

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО
ГОСПОДАРСТВА ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра економіки підприємства і міжнародного бізнесу

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЕКТ)

здобувача вищої освіти другого (магістерського) рівня за
спеціальністю 076 «Підприємництво і торгівля»

на тему:

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА (НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ІДЕК-2006»,
РІВНЕНСЬКА ОБЛ., ОСТРОЗЬКИЙ РАЙОН,
С. ВЕРХІВ)**

Виконав:

здобувач вищої освіти
спеціальності 076
«Підприємництво і торгівля»
Геник Валентин
Миколайович

Керівник :

к.е.н. проф. Кушнір Ніна
Борисівна

Рецензент:

РІВНЕ - 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ОБ’ЄКТУ АНАЛІЗУ	7
1.1. Сутнісне наповнення поняття “фінансова стійкість” сільськогосподарських підприємств	7
2.2. Механізм забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств	15
2.3. Діагностика і оцінка фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств....	7
Висновки до розділу 1	12
РОЗДІЛ 2.....	14
ОЦІНКА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ІДЕК-2006»	14
2.1. Загальна характеристика підприємства та основних техніко-економічних показників діяльності	14
2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006».....	30
2.2.1. Аналіз майнового стану підприємства	30
2.2.2. Аналіз ліквідності балансу та основних показників ліквідності.....	38
2.2.3. Оцінка фінансової стійкості підприємства.....	42
2.2.4. Аналіз ділової активності підприємства.....	46
2.2.5. Аналіз фінансових результатів та показників рентабельності.....	49
2.3. Інтегральна оцінка фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006» на підставі системи фінансових коефіцієнтів.....	54
РОЗДІЛ 3 ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ТОВ «ІДЕК-2006»	63
3.1. Оптимізація величини матеріальних оборотних активів.....	63
3.2. Забезпечення поточної платоспроможності за рахунок оптимізації грошових активів ТОВ «ІДЕК-2006».....	69
3.3. Обґрунтування впровадження у виробництво пастеризованого.....	78
молока	78
Висновки до розділу 3	86
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93

ВСТУП

Актуальність теми. Трансформаційні процеси в економіці аграрного сектору України призвели до погіршення його соціально-економічного розвитку, зниження темпів виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах і, як наслідок, погіршення їх фінансового стану. Така ситуація не сприяє ефективній інноваційній політиці, понижує конкурентоспроможність продукції сільськогосподарських підприємств, уповільнює інтеграційні процеси України в Європейське і світове співтовариство.

Актуальність поліпшення фінансового забезпечення сільськогосподарських підприємств за таких умов стає найважливішим завданням як держави, так і самих господарюючих суб'єктів. Пошуку можливостей зміцнення фінансового стану повинен сприяти системний і об'єктивний аналіз діяльності сільськогосподарських підприємств, результати якого дозволяють оперативно реагувати на зміну зовнішнього і внутрішнього середовища бізнесу, приймати обґрунтовані управлінські рішення з фінансового регулювання. Критерієм ефективності таких рішень є рівень фінансової стійкості суб'єктів господарювання, за яким оцінюють достатність фінансових ресурсів для збалансованого сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Фінансова стійкість підприємств вивчається українськими вченими переважно в контексті загрози банкрутства підприємств. Більшість розробок присвячена пошукам внутрішніх джерел забезпечення фінансової стійкості підприємств. Недостатньо дослідженими залишаються проблеми впливу макроекономічного середовища на забезпечення фінансової стійкості підприємств та взаємопов'язані проблеми фінансової стабілізації макро- і мікроекономіки. Оцінювання параметрів економічної та фінансової стабілізації в Україні, як правило, обмежується дослідженнями за одним із напрямів: або на макро-, або тільки на мікрорівні. Виникає

нагальна потреба в наукових розробках з проблем фінансової стабілізації не тільки підприємств, але й окремого сектору економіки у взаємозв'язку з тенденціями макроекономічного розвитку.

Дослідженню питань поліпшення фінансового забезпечення, зокрема, створення умов для фінансово стійкої діяльності господарюючих суб'єктів присвячено наукові праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених, зокрема: Е. Альтмана, І.О. Бланка, В.Х. Бівера, І.Т. Балабанова, Ф.Ф. Бутинця, Т.В. Головка, С.Б. Довбня, Н.П. Дребот, Є.В. Калюги, Г.Г. Кірейцева, А.П. Ковальова, В.В. Ковальова, Т.М. Ковальчук, М.Я. Коробова, М.І. Кульчицького, С.В. Левіцької, Р. Лису, В.О. Мец, Є.В. Мниха, О.А. Петрик, З.Ф. Петряєвої, В.М. Радіонової, Г.В. Савицької, В.К. Савчука, Р.С. Сайфуліна, Л.К. Сука, О.О. Терещенка, Н. Холта Роберта, А.В. Чупіса, В.В. Чепурко, А.Д. Шеремета та інших учених.

Однак, на сьогодні відсутнє єдине тлумачення поняття фінансової стійкості підприємства, методологія її визначення, не досконалі методики і процедури її діагностики, оцінки та прогнозування, не розроблені алгоритми використання їх результатів для прийняття управлінських рішень. Це зумовило вибір теми дослідження та визначило значення його результатів.

Мета і задачі дослідження. Мета роботи полягає в обґрунтуванні практичних рекомендацій щодо діагностики, оцінки і прогнозування фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств та розробці заходів її підтримки на необхідному рівні.

Реалізація поставленої мети передбачає розв'язання таких задач:

- ~ уточнення суті поняття "фінансова стійкість" сільськогосподарських підприємств та теоретичне обґрунтування її складових;

- ~ уточнення тлумачення понять "діагноз", "оцінка" і "прогноз" як складових аналітичної функції управління;

- ~ визначення системи показників, використовуваних для діагностики, оцінки та прогнозування фінансової стійкості підприємств;
- ~ виявлення та класифікація факторів, що впливають на рівень фінансової стійкості підприємств;
- ~ обґрунтування заходів підвищення рівня фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств як необхідної передумови сталого розвитку села і сільських регіонів.

Об'єктом дослідження є процес аналітичного забезпечення управління фінансовою стійкістю сільськогосподарських підприємств.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних положень діагностики, оцінки та прогнозування фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною основою дослідження є праці вітчизняних і зарубіжних науковців з питань теорії і організації фінансів підприємств, економічного і фінансового аналізу, фінансового обліку і контролю, управління, економетрії, математичного моделювання та ін.

Методичну основу роботи, в залежності від поставлених задач, становлять такі загальнонаукові та спеціальні методи досліджень: абстрактно-логічний – при уточненні понятійного апарату з поставленої проблематики; групування, експертної оцінки – при формуванні системи показників фінансової стійкості; горизонтальний і вертикальний аналіз бухгалтерської фінансової звітності – для діагностики фінансового стану підприємства; порівняння, рейтингової оцінки, графічний, динамічний, нормативно-розрахунковий, інтегральний – при перевірці якості існуючих методик оцінки фінансового стану та ймовірності банкрутства підприємств; економіко-математичне моделювання, експертної оцінки – при виявленні причинно-наслідкових зв'язків в процесі аналізу рівня фінансової стійкості аграрних підприємств та їх кількісного вимірювання;

евристичні методи досліджень, комп'ютерна імітація – при прогнозуванні та розробці шляхів фінансового оздоровлення суб'єктів господарювання.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти України, результати досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, матеріали науково-практичних конференцій, статистична інформація, фінансова звітність та дані бухгалтерського обліку сільськогосподарських підприємств, матеріали експертів з досліджуваних питань, особисті спостереження.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ОБ'ЄКТУ АНАЛІЗУ

1.1. Сутнісне наповнення поняття “фінансова стійкість” сільськогосподарських підприємств

У зв'язку з вузьким і нечітким визначенням сутності поняття “фінансова стійкість підприємства” в економічній літературі, а також з відсутністю єдиного тлумачення науковцями даної економічної категорії, є потреба розкрити сутність цього комплексного і багатогранного поняття. Потребує обґрунтування взаємозв'язок таких категорій як “фінансова стійкість підприємства” і його “стабільний розвиток” з урахуванням специфіки аналізу фінансового стану сільськогосподарських підприємств.

Значний внесок у розробку теоретико-методологічних засад процесів формування і використання фінансових ресурсів зробили видатні вчені економічної аграрної науки, особливо В. Алексійчук, В. Амбросов, В. Андрійчук, В. Борисова, О. Гудзинський, М. Дем'яненко, П. Канінський, І. Кириленко, М. Коденська, М. Кропивко, П. Лайко, Ю. Лузан, І. Лукінов, Ю. Лупенко, М. Малік, О. Могильний, Б. Пасхавер, Г. Підлісецький, П. Саблук, В. Ситник, П. Стецюк, Л. Худолій, А. Чупіс та ін. Вони збагатили економічну науку фундаментальними ідеями, які стали фактором нових світоглядних орієнтацій. Під впливом їхніх досліджень суттєво змінилися уявлення про систему кредитного забезпечення, ціноутворення, оподаткування сільськогосподарських підприємств, що ознаменувало новий етапний поворот у їх вивченні.

На противагу цьому залишається малодослідженою проблема забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, умов та факторів, що впливають на ці багатовекторні процеси, їх специфіку, взаємозумовленість та взаємозв'язок. Більшість дослідників

розглядають окремо економічні, організаційні, фінансові аспекти цієї складної широкоспекторної проблеми, що обмежує можливості комплексного її розв'язання. Недостатня увага приділяється визначенню теоретичних засад функціонування механізму забезпечення фінансовими ресурсами діяльності і економічного розвитку сільськогосподарських підприємств.

Поклавши в основу принципи комплексності і збалансованості соціально-економічної та екологічної діяльності, фінансову стійкість підприємства слід розглядати як такий стан накопичення, розподілу і використання фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи ними, використовуючи новітні ресурсозберігаючі та екологічно безпечні технології, здатне забезпечити неперервний процес виробництва та реалізації продукції, його оновлення і розширення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємства та поліпшення соціально-економічного розвитку колективу села і сільської місцевості.

В літературі структуровано зовнішнє макро- і мікро середовище сільськогосподарських підприємств, наведено розширену класифікацію зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на рівень їх фінансової стійкості: перші – економічні, політичні, правові технолого-інноваційні, екологічні, соціально-культурні, ґрунтово-кліматичні; другі – фінансово-економічні, виробничі (операційні), комерційно-збутові, підприємницькі (управлінські), соціальні.

Дослідженням встановлено, що багато авторів поділяють поняття стійкості підприємства на різні види: внутрішню і зовнішню, загальну та фінансову тощо. На нашу думку, класифікація за цими ознаками некоректна, оскільки фінансова стійкість, як складне багатогранне поняття формується тільки при взаємодії зовнішніх і внутрішніх факторів та має багато складових. Тому розмежовувати внутрішню і зовнішню стійкість недоречно. Можна виділяти зовнішнє і внутрішнє середовище

господарюючого суб'єкта, фактори впливу на них, однак не логічно називати це видами стійкості, оскільки вона є системним поняттям. Вихідним у визначенні фінансової стійкості є те, що будь-яка підприємницька діяльність – це поєднання економічної і фінансової діяльності, а отже, останню можна розглядати як фінансовий бік діяльності господарюючого суб'єкта.

Сьогодні відсутня єдина методологія визначення фінансової стійкості підприємства. Вітчизняні і зарубіжні учені для цього пропонують великий перелік показників з різною методикою розрахунку. В роботі проаналізовано та систематизовано основні відносні показники фінансової стійкості, які зустрічаються в економічній літературі з врахуванням їх різних назв та методик розрахунку. З дослідження зроблено висновок, що більшість науковців при оцінці фінансової стійкості обмежуються приблизно 3-6 найпоширенішими в теорії і практиці показниками, що характеризують основним чином структуру фінансового капіталу.

В процесі дослідження ми прийшли до думки, що фінансова стійкість підприємства визначається системою взаємопов'язаних показників. Зміна одного з показників призводить до зміни інших. Тому, складним, але основним завданням управління фінансовою стійкістю будь-якого підприємства є неперервний аналіз взаємозв'язків основних показників в загальній структурі даної системи, динаміки їх змін і наслідків впливу одних показників на інші.

За результатами проведеного дослідження та узагальнення теоретичних основ визначення фінансової стійкості підприємств, у науковій літературі визначено сутність фінансової стійкості підприємства як такий стан власного капіталу підприємства, його формування і використання, що гарантує платоспроможність по всіх зобов'язаннях з виробничої діяльності за рахунок реалізації високоліквідних активів та забезпечує збереження фінансової незалежності від зовнішніх запозичень в довгостроковій перспективі. На відміну від відомих тлумачень тут

акцентується увага на ефективному управлінні власним капіталом підприємства, необхідності його зростання, оскільки саме це є кінцевою метою кожного суб'єкта підприємницької діяльності. Зміцнення фінансової стійкості є однією з найважливіших умов досягнення фінансової стабілізації і зростання ринкової вартості підприємства.

Вважаємо, що фінансово стійким є підприємство, яке спроможне за рахунок власних і позикових коштів забезпечити поточну виробничу діяльність та інвестиційно-інноваційний розвиток, за умови зростання власного капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності.

Фінансову стійкість та фінансову рівновагу підприємства розглядають як основні складові елементи фінансової стабілізації підприємства, сутність якої визначає економічний процес поетапного виведення підприємства з кризового фінансового стану до досягнення нормативного рівня фінансової стійкості і рівноваги, шляхом взаємодії внутрішніх і зовнішніх стабілізаційних механізмів, що забезпечують можливість стійкого економічного розвитку у довгостроковій перспективі.

Програма дій внутрішніх стабілізаційних механізмів в комплексі представляє систему заходів, спрямованих на зменшення розміру поточних зобов'язань, зростання грошових активів, використання власних фінансових ресурсів в межах обсягу їх генерування. До зовнішніх стабілізаційних механізмів відносять, в першу чергу, бюджетний механізм. Нормативний ступень фінансової стійкості підприємств часто розраховується за допомогою інтегрального показника за методикою вчених Т.Г.Бень і С.Б.Довбня на основі критичних значень, встановлених по секторах економіки Міністерством фінансів України.

Аналіз підходів вітчизняних та зарубіжних фахівців щодо оцінки фінансової стійкості підприємства показав, що жоден з них не враховує впливу макроекономічних факторів на фінансову стійкість підприємства.

Визначення відносних показників фінансової стійкості, що його пропонують окремі вчені, дозволило обмежити їх п'ятьма коефіцієнтами, а саме: автономії, співвідношення залученого і власного капіталу, маневрування робочого капіталу, концентрації позикового капіталу та чистих оборотних активів.

Зазначимо, що фінансова стійкість підприємства полягає у його здібності адаптуватися до дії різних негативних факторів (екзогенних та ендогенних чинників). Багато науковців визнають, що фінансову стійкість доцільно розглядати як властивість підприємства, що віддзеркалює досягнення стану фінансової рівноваги в процесі взаємодії зовнішніх і внутрішніх чинників. Важливою є також здатність підприємства розвиватися. З цього випливає, що на фінансову стійкість підприємства впливають зовнішні і внутрішні чинники, ступінь впливу яких залежить від кон'юнктури фінансового ринку і зміни економіко-політичної ситуації в країні. Існують в науковій літературі різні класифікації чинників впливу на фінансову стійкість, зокрема класифікацію, наведену нижче (рис. 1.1).

Стійкий економічний ріст підприємства забезпечується формуванням достатнього рівня власного капіталу за рахунок нерозподіленого прибутку, що є найбільш суттєвим фактором підвищення його фінансової стійкості. Фінансова стабілізація підприємства досягається тільки в разі поєднання таких факторів, як створення умов для можливого забезпечення нарощування обсягів діяльності прибуткового виробництва при сталих темпах зростання реального власного капіталу і здатністю досягти зміцнення фінансової стійкості.

Фінансові ресурси підприємства визначено як сукупність усіх високоліквідних активів, що перебувають у його розпорядженні й призначені для виконання поточних фінансових зобов'язань та розширеного відтворення. Таке тлумачення сутності фінансових ресурсів дозволяє глибше дослідити їх склад, точніше визначити обсяг, пов'язати їх із вартісною структурою поточних фінансових зобов'язань та

платоспроможністю підприємства, що створює умови для забезпечення стабільного господарювання й єдності та пропорційності джерел формування і використання фінансових ресурсів. Це в свою чергу дає змогу за допомогою фінансових важелів дієвіше впливати на соціально-економічні процеси, які відбуваються на підприємстві, з метою підвищення рентабельності та прибутковості виробництва.

Рис.1. Класифікація чинників впливу на фінансову стійкість підприємства

Відомо, що для підприємства гроші – це вид його активів, що можуть з мінімальними витратами і швидко виступати платіжним засобом, тобто яким притаманна висока ліквідність. Таке трактування посилює евристичну здатність бачення та дозволяє зробити висновок, що до складу грошей, поруч з грошовими засобами, можуть бути включені й інші активи підприємства, які у певний момент стають абсолютно ліквідними. Аналіз свідчить, що підприємства з метою диверсифікації господарської

діяльності та для уникнення фінансових ризиків, формують свої активи не лише у грошовій формі.

На основі участі активів у процесі погашення поточних фінансових зобов'язань визначено склад фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств, до якого віднесено такі високоліквідні активи як поточна дебіторська заборгованість, поточні фінансові інвестиції, грошові засоби, і як потенційний фінансовий ресурс – готову високоліквідну продукцію.

Обґрунтовано, що враховуючи нові умови господарювання сільськогосподарських підприємств, доцільно групувати фінансові ресурси, крім запропонованих у науковій літературі, ще й за такими класифікаційними ознаками: рівнем варіювання обсягів надходження, методами планування, формами використання, ризиками вкладених фінансових ресурсів, формою впливу, рівнем впливу, формою створення, характером участі у господарському процесі, методом акумуляції, цільовим призначенням, стадією руху. Запропонована класифікація дозволяє детальніше та точніше систематизувати фінансові ресурси, що має велике значення для процесу їх формування в сільськогосподарських підприємствах, контролю за використанням, створення необхідних запасів, встановлення раціональних меж їх поповнення та здійснення безперервного кругообороту. Це забезпечує основу ефективного й цілеспрямованого їх використання та управління, оскільки значно розширюється інформаційна база для оцінки результативності виробництва й формування основних напрямів підвищення прибутковості підприємств.

Фінансові потоки підприємства розглядаються як цілеспрямований рух фінансових ресурсів, зумовлений зміною їх обсягів, форм і видів у процесі діяльності підприємства. Таке визначення розкриває його внутрішню іманентну властивість, глибше виявляє пізнавальні можливості, що дозволяє кількісно та якісно оцінити ефективність трансформації складових фінансових ресурсів, оптимізувати їх взаємодію, а також може

служувати основою для прийняття рішень. Аналіз практичної діяльності сільськогосподарських підприємств на основі встановлених тенденцій руху фінансових ресурсів та з урахуванням їх особливостей виявив доцільність розподілу фінансових потоків за такими додатковими ознаками: тривалість, достатність обсягу, передбачуваність, безперервність формування, стабільність часових інтервалів формування, оцінка за часом. Така класифікація дозволяє розробити та застосовувати відповідний механізм управління фінансовими потоками, контролювати своєчасність, ритмічність та ефективність здійснення господарських операцій, які впливають на рух таких потоків, спрямовувати зусилля на підвищення інтенсивності цього руху як в цілому, так і по кожному їх виду.

Характеристику фінансових потоків доцільно здійснювати не лише на основі науково-емпіричних досліджень, а й з точки зору активізації суб'єктної оцінки руху фінансових ресурсів в економічному циклі підприємств. Розроблена базова схема фінансових потоків має уніфікований характер і дає змогу з'ясувати, що на векторність та інтенсивність їх руху в сільськогосподарських підприємствах впливає множинність факторів, які мають імовірнісну природу. Тривалість економічного циклу впливає на ефективне використання фінансових ресурсів. Тому необхідно здійснювати заходи щодо його скорочення через зменшення частки надлишкових виробничих запасів, скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості, зниження обсягів залишків готової продукції, використання авансу при розрахунках з покупцями і замовниками, контроль обсягів прострочених поточних зобов'язань тощо.

Фінансова стійкість підприємств тісно пов'язана з макроекономічним середовищем, сформованим під впливом стабілізаційних процесів, які відбувалися в економічній системі України. Показники, що характеризують макро- і мікрофінансову стабілізацію, доповнено розробленими українськими науковцями показниками: фінансова рівновага бюджету та інтенсивність генерування фінансових ресурсів в

економіці (секторі економіки). Показник фінансової рівноваги бюджету відображає відповідність обсягів доходів і витрат бюджету з урахуванням реального валового внутрішнього продукту. За його допомогою оцінюється досягнутий рівень фінансової рівноваги бюджету відносно попереднього періоду та періоду, прийнятого за базовий, з урахуванням реального валового внутрішнього продукту. Показник інтенсивності генерування фінансових ресурсів визначається як відношення фінансових ресурсів в державі до валового внутрішнього продукту в поточному та попередньому періодах, що дозволяє оцінити вплив макроекономічних чинників на фінансову стійкість підприємств.

2.2. Механізм забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств

Оцінюючи формування фінансової стійкості треба враховувати особливі умови притаманні лише сільськогосподарським підприємствам, де крім усіх інших факторів впливу на фінансову стійкість, існують специфічні, які підвищують ризиковість цього виду діяльності. До цих факторів належать ґрунтово-кліматичні умови, природні властивості біологічних активів тощо. Тому, в сільськогосподарському виробництві особливо великого значення набуває оперативна оцінка і своєчасне реагування на зміну фінансової стійкості підприємства, тобто йдеться за систему антикризового управління, ефективність якої передбачає діагностику внутрішніх і зовнішніх чинників, що формують ризик; оцінку ризику зниження фінансової стійкості; прогноз допустимої межі ризику; розробки заходів щодо зниження загрози ризику. До таких заходів можна віднести: відмову від здійснення високоризикових фінансових операцій, диверсифікацію виробництва, попередню оплату за реалізовану продукцію, внутрішнє і зовнішнє страхування, зниження питомої ваги позичкових коштів та інше.

Таким чином, недосконалість методологічних підходів до аналізу фінансової стійкості, а саме: неврахування специфічних умов і високої ризиковості діяльності сільськогосподарських підприємств, економічної ситуації в країні та в аграрному секторі, зумовили необхідність розробки сучасної методики аналізу фінансової стійкості, яка б адекватно відображала фінансову стійкість підприємства і максимально була зорієнтована на запити різних користувачів.

Доведено, що управління процесами забезпечення фінансовими ресурсами підприємств завжди спирається на певний фінансовий механізм. Новий час став періодом революційних перетворень, пов'язаних з становленням прогресивних форм виробництва й суспільних відносин, що зумовило зміни в світоглядних установах на функціонування фінансового механізму. Встановлено, що фінансовий механізм підприємства – це сукупність форм і методів зовнішнього й внутрішнього впливів на формування, використання та нагромадження фінансових ресурсів з метою забезпечення ними господарської діяльності підприємства та підвищення ефективності і прибутковості виробництва. Розроблена схема функціонування фінансового механізму виступає єдиним утворенням і одночасно є більш деталізованою, систематизованою і розгалуженою, в якій чітко простежуються новітні тенденції вторгнення суб'єкта в об'єкт та їх безперервна взаємодія. В ній визначено його складові: фінансове забезпечення; фінансове регулювання; фінансові потоки і система фінансових інструментів та індикаторів. Це дає змогу розпізнавати не одиничні ізольовані факти, а їх цілісність, як суперечливого цілого, що розвивається завдяки діалектичній логіці, і не лише констатувати наявний стан, а й бачити тенденції фінансових процесів, перспективу розвитку підприємства і на цій основі пропонувати конкретні управлінські рішення. Такий підхід вигідно відрізняється від існуючих тим, що органічно вписує і чітко визначає місце та роль такої неповторної в своїй індивідуальності та

невід'ємної складової фінансового механізму як забезпечення фінансовими ресурсами.

Механізм забезпечення фінансовими ресурсами підприємств визначено як сукупність взаємозалежних економічних відносин, що з'являються у разі пошуку, формування, акумуляції, використання та нагромадження фінансових ресурсів відповідно до поставлених завдань. Визначальною ознакою цього механізму є рух фінансових ресурсів. Розроблена модель забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств (рис .1.2), особливістю якої є гармонійна досконалість, комплексність розгляду, врахування специфіки їх функціонування, націленість на підвищення ефективності використання фінансових ресурсів та оптимізацію управління фінансовими потоками.

Грунтуючись на теоретико-методологічному аналізі взаємозв'язку та взаємодії таких складових як використання, нагромадження, формування фінансових ресурсів та фінансових потоків, їх суттєвих відмінностей та невіддільності, зроблено висновок, що методологічним ключем до пізнання механізму забезпечення фінансовими ресурсами, розкриття його закономірностей і тенденцій функціонування, визначення його потенціалу та рівня можливостей є розгляд усіх складових. Актуальність та особливість такого підходу визначається тим, що розроблено глибокі й оригінальні уявлення про внутрішній зміст механізму забезпечення фінансовими ресурсами підприємств за яким можна не лише проаналізувати, а й віднайти напрями та шляхи удосконалення дії цього механізму. Зважаючи на взаємозворотний, діалектичний характер встановленого зв'язку між складовими цього механізму, особливий інтерес у даній площині становлять саме внутрішні його імпульси, що формує засади нетрадиційного підходу до процесів забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств, дозволяє виявити загрози та небезпеки, здійснити акумулюючий вплив на залучення фінансових

ресурсів з різноманітних джерел, оптимізувати фінансові потоки, визначити нові можливості нагромадження фінансових ресурсів.

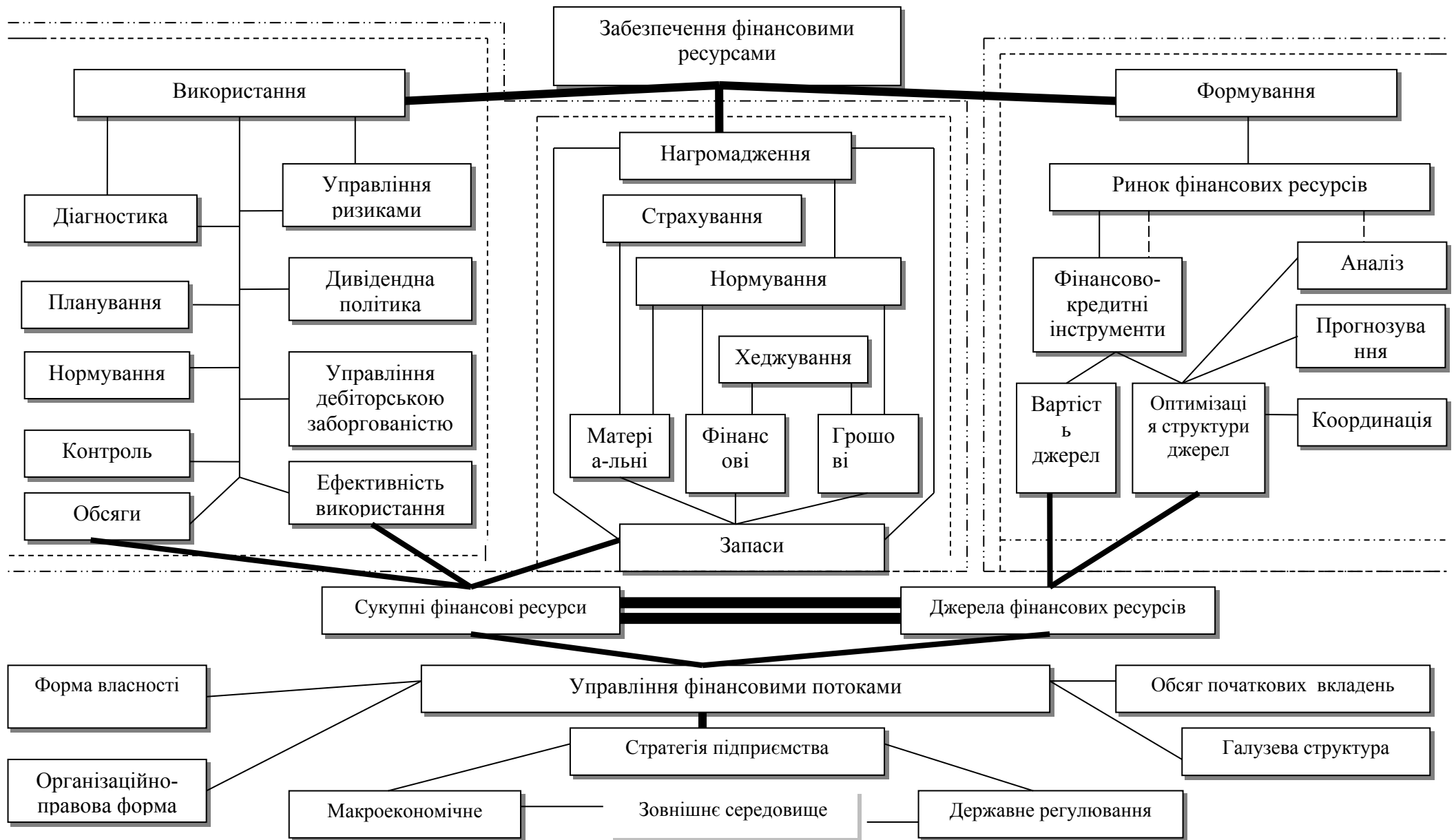

Рис. 1.2. Модель забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств

Це дозволить свідомими зусиллями внести в механізм забезпечення фінансовими ресурсами порядок і змусити кожний інструмент, кожну складову виконувати власну партію у великій фінансовій симфонії.

Дія механізму забезпечення фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств знаходиться в прямій залежності від особливостей сільськогосподарського виробництва, які впливають на організацію цих процесів, структуру джерел, напрями використання, обсяги та стабільність надходження фінансових ресурсів. Встановлено, що найбільш істотними чинниками, які проявляють таку особливість є: наявність диференціальної ренти, породженої різною якістю ґрунтів; складність у прогнозуванні фінансових потоків через залежність від природного середовища; висока ризиковість функціонування, що зумовлює необхідність створення значних обсягів резервів та страхування; сезонність, яка призводить до чіткого розмежування періодів здійснення значних витрат на поповнення передусім оборотних коштів і одержання прибутків; тривалий виробничий цикл, що зумовлює значний термін окупності використаних фінансових ресурсів; наявність земельно-майнових орендних відносин, що впливає на різноманітність джерел формування та зумовлює значні обсяги орендних виплат; застосування різних форм державної підтримки підприємств.

Умови функціонування сільськогосподарських підприємств стають складнішими, кількість зовнішніх та внутрішніх факторів, які можуть негативно впливати на забезпечення їхньої діяльності фінансовими ресурсами, збільшується.

Аграрний сектор України спіткали серйозні труднощі через повномасштабне вторгнення Росії на територію України. Вплив війни на сільське господарство є надзвичайно важливим і має серйозні наслідки для країни та глобального аграрного ринку.

Велика кількість посівних площ нині замінована або непридатна до використання через наслідки масових бомбардувань. До частини земель

немає доступу, ворог свідомо знищує склади та сільгосптехніку. Усі ці чинники не опосередкованою мірою впливатимуть на розвиток сільського господарства у найближчому майбутньому.

У сучасних умовах проблемою номер один для аграріїв є збут вирощеної продукції. Початок повномасштабного вторгнення припав на продовження тренду зростання експорту АПК України. Продукція АПК залишилась на складах в очікуванні моменту реалізації. Традиційно в Україні більша частина загального врожаю зерна йде на експорт, тоді як частка врожаю, необхідна для внутрішніх потреб не перевищує третину обсягу. Гроші потрібні для обробітку ґрунту, закупівлі насіння, добрив, засобів захисту, паливно-мастильних матеріалів, сплати податків та зарплат, але їх бракує через відсутність можливості продажу продукції. На противагу дедалі більшій паніці уряд України та міжнародна спільнота докладають неабияких зусиль для збереження логістичних маршрутів експорту зерна. Наприклад, Чорноморська зернова ініціатива послабила логістичні обмеження на транспортування Чорним морем, що сприяло частковому відновленню експорту зерна.

Сьогодні український агробізнес працює в надскладних умовах і демонструє гнучкість та ефективність. Через складну логістику зернових, сільське господарство переорієнтовується, фермери все більше роблять ставку на олійні культури. Потрібно знаходити варіанти збуту вирощеної продукції. Виклики сьогодення викрили проблему сировинного вектора експорту України та дозволили без спротиву збільшити темпи переорієнтації аграрного сектору на продукти із вищою доданою вартістю. Одним із прикладів є створення нових підприємств для переробки сільськогосподарської продукції, йдеться про переробку зернових на готові види продукції, як-от борошно, макарони, крупи, спирт, комбікорм для тварин, крохмаль та інші продукти.

Також на даний час аграрії зустрілись із викликом дефіциту та значного зростання цін палива. Збільшення частки використання альтернативних відновлювальних джерел енергії сприятиме зменшенню залежності від ринку палива.

Попри складні умови, багато сільгоспвиробників продовжують сіяти, збирати врожаї, доглядати за господарством і віддавати всі зусилля для забезпечення продовольчої безпеки України та світу.

Прагнення мати повне уявлення про дію різноманітних економічних ризиків спонукало запропонувати додаткові класифікаційні ознаки для їх групування за: фінансовими операціями, фінансовими наслідками, реальністю впливу на фінансові результати, направленістю дії на фінансові результати, методом оцінки, рівнем впливу на втрату платоспроможності, сферою виникнення, періодичністю, рівнем втрати ліквідності активів, терміном дії та інтенсивністю впливу на фінансові результати, масштабністю впливу, варіацією прояву, впливом на складові фінансових ресурсів, дією на бухгалтерський баланс, ступенем впливу на знецінення активів. Такий підхід до класифікації враховує особливості економічного циклу сільськогосподарських підприємств, закономірності та взаємозалежності їх фінансових потоків, дозволяє ранжувати групи та види ризиків з одночасним групуванням їх за кількома класифікаційними ознаками з метою визначення їх місця і ролі в системі забезпечення сільськогосподарських підприємств фінансовими ресурсами. Виявлено зовнішні і внутрішні ризики, які впливають на функціонування сільськогосподарських підприємств. Серед них найважливішими є природно-кліматичні, цінові та законодавчі ризики. Встановлено, що сільськогосподарські підприємства мають обмежений вибір інструментів з управління ризиками: страхування, диверсифікація (набір культур, сівоzmіни та комбінування виробництва рослинницької і тваринницької продукції) та сезонні кредити. Більшість господарств не мають достатніх фінансових ресурсів для стабілізації фінансового стану в разі одержання збитків через несприятливі погодні умови. Це зумовлює

необхідність державного регулювання механізмів зниження рівня ризику в аграрному секторі. У світі в практиці сільськогосподарських підприємств широко використовується такий інструмент зниження ризику як страхування.

2.3. Діагностика і оцінка фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств

Необхідно розглянути інформаційну базу аналізу фінансової стійкості із систематизацією всіх доступних для сільськогосподарського підприємства джерел даних (рис. 1.3), обґрунтовано значимість балансу, як основного джерела інформації для такого дослідження. Запропоновано поліпшення окремих форм фінансової звітності в напрямі визначення строків і умов погашення зобов'язань, виділення бізнес-одиниць та ін.

За результатами дослідження у науковій літературі запропоновано алгоритм аналізу фінансової стійкості аграрних підприємств, який передбачає наступні кроки:

1. Оцінку загальної економічної ситуації в аграрній сфері регіону.
2. Визначення складових фінансової стійкості.
3. Уточнення об'єкта дослідження і часового інтервалу.
4. Діагностика і оцінка фінансової стійкості за абсолютними і відносними показниками.
5. Інтегрована оцінка фінансової стійкості з використанням економіко-математичного моделювання, результатів експрес-аналізу і програмного забезпечення.
6. Висновки та обґрунтування стратегії розвитку підприємства з врахуванням заходів поліпшення фінансової стійкості.

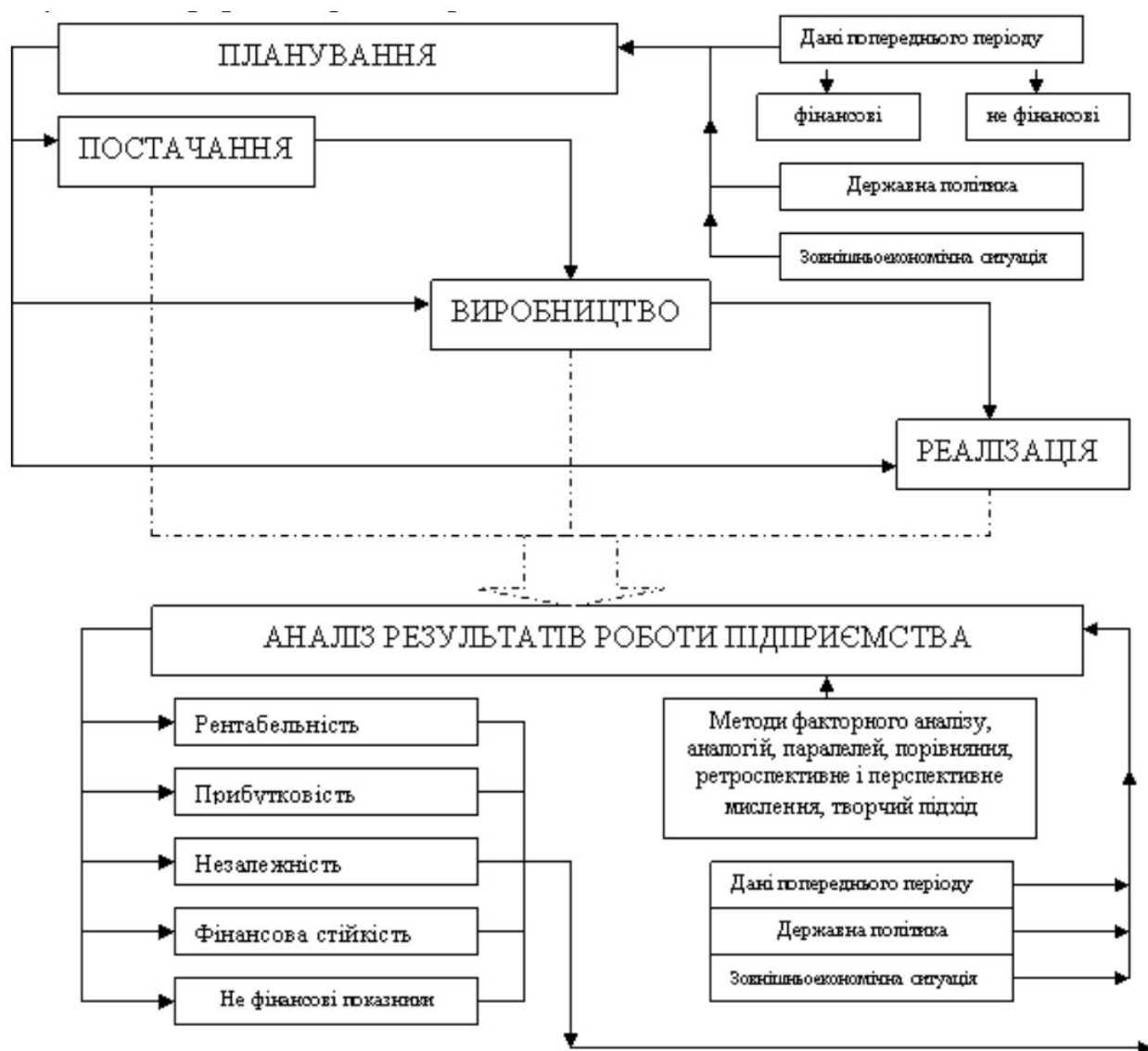

Рис. 1.3 Роль інформації для управління діяльністю
сільськогосподарського підприємства

В економічно розвинених країнах є багато відомих методик інтегральної оцінки рівня фінансової стійкості: модель Альтмана, Бівера, Конана і Гольдера, Лису, Тоффлера, Спрінгейта. Однак, використання таких моделей не дає можливості зробити коректні висновки, які б адекватно відображали фінансовий стан наших підприємств.

Вітчизняним сільськогосподарським підприємствам, де мають місце специфічні особливості виробничого циклу, складна економічна ситуація, яка склалася при переході на ринкові засади, необхідна сучасна модель оцінки фінансової стійкості, яка б враховувала, специфіку галузі, національні

особливості розвитку економіки, стан законодавчої бази тощо. Ці спроби були здійснені вітчизняними науковцями (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Діагностика ризику втрати фінансової стійкості аграрних підприємств
Вінницького регіону

Автор методики	Ступінь загрози банкрутства, частка підприємств до загальної їх кількості, %			
	мінімальна ймовірність	середня ймовірність	велика ймовірність	майже банкрут
Чупіс А.В.	100		–	
Савицька Г.В.	50	36	14	–
Терещенко О.О.	43	29	21	7
Гадзевич О.І.	93	–	–	7
Бень Т.Г., Довбня С.Б.	–	43	57	
Чупіс А.В.	93		7	
Савицька Г.В.	86	14	–	–
Терещенко О.О.	21	29	21	29
Гадзевич О.І.	86	–	–	14
Бень Т.Г., Довбня С.Б.	–	7	93	

В літературі проаналізовано основні недоліки кожної використаної методики. Як видно з даних табл. 1.1, ні одна з методик не збігається у висновках, тобто спостерігається різка контрастність результатів аналізу, навіть деяка протилежність.

Оцінивши інтегральні показники рівня фінансової стійкості, розраховані за різними методиками вітчизняних вчених, немає підстав виділити найоптимальнішу, що враховуватиме специфіку окремих галузей

народного господарства та сучасні умови господарювання. Закономірним є висновок про необхідність розробки адаптованої сучасної факторної моделі інтегрального показника, що дасть змогу не тільки об'єктивніше оцінювати рівень фінансової стійкості аграрних підприємств, а з врахуванням міжфакторних зв'язків та величини впливу окремих чинників на зміну узагальнюючого показника розробляти систему заходів, спрямованих на підвищення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств.

У праці розроблена і апробована універсальна економіко-математична модель оцінки і прогнозування рівня фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства, що поєднує інтереси як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів результатів аналізу.

При розробці інтегральних показників враховувались визначені вагові коефіцієнти складових фінансової стійкості та скориговані для сільськогосподарських підприємств нормативні значення кожного коефіцієнту моделі (табл. 1.2). Для формування інтегральних показників окремих підсистем фінансової стійкості, по кожному коефіцієнту визначалась ступінь досягнення ним нормативного рівня.

В методиці було прийнято такі обов'язкові умови: співвідношення фактичного і нормативного значення коефіцієнту не повинно перевищувати одиниці. У випадку, коли таке перевищення знаходиться в оптимальних межах, коефіцієнт приймається рівним одиниці. Дана система показників фінансової стійкості була перевірена на мультиколінеарність. Дослідження проводилось із застосуванням алгоритму Фаррара-Глобера. Відбір показників, що залишився в моделі, здійснено за принципом більшої значущості (змістовності) коефіцієнтів та максимального звільнення від дублювання показників за економічною сутністю. Однак, для детальнішого аналізу із з'ясуванням основних причин досягнення певного рівня фінансової стійкості та для пошуку можливостей фінансового оздоровлення підприємства доцільніше використовувати повну модель.

Таблиця 2

Нормативні значення системи коефіцієнтів фінансової стійкості
(розроблені на основі тестових господарств)

Група	Коефіцієнт	Умовне позначення	Загальноприйняте значення	Значення тестових господарств
I	Автономії	K_a	$> 0,5$	$0,5 - 0,8$
	Співвідношення залучених і власних коштів	$K_{сзв}$	< 1	$0,1 - 0,5$
	Структури залученого капіталу	$K_{сзк}$	збільш.	> 1
	Маневреності власного капіталу	K_m	$0,4 - 0,6$	$> 0,1$
	Фінансової стабільності	$K_{фс}$	$> 0,6$	$> 0,6$
II	Покриття	$K_{п}$	> 1	> 1
	Поточної ліквідності	$K_{пл}$	$> 0,8$	$> 0,7$
	Абсолютної ліквідності (платоспроможності)	$K_{пт}$	$0,2 - 0,35$	$0,1 - 0,35$
	Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості	$K_{дк}$	> 2	1
III	Оборотності активів	K_{oa}	збільш.	$> 0,8$
	Оборотності власного капіталу	$K_{овк}$	збільш.	$> 1,6$
	Оборотності мобільних коштів	$K_{омк}$	збільш.	> 3
	Капіталовіддачі	$K_{ф}$	збільш.	$> 3,6$
	Інвестування	$K_{ін}$	$0,5 - 0,7$	$0,5 - 0,7$
	Мобільності	$K_{моб}$	збільш.	$> 1,7$
IV	Рентабельності продажу	$K_{рп}$	збільш.	$> 0,2$
	Рентабельності активів	$K_{ра}$	збільш.	$> 0,1$
	Рентабельності власного капіталу	$K_{рвк}$	збільш.	$> 0,1$
	Рентабельності виробничого капіталу	$K_{рвф}$	збільш.	$> 0,15$

В результаті відбору отримано такі 9 коефіцієнтів моделі: автономії; структури залученого капіталу; маневреності власного капіталу; поточної ліквідності; абсолютної ліквідності; співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості; оборотності активів; рентабельності продажу; рентабельності активів.

Висновки до розділу 1

1. Трансформація вітчизняної економіки проходить в умовах високого рівня невизначеності. Одним із вагомих факторів успішного функціонування підприємств є оперативна оцінка рівня фінансової стійкості, що дає можливість вчасно розробити і впровадити ефективні заходи санації підприємств, попередити банкрутство, підвищити їх конкурентоспроможність.

2. Проблема оцінки стійкості вітчизняних підприємств в сучасних умовах господарювання ще недостатньо вивчена. Це пояснює відсутність в економічній літературі конкретності і однозначності в трактуванні деяких понять, що характеризують галузь досліджень, в тому числі розмитість у визначенні таких категорій, як: “фінансова стійкість”, “стабільність”, “платоспроможність”, “стійкий фінансовий стан”.

3. Поклавши в основу принципи комплексності і збалансованості соціально-економічної та екологічної діяльності, фінансову стійкість підприємства слід розглядати як такий стан накопичення, розподілу і використання фінансових ресурсів, при якому підприємство, вільно маневруючи ними, використовуючи новітні ресурсозберігаючі та екологічно безпечні технології, здатне забезпечити неперервний процес виробництва та реалізації продукції, його розширення і оновлення, спрямовані на підвищення конкурентоспроможності підприємства та поліпшення соціально-економічного розвитку колективу і сільської місцевості.

4. Аналізуючи фінансову стійкість підприємства, зарубіжні та вітчизняні вчені використовують різні підходи і прийоми. Їх різноманіття

підкреслює відсутність єдиної методики оцінки фінансової стійкості, яка б дозволяла об'єктивно відображати фінансову ситуацію, що склалась на підприємстві. Оцінивши інтегральні показники рівня фінансової стійкості, розраховані за різними методиками вітчизняних вчених, було зроблено висновок про відсутність найоптимальнішої методики, що враховуватиме специфіку окремих галузей народного господарства та сучасні умови господарювання.

5. Об'єктивність результатів аналізу підвищується якщо його проводять з використанням наукового підходу, а саме: продумано вибирають систему показників фінансової стійкості; правильно визначаються з чинниками, які їх формують; дотримуються послідовності проведення аналізу, реалізуючи його стадії: діагноз, який допомагає встановити першопричини зміни фінансової стійкості; оцінку, за результатами якої формують висновки про характер і величину зміни параметрів фінансової стійкості та прогноз – як передбачення можливих напрямків фінансової стабілізації діяльності підприємства.

6. Спираючись на обрану інформаційну базу аналіз фінансової стійкості підприємства може проходити по двох напрямках: експрес- та деталізований аналіз. Ступінь деталізації аналізу залежить від цілей, доступності інформації, запиту користувачів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТОВ «ІДЕК-2006»

2.1. Загальна характеристика підприємства та основних техніко-економічних показників діяльності

ТОВ «ІДЕК-2006» - це невелике сільськогосподарське підприємство акціонерної форми власності, що розташовано за адресою – Рівненська обл., Острозький район, с. Верхів.

Метою діяльності підприємства є:

- вирощування та продаж сільськогосподарських культур, фруктів, ягід, посадкового матеріалу плодових та ягідних культур;
- вирощування та реалізація тваринницької продукції, в т.ч. племінної худоби;
- виробництво продуктів харчування.

ТОВ «ІДЕК-2006» є юридичною особою від дня реєстрації, здійснює свою діяльність згідно установчих документів, має розрахунковий рахунок в банку, печатки, штампи зі своєю назвою та інші реквізити. Підприємство здійснює свою діяльність на засадах самофінансування та самоокупності.

Майно товариства складається з основних та оборотних коштів, а також цінностей, вартість яких відображається в балансі товариства. За рахунок вкладів акціонерів та засновників було створено статутний фонд.

Статутний фонд підприємства становить 22 554 грн., який поділено на 4296 простих іменних акцій номінального вартістю 5,25 грн. кожна. Акції були випущені в документальній формі на весь розмір статутного фонду.

Крім статутного фонду на підприємстві створено резервний фонд, фонд сплати дивідендів та фонд накопичення. Товариство здійснює оперативний та бухгалтерський облік результатів своєї діяльності, а також веде статистичну звітність та подає її у встановленому порядку та обсязі органам державної статистики.

Управління ТОВ «ІДЕК-2006» здійснюють:

- вищий орган товариства – загальні збори акціонерів;
- правління товариства;
- спостережна рада;
- ревізійна комісія.

До компетенції загальних зборів належать:

- Внесення змін до статуту товариства.
- Затвердження річних результатів діяльності ЗСАТ, включаючи затвердження звітів, висновків ревізійної комісії, порядку розподілу прибутку.

- Прийняття рішень про припинення діяльності товариства і призначення ліквідаційної комісії.

- Призначення та відкликання членів правління та ревізійної комісії.

Рішенням загальних зборів виконання окремих функцій було передано правлінню ТОВ «ІДЕК-2006»:

- Визначення основних напрямків діяльності ЗСАТ і затвердження його планів та звітів про їх виконання.

- Затвердження правил, процедур та інших внутрішніх документів товариства.

- Визначення умов оплати праці посадових осіб товариства;

- Затвердження договорів на суму, що перевищує 10 000 мінімальних заробітних плат.

- Винесення рішень про притягнення до майнової відповідальності посадових осіб органів управління товариством.

- Вирішення питань про придбання товариством власних акцій.

Склад правління обирається вищим органом товариства в кількості 7 осіб. Правління у своїй діяльності підзвітне вищому органу товариства та спостережній раді і організовує виконання їх рішень. До складу правління входить голова правління, головний бухгалтер, члени правління. Спостережна рада обирається з числа акціонерів у кількості 3 осіб строком на

5 років. Члени спостережної ради не можуть бути членами правління та членами ревізійної комісії. Ревізійна комісія обирається загальними зборами акціонерів в кількості 3 членів терміном на 3 роки. Ревізійна комісія проводить перевірки фінансово-господарської діяльності правління, складає висновки по різних звітах та балансам, доповідає на загальних зборах та має дорадчий голос на них.

Структура управління ТОВ «ІДЕК-2006» представлена на рис.2.1.

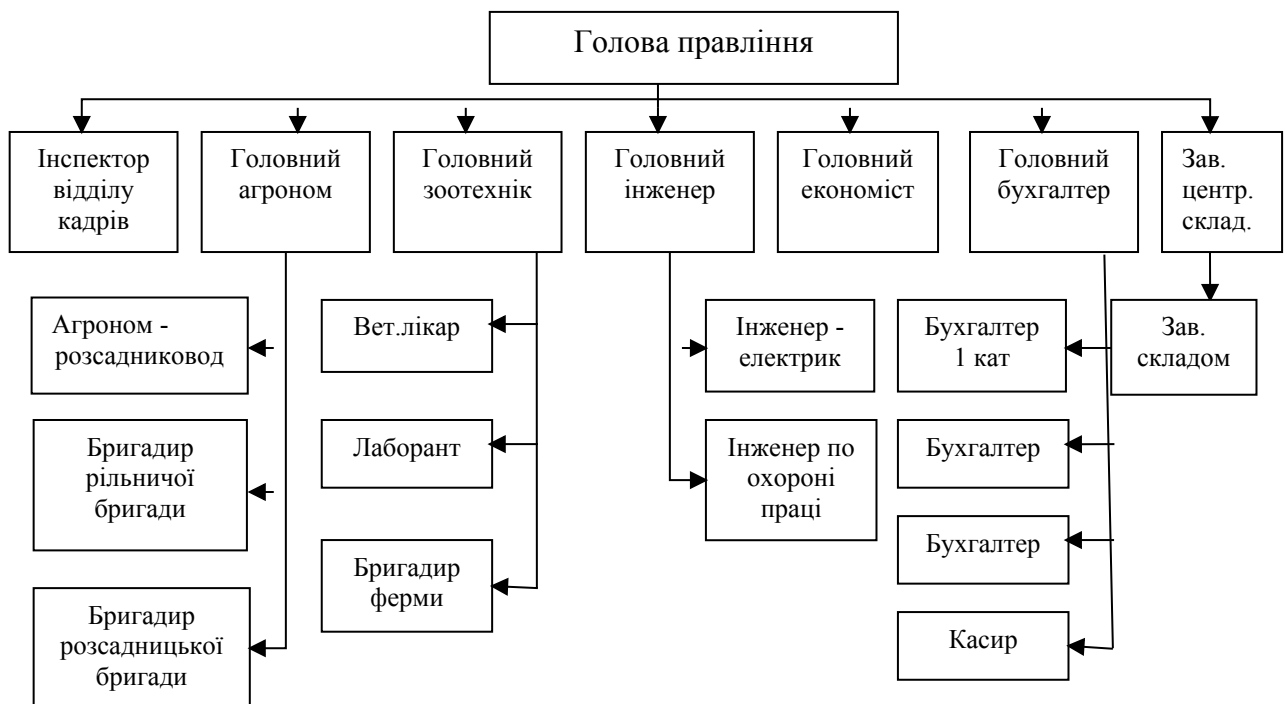

Рис. 2.1. Організаційна структура управління ТОВ «ІДЕК-2006»

Організаційна структура підприємства є лінійною. Особливостями даної структури є чіткість взаємовідносин, однозначність команд, надійний контроль на підприємстві. Але за такої організаційної структури висока централізація управління, тому керівник ЗСАТ «Плодорозсадник повинен вирішувати будь-які як стратегічні, так і поточні питання діяльності підпорядкованих йому підрозділів.

За такої порівняно невеликої організаційної структури виробнича діяльність підприємства є досить диференціальною. ТОВ «ІДЕК-2006»

відноситься до плодородзсадницької галузі, але крім цього займається ще рослинництвом і тваринництвом.

Але для вибору оптимального напрямку розвитку ТОВ «ІДЕК-2006» необхідно визначити тенденції розвитку середовища підприємства, що є дуже відповідальним і складним процесом, особливо в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Середовище організації є неоднорідним, тому при його оцінці доцільно поділити його на окремі складові. Зовнішнє середовище, в якому функціонує підприємство, можна поділити на мезосередовище (включає найближче оточення підприємства) та макросередовище (сили, що не піддаються прямому управлінню з боку підприємства).

Вплив найближчого оточення організації на ТОВ «ІДЕК-2006» розглянемо в розрізі таких окремих компонент середовища, як постачальники, споживачі, конкуренти та фінансові організації.

Основними постачальниками ТОВ «ІДЕК-2006» є такі підприємства, як ВАТ «Рівнегаз», АТ «Рівненський облагрохім», ДП «Ремонтна майстерня», ДП «Сільгосптехніка», ДП «Укравтозапчастини», ДП «Рівненафтопродукт», ДП «Рівненасінняовоч», Рівненська ветеринарна аптека №1, ПМП «Промветпостач», ВАТ «Рівнеазот», ТОВ «Агролюкс, ТОВ «Агропром», ЗАТ «Епіцентр» та інші.

Основними споживачами продукції ТОВ «ІДЕК-2006» виступають переробні підприємства, а саме: ВТП «Агропереробка», ТОВ «Агропродукт», ДП «Агросервіс», ДП «Соки – Рінос», Гощанський м'ясокомбінат, Рівненське районне заготівельно-виробниче об'єднання. Вся продукція, що виробляється ТОВ «ІДЕК-2006» знаходить свого покупця в Рівненській області. А саме, з переробними підприємствами ТОВ «ІДЕК-2006» більшість угод заключає на початку року і виконує свої зобов'язання протягом цього року. Щодо інших каналів збуту, то підприємство також реалізує свою продукцію іншим підприємствам, організаціям, установам, приватним підприємцям та

фізичним особам. Частково продукція підприємства реалізується на міському ринку.

Для оцінки впливу конкуренції на господарську діяльність ТОВ «ІДЕК-2006» необхідно детально проаналізувати стан сільськогосподарської галузі.

За статистичними даними в 2023 році на території Рівненської області діяло 289 сільськогосподарських підприємств, з них: 15 – господарських товариств; 106 – приватних підприємств; 127 – виробничих кооперативів; 34 – фермерських господарств; 4 – державних підприємства; 3 – інших форм господарювання.

На фоні нестачі сільськогосподарської сировини для переробних підприємств, конкуренція в галузі не впливає суттєво на обсяги реалізації продукції ТОВ «ІДЕК-2006». Єдиним обмежуючим фактором є те, що підприємство займає дуже малу частку ринку сільськогосподарської продукції і тому не може впливати на ціни в галузі, а значить може збільшити дохід від реалізації тільки за рахунок збільшення обсягів реалізації та зменшення собівартості продукції.

Ще однією компонентою мезосередовища є відносини з *фінансово-кредитними установами*. ТОВ «ІДЕК-2006» має розрахунковий рахунок в КБ „Західінкомбанк”, а також рахунки по розрахунках по ПДВ, з пенсійним та іншими фондами. Серед зобов’язань підприємства немає короткострокових та довгострокових кредитів, що обумовлено неспроможністю підприємства оплатити відсотки за кредит, оскільки сільськогосподарська діяльність має значно нижчу прибутковість. Таким чином, банк забезпечує поточні розрахунки підприємства, чим позитивно впливає на діяльність ТОВ «ІДЕК-2006».

Зовнішнє макросередовище підприємства характеризують такі фактори як економічні, технологічні, екологічні, соціальні та політико-правові. Вплив загального зовнішнього середовища на підприємство та його фінансовий стан розглянемо в розрізі окремих компонент середовища.

Економічна компонента зовнішнього середовища пов'язана з такими процесами як інфляція, спад виробництва, податкова ставка, політика санкцій та штрафів, та має вплив на підприємство. Економіка України на даному етапі знаходиться в тяжкому стані. Негативно впливає на фінансовий стан підприємства війна.

Негативно впливає також низькі доходи населення, адже це зменшує його купівельну спроможність. Відповідно до цього зменшується попит на продукцію підприємства переробними підприємствами. Таким чином, можна зробити висновок, що загальний вплив економічної компоненти на розроблення фінансової стратегії є негативним через невизначеність економічного середовища.

Технологічна компонента. Науково-технічний прогрес в галузі сільського господарства дозволяє підприємству використовувати нові технології в обробці ґрунту, вирощуванні сільськогосподарських культур, застосуванні мінеральних добрив. Врахування технологічного процесу дозволяє підприємству постійно підвищувати якість виробленої продукції, збільшити урожайність сільськогосподарських культур, підвищити надої молока, покращити відтворювальні та відгодівельні якості основного стада великої рогатої худоби. Науково-технологічний прогрес дозволяє підприємству постійно покращувати та поновлювати сорти рослин та породи тварин. Крім цього, покращуються можливості ТОВ «ІДЕК-2006» щодо придбання нових, високотехнологічних засобів праці. Протягом 2019-2022 рр. капітальні інвестиції підприємства склали:

- на придбання основних засобів – 317,9 тис. грн.;
- на капітальне будівництво – 46,2 тис. грн.;
- на формування основного стада – 301 тис. грн.

При цьому чітко прослідковується динаміка щодо збільшення інвестицій направлених на покращення племінного складу основного стада та сортів плодових та ягідних культур.

Політична компонента. Звичайно ж, що фінансово-кредитна та економічна політика держави впливає на ТОВ «ІДЕК-2006», а отже і на вибір його фінансової стратегії. Війна має не просто негативний, а кричущий вплив на всю економіку. Тому, на сьогодні важко говорити про позитивний вплив на діяльність підприємства цієї компоненти зовнішнього середовища.

Правова компонента визначається станом законодавства, яке регулює господарську діяльність, і позитивно впливає на діяльність ТОВ «ІДЕК-2006».

Соціальна компонента також має позитивний вплив на ТОВ «ІДЕК-2006». Це пояснюється тим, що значно підвищився рівень освіти населення України, а для підприємства – це можливість забезпечення більш кваліфікованими кадрами в тому числі і спеціалістами з питань фінансового менеджменту та стратегічного управління. Це забезпечить більш якісну розробку та реалізацію фінансової стратегії підприємства.

Екологічна компонента. ТОВ «ІДЕК-2006» не займається діяльністю пов'язаною з підвищеною загрозою забруднення навколишнього середовища і тому екологічні питання не становлять проблемного питання для підприємства. Хоча природні фактори (погода, родючість землі, засоленість ґрунтів тощо) мають значний вплив на сільськогосподарське виробництво.

Крім зовнішнього середовища на діяльність ТОВ «ІДЕК-2006» великий вплив мають і внутрішні фактори, які охоплюють ту частину середовища, що перебуває в межах організації. Для виявлення внутрішніх факторів впливу на ТОВ «ІДЕК-2006» проаналізуємо господарську діяльність підприємства.

Розглянемо структуру посівних площ сільськогосподарських угідь, та динаміку валового збору урожайності сільськогосподарських культур за допомогою таблиці 2.1.

Як видно з таблиці зернові та зернобобові культури найбільшого значення посівних площ набули в 2020 році 199 га, але в період 2020-2023 роки зменшення посівних площ склало 42% і в 2023 році набуло значення

117 га. Аналогічна тенденція спостерігається щодо посівних площ кормових культур.

Валовий збір плодів та ягід з одного гектару найбільше значення набуває в 2022 році і складає 25,9 ц, але в 2023 році збір урожаю зменшується на 44% .

Таблиця 2.1

Динаміка валового збору та урожайності сільськогосподарських культур ТОВ «ІДЕК-2006» за 2019-2023 роки

№ п/п	Продукція	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
		2019	2020	2021	2022	2023	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2023-2022
1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Зернові та зернобобові, у тому числі	31,77	23,95	38,83	32,7	21,76	-7,82	14,88	-6,13	-10,94
2.	пшениця	25,8	27,16	41,76	36,06	22,87	1,36	14,6	-5,7	-13,19
3.	жито	-	-	-	23	15,5	-	-	23	-7,5
4.	ячмінь ярий	26,67	22,56	35,56	27,12	21,43	-4,11	13	-8,44	-5,69
5.	горох	-	10	-	-	-	10	-10	-	-
6.	овес	16,5	18,33	14	16,5	13	1,83	-4,33	2,5	-3,5
7.	інші зернові	24,56	16,25	37,33	18	8	-8,31	21,08	-19,33	-10
8.	ріпак озимий	22	-	-	-	-	-22	-	-	-
9	Плоди та ягоди, у тому числі	6,4	6,8	17,5	25,9	14,4	0,4	10,7	8,4	-11,6
10.	плоди	7,33	8,6	15	29,88	13,75	1,27	6,4	14,88	-16,13
11.	ягоди	5,47	4,92	20	22	15	-0,55	15,08	2	-7
12.	Кормові культури, у тому числі	252,8	199,1	159,2	216,5	220,7	-53,7	-39,9	57,3	4,2
13.	кормові коренеплоди і кормові баштанні	242,86	-	-	-	-	-242,9	-	-	-
14.	силос	310,4	260,53	187,46	280	305	-49,87	-73,07	92,54	25
15.	сінаж	205,19	137,68	130,9	153	136,43	-67,5	-6,8	22,1	-16,6

Протягом період 2020-2023 років посівні площі кормових культур зменшились на 54%. В 2023 році площа посіву кормових культур складає 114 гектарів, тим самим майже дорівнюючи посівній площі зернових культур. Це пов'язано з загальним зменшенням площ сільськогосподарських угідь ТОВ «ІДЕК-2006».

Земельна площа вирощування плодів та ягід має тенденцію до зменшення, протягом досліджуваного періоду площі зменшились на 35%

Площі рілля до 2021 року не змінювались, після чого відбулося різке зменшення 2022 та 2023 роках на 127 га та 44,6 га, що складає 43% та 18% відповідно до попереднього року.

Як бачимо, протягом досліджуваного періоду в загальній площі землі під рілля 80,4% займає орендна земля. З 2019 по 2023 роки орендна площа зменшилась на 57%. Найбільше зменшення спостерігалось в 2022 році на 110 га, що дорівнює 38,5 % загальної площі попереднього року. Дане зменшення пов'язане з викупом паїв в орендодавців ТОВ «ІДЕК-2006».

Далі розглянемо динаміку валового збору та урожайності сільськогосподарських культур. Урожайність зернових та зернобобових культур на 1 гектар найбільшою була в 2021 році 39 центнерів. По відношенню до попереднього року урожайність зросла на 62%, при тому, що зменшення посівних площ на 2021 рік склало 11%, але з 2021 по 2023 роки збір урожаю зменшився на 45%

Збір урожаю кормових культур з одного гектару з 2019-2021 роки зменшився на 38%, але в 2023 році в порівнянні з 2021 роком спостерігалось збільшення урожаю на 38,6%. Що свідчить про спрямування потенціалу підприємства на вирощування кормових культур, які використовуються в тваринництві, оскільки тваринництво є більш прибутковим.

Можемо зробити висновок, що починаючи з 2022 року у ТОВ «ІДЕК-2006» різко зменшились посівні площі, що пов'язано зі зменшенням орендних площ, які займають в ріллі 80,4% від загальних. Дане зменшення негативно відобразилось на валовому зборі сільськогосподарських культур. Збір урожаю зернових та зернобобових культур в 2023 році по відношенню до 2021 року знизився на 45%, що негативно відобразилось на доходах та фінансовому положенні підприємства.

У процесі аналізу діяльності господарюючого суб'єкта розглянуті основні економічні показники його роботи в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Основні економічні показники ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

№ п/п	Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
		2019	2020	2021	2022	2023	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021	2023- 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.	Обсяг реалізованої продукції, тис. грн.	1156,0	1563,8	1927,0	1645,0	1868,0	407,8	363,2	-282,0	223,0
2.	Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	6926,2	6783,9	6517,0	6426,5	5473,0	-142,3	-266,9	-90,5	-953,5
3.	Середньоспискова чисельність працівників, осіб	101	84	81	78	66	-17,0	-3,0	-3,0	-12,0
4.	Виробіток 1-го працівника, тис.грн./особу	11,4	18,6	23,8	21,1	28,3	7,2	5,2	-2,7	7,2
5.	Фонд оплати праці, тис. грн.	6851	7510	9801	10810	10561	659	2291	1009	-249
6.	Середньомісячна ЗП працівників, грн.	5653	7450	10083	11549	13335	1798	2633	1466	1785
7.	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1149,2	1576,0	1737,0	2036,0	2116,0	426,8	161,0	299,0	80,0
8.	Витрати на 1грн. реалізованої продукції, грн.	0,99	1,01	0,90	1,24	1,13	0,01	-0,11	0,34	-0,10
9.	Фондовіддача	0,17	0,23	0,30	0,26	0,34	0,1	0,1	0,0	0,1
10.	Фондоємність	5,99	4,34	3,38	3,91	2,93	-1,7	-1,0	0,5	-1,0
11.	Валовий прибуток, тис. грн.	6,8	-12,2	190,0	-391,0	-248,0	-19,0	202,2	-581,0	143,0
12.	Чистий прибуток, тис. грн.	90,0	-112,7	290,0	-668,0	-403,0	-202,7	402,7	-958,0	265,0
13.	Рентабельність продукції, %	0,6	-0,8	10,9	-19,2	-11,7	-1,4	11,7	-30,1	7,5
14.	Рентабельність діяльності, %	7,8	-7,2	15,0	-40,6	-21,6	-15,0	22,3	-55,7	19,0

Як видно з таблиці обсяги реалізованої продукції не мають стійкої динаміки. Найкраще значення в обсязі 1927 тис. грн. було в 2021 році, а в 2022 обсяг реалізації продукції знизився до 1645 тис. грн., що було спричинено впливом на діяльність підприємства економічної кризи в Україні та у всьому світі.

Середньорічна вартість основних виробничих фондів на підприємстві протягом 2019-2023 рр. знижувалась, відбулось зменшення їх величини на 21%, що пов'язано зі зменшенням фінансування оновлення основних засобів.

Змінювалась і чисельність працівників підприємства. У 2019 році вона становила 101 особу, при цьому виробіток одного працівника становив 11,4 тис. грн. на особу. В наступні роки чисельність персоналу зменшувалась, і в 2023 році досягла значення 66 осіб. Тобто за п'ять проаналізованих років чисельність персоналу зменшилась на 35,3%. Така ситуація спричинена війною. Оскільки темпи зміни обсягів реалізації продукції дещо менші за

зміни чисельності працівників, то виробіток на одного працівника 2019-2021рр зростає з 11,4 до 23,8 тис/особу , але в 2022 році знизився до 21,1 тис , в 2023 році відбулось його збільшення на 34,2%.

Аналіз фонду оплати праці та середньої заробітної плати працівників показав, що оплата праці зростала щороку. Розглянемо взаємозв'язок між виробітком та середньомісячною заробітною платою скориставшись рис. 2.2.

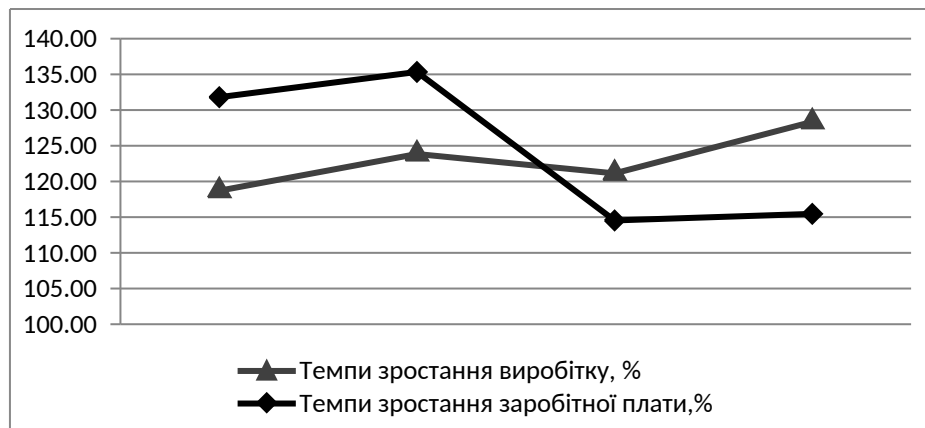

Рис. 2.2. Динаміка виробітку та заробітної плати працівників ТОВ «ІДЕК-2006»

Як видно з рисунку темпи зростання виробітку значно перевищують темпи зростання заробітної плати, що говорить про ефективну політику підприємства в галузі управління трудовими ресурсами.

Оцінюючи витрати на 1 грн. реалізованої продукції можна дійти висновку, що найкраще значення на рівні 0,90 грн. показник мав в 2021 році. З 2021 до 2022 року показник збільшується до 1,24 грн., але в 2023 році показник знизився до 1,13 грн., що говорить про підвищення ефективності діяльності підприємства.

Аналіз фондівіддачі показав, що стійкої динаміки зміни показника не було. Найкраще значення показника було в 2023 році. В 2023 році фондівіддача була на рівні 0,34 грн. на 1 грн. Зменшення фондівіддачі призводить до відносної перевитрати виробничих основних засобів і зменшення обсягу продукції що випускається. Зменшення фондівіддачі

створює умови для зменшення ефективності виробництва, прибутковості та збільшення собівартості продукції.

Обсяг реалізації на протязі 2019-2021 років збільшився на 66,7%. В 2022 році зменшення обсягів на 14,7%, але в 2023 році збільшився обсяги реалізації продукції на 13,6%, та збільшення виробітку на одного працівника на 34,1% та спостерігається найбільший показник фондовіддачі 0,34 грн. на 1 гривню.

Проаналізуємо, як змінювались фінансові результати підприємства в 2019-2023 рр. за допомогою таблиці 2.3. та рисунка 2.3.

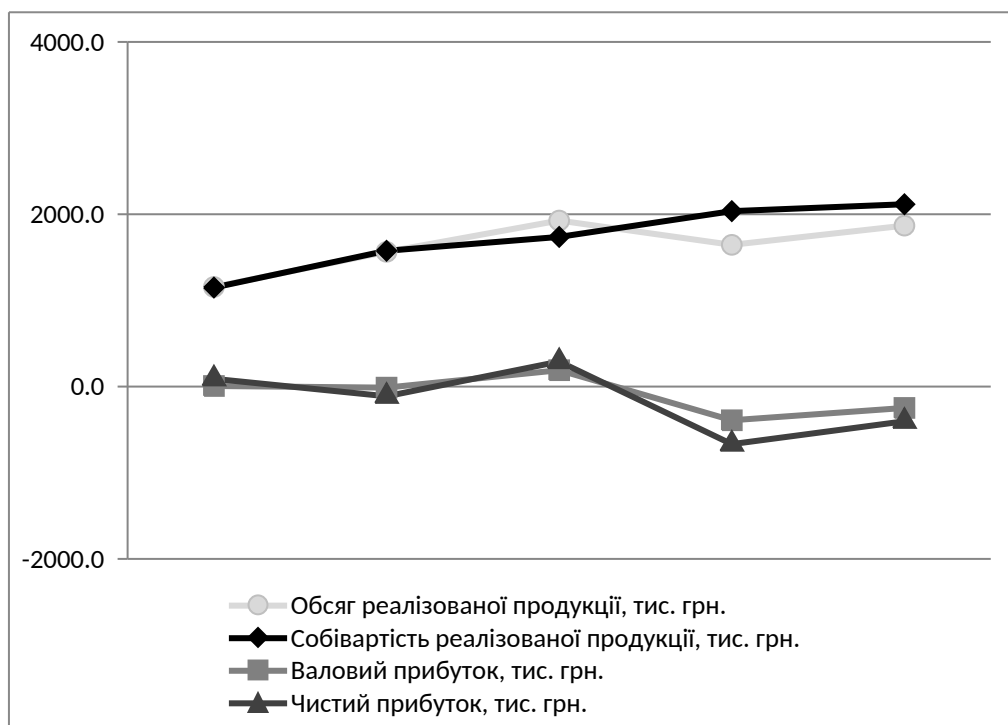

Рис. 2.3. Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

Аналіз фінансових результатів показує, що починаючи з 2019 року всі показники зростали і досягли свого максимального значення в 2021 році: валовий прибуток склав - 190,0 тис. грн., а чистий прибуток вперше протягом аналізованого періоду дістав високого додатного значення на рівні 290,0 тис. грн. Аналіз фондовіддачі показав, що стійкої динаміки зміни показника не було. Найкраще значення показника було в 2023 році. В 2023 році

фондовіддача була на рівні 0,34 грн. на 1 грн. Зменшення фондовіддачі призводить до відносної перевитрати виробничих основних засобів і зменшення обсягу продукції що випускається. Зменшення фондовіддачі створює умови для зменшення ефективності виробництва, прибутковості та збільшення собівартості продукції.

Аналіз фондовіддачі показав, що стійкої динаміки зміни показника не було. Найкраще значення показника було в 2023 році. В 2023 році фондовіддача була на рівні 0,34 грн. на 1 грн. Зменшення фондовіддачі призводить до відносної перевитрати виробничих основних засобів і зменшення обсягу продукції що випускається. Зменшення фондовіддачі створює умови для зменшення ефективності виробництва, прибутковості та збільшення собівартості продукції.

ТОВ «ІДЕК-2006» мало достатній рівень рентабельності продукції лише в 2021 році (10,9%), а протягом 2022-2023 рр. підприємство мало чистий збиток, тому показники рентабельності діяльності мали від'ємне значення. Хоч в 2019 р. підприємство і мало чистий прибуток, але показники рентабельності діяльності були на надзвичайно низькому рівні 0,6 та 7,8% відповідно. Все це нашоухує на висновок про значні витрати операційної та іншої діяльності.

Проаналізуємо структуру операційних витрат за економічними елементами на підставі таблиці 2.3.

Витрати на оплату праці та відрахування на соціальні заходи стрімко зростали протягом 2019-2023 рр. Амортизаційні відрахування підприємства в 2019-2023 рр. залишались приблизно на однаковому рівні.

Матеріальні витрати займають найбільшу питому вагу в сумі операційних витрат. Протягом аналізованого періоду сума матеріальних витрат зросла, що свідчить про зростання залежності підприємства від матеріальних ресурсів.

Основним видом діяльності ТОВ «ІДЕК-2006» є виробництво та реалізація сільськогосподарської продукції. Для аналізу ефективності

виробництва та реалізації продукції підприємства проведемо аналіз обсягів виробництва та реалізації продукції в динаміці і по видах виробляємої продукції (табл. 2.4).

Таблиця 2.3

Структурно-динамічний аналіз операційних витрат в 2019-2023 рр.

№ п/п	Показники	Роки										Відхилення							
		2019		2020		2021		2022		2023		2020-2019		2021-2020		2022-2021		2023-2022	
		сума	пит. вага, %	сума	пит. вага, %	сума	пит. вага, %	сума	пит. вага, %	сума	пит. вага, %	по сумі	по пит. вазі	по сумі	по пит. вазі	по сумі	по пит. вазі	по сумі	по пит. вазі
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
1.	Матеріальні затрати	1345,2	56,3	1486,8	57,4	1382,0	45,6	1956,0	51,0	2600,0	57,4	141,6	1,1	104,8	11,8	574,0	5,3	644,0	6,4
2.	Витрати на оплату праці	693,6	29,0	758,5	29,3	987,0	32,6	1094,0	28,5	1090,0	24,0	64,9	0,3	228,5	3,3	107,0	4,1	-4,0	4,5
3.	Відрахування на соціальні заходи	75,3	3,2	97,6	3,8	263,0	8,7	325,0	8,5	442,0	9,8	22,3	0,6	165,4	4,9	62,0	0,2	117,0	1,3
4.	Амортизація	182,9	7,7	170,5	6,6	188,0	6,2	187,0	4,9	179,0	3,9	-12,4	1,1	17,5	-0,4	-1,0	1,3	-8,0	0,9
5.	Інші операційні витрати	92,5	3,9	76,5	3,0	209,0	6,9	277,0	7,2	222,0	4,9	-16,0	0,9	132,5	3,9	68,0	0,3	-55,0	2,3
	Разом	2389,5	100,0	2589,9	100,0	3029,0	100,0	3839,0	100,0	4533,0	100,0	200,4	0,0	439,1	0,0	810,0	0,0	694,0	0,0

Як вже зазначалося вище підприємство виробляє як рослинницьку, так і тваринницьку продукцію. Крім цього в результаті своєї господарської діяльності підприємство реалізує певну кількість побічної продукції, а також виконує роботи, послуги. Співвідношення між реалізацією підприємством продукції рослинництва, тваринництва та іншої продукції, робіт послуг представлено на рис.2.4. З рисунку 2.4 видно, що продукція тваринництва займає домінуючу позицію в структурі виробництва і реалізації підприємства і частка її має тенденцію до збільшення. Розглянемо, яку саме тваринницьку продукцію виробляє підприємство (рис.2.5).

Підприємство реалізує таку тваринницьку продукцію, як велику рогату худобу та молоко. Ці види продукції є основними в структурі

реалізації тваринницької продукції ТОВ «ІДЕК-2006» і займають в 2023 році відповідно 19 та 63%.

Таблиця 2.4

Динаміка обсягів виробництва і реалізації продукції ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 роках в вартісному виразі

№ з/п	Показники, тис. грн.	Роки					Відхилення, %	
		2019	2020	2021	2022	2023	2023 від 2022 р.	2023 від 2019 р.
1.	Продукція рослинництва							
1.1.	Виторг від реалізації продукції	145,8	183,5	310,7	314,9	190,8	-39,4	30,9
1.2.	Виробнича собівартість виробленої продукції	666,6	727,3	1004,6	938,6	881,7	-6,1	32,3
1.3.	Виробнича собівартість реалізованої продукції	145,1	175,0	309,6	394,6	303,9	-23,0	109,4
2.	Продукція тваринництва							
2.1	Виторг від реалізації продукції	995,6	1377,5	1614,5	1328,9	1672,2	25,8	68,0
2.2.	Виробнича собівартість виробленої продукції	1245,1	1319,5	1628,9	1903,4	2105,2	10,6	69,1
2.3.	Виробнича собівартість реалізованої продукції	999,4	1399,7	1426	1640,8	1807,0	10,1	80,8
3.	Інша продукція, роботи, послуги							
3.1.	Виторг від реалізації продукції	14,6	2,8	1,7	1,6	5,5	243,8	-62,3
3.2.	Виробнича собівартість реалізованої продукції	4,7	1,3	1,7	0,5	5,5	1000,0	17,0
4.	Усього по підприємству							
4.1.	Виторг від реалізації продукції	1156	1563,8	1926,9	1645,4	1868,5	13,6	61,6
4.2.	Виробнича собівартість виробленої продукції	1911,7	2046,8	2633,5	2842	2986,9	5,1	56,2
4.3	Виробнича собівартість реалізованої продукції	1149,2	1576,0	1737,3	2035,9	2166,4	6,4	88,5
4.4.	Повна собівартість реалізованої продукції	1315,6	1780,8	2075,8	2398,4	2452,8	2,3	86,4

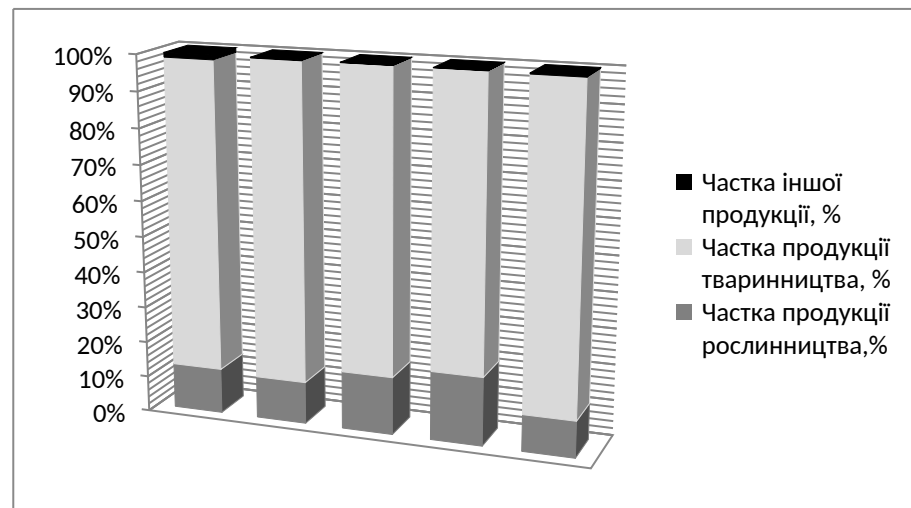

Рис. 2.4. Співвідношення між реалізацією різних видів продукції ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

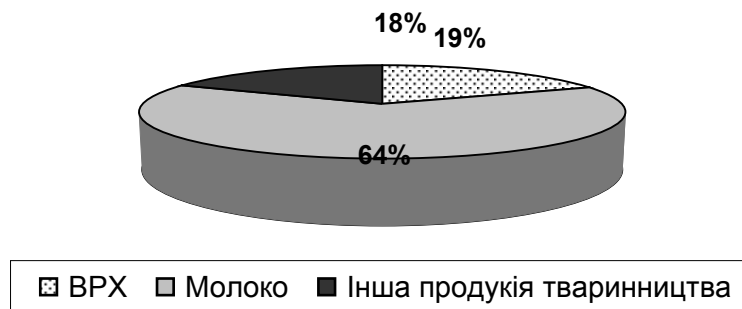

Рис.2.5. Структура реалізації продукції тваринництва ТОВ «ІДЕК-2006» в 2023 році

Крім тваринницької продукції підприємство реалізує і продукцію рослинництва, структура якої представлена на рис.2.6.

Основною рослинницької продукції підприємства є зернові, а саме пшениця озима та ячмінь, що складають в структурі реалізації рослинницької продукції в 2023 році відповідно 12 та 11%.

Таким чином протягом 2019-2023 рр. виробництво продукції тваринництва постійно зростає, але не зважаючи на це обсяги реалізації не мають такої тенденції, що пов'язано зі значними розмірами власного споживання. Для прикладу, в 2023 році тільки 86,2% виробленої продукції було реалізовано.

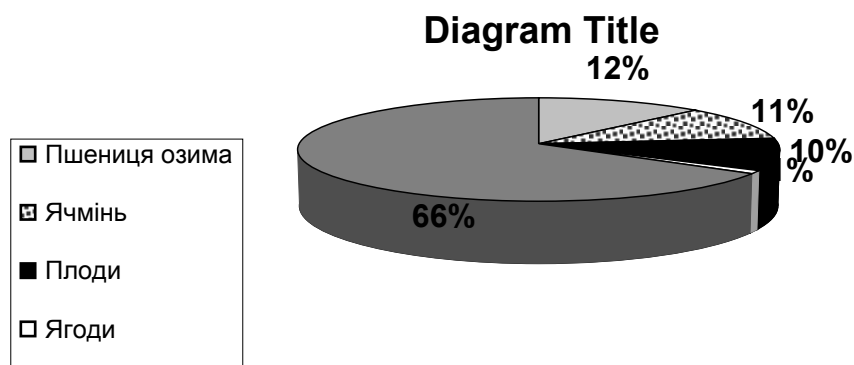

Рис.2.6. Структура реалізації продукції рослинництва ТОВ «ІДЕК-2006» в 2023 році

Виробництво продукції рослинництва зростало до 2021 року, а останніми роками воно зменшується. В 2023 році підприємством було реалізовано 42% виробленої продукції рослинництва. Крім цього підприємством виробляється та реалізується побічна продукція, надаються послуги, здійснюються роботи, виробництво і реалізація яких має переважно хаотичний характер.

Таким чином, аналіз виробничої діяльності підприємства показав, що загальні обсяги виробництва продукції ТОВ «ІДЕК-2006» протягом 2019-2023 рр. збільшуються.

2.2. Оцінка фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006»

2.2.1. Аналіз майнового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства значною мірою залежить від доцільності та правильності вкладання фінансових ресурсів у майно (активи). Підприємство, як правило, використовує свої активи для виробництва товарів або надання послуг, які здатні задовольнити бажання чи потреби споживачів.

Аналіз майнового стану підприємства можна розподілити на такі етапи:

- 1) вертикальний та горизонтальний аналіз активів відповідає на запитання, як зміниться валюта балансу та за рахунок яких складових;
- 2) оцінка співвідношення темпів зростання активів, чистого доходу та чистого прибутку («золоте правило економіки»);
- 3) характеристика структури основних засобів;
- 4) аналіз показників стану та руху основних виробничих фондів.

Валюта балансу не має стійкої динаміки зміни: до 2021 року відбувалось її зростання, а в 2022-2023 рр. – зменшення на 8,7 та 26,8%

відповідно. Зменшення валюти балансу свідчить про зменшення виробничих можливостей підприємства і оцінюється негативно.

Актив балансу відображує характер (напрямок) використання капіталу, тому він поділяється на основний та оборотний.

Основний капітал — це немобільний, на тривалий час виведений з обороту капітал. До нього належать статті розділу I активу балансу.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зменшення величини необоротних активів підприємства. Основними складовими необоротних активів ТОВ «ІДЕК-2006» є незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції та довгострокові біологічні активи.

Незавершене будівництво відображає вартість незавершених капітальних інвестицій у будівництво, створення, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання необоротних активів, що здійснюються підприємством, а також авансові платежі для фінансування капітального будівництва. Залишки по статті «Незавершене будівництво» були на підприємстві лише в 2019 році в розмірі 3,8 тис. грн., в наступні ж роки дорівнювали нулю.

Основні засоби підприємства щороку зменшуються на 16,7%, 6,9%, 2,5% та 40,9% відповідно. До підсумку балансу включається залишкова вартість основних засобів, яка визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату балансу. Тому зменшення основних засобів буде означати збільшення зносу та зменшення придатності основних засобів підприємства.

Довгострокові фінансові інвестиції відображають фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. Довгострокові фінансові інвестиції ТОВ «ІДЕК-2006» протягом досліджуваного періоду складають 1 тис. грн.

Довгострокові біологічні активи на підприємстві знаходяться приблизно на однаковому рівні протягом досліджуваного періоду.

Оборотний капітал — це мобільний капітал, який постійно знаходиться в обороті. Чим вища його оборотність, тим більше він приносить прибутку. До оборотного капіталу відносяться статті II, III та IV розділу активу балансу.

В 2021 році величина оборотних активів значно зросла (на 23,8%), що оцінюється позитивно, а в 2022-2023 рр. відбулось їх зменшення на 17,6% та 12,8% відповідно. Основними складовими оборотного капіталу є запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти та їх еквіваленти й інші оборотні засоби.

Запаси підприємства не мають стійкої динаміки протягом досліджуваного періоду. Для нормальної успішної життєдіяльності підприємства виробничі запаси мають бути оптимальними. В 2021 році величина запасів значно зросла, в наступні ж роки зменшувалась.

Частка запасів в оборотних активах підприємства має тенденцію до зростання (в 2023 році вона склала 40,5% проти 30,6 в 2022 році). Це свідчить про зменшення мобільності оборотного капіталу підприємства та говорить про об'єктивну необхідність коригування величини матеріальних оборотних активів.

Обсяг дебіторської заборгованості підприємства протягом 2019-2023 рр. зменшився. Така ситуація може бути спричинена збільшенням реалізації продукції за умовами авансу або негайного розрахунку у зв'язку з фінансово-економічною кризою. Досвід свідчить, що чим менший термін розрахунків за продукцію (роботи і послуги), тим більша вірогідність одержання заборгованості.

Грошові кошти та їх еквіваленти на підприємстві зменшуються, що є ознакою зменшення платоспроможності.

Розглянемо структуру майна ТОВ «ІДЕК-2006» на рис. 2.7. З рисунку видно, що протягом 2019-2023 рр. зменшилась частка основних засобів та дебіторської заборгованості та зросла частка запасів.

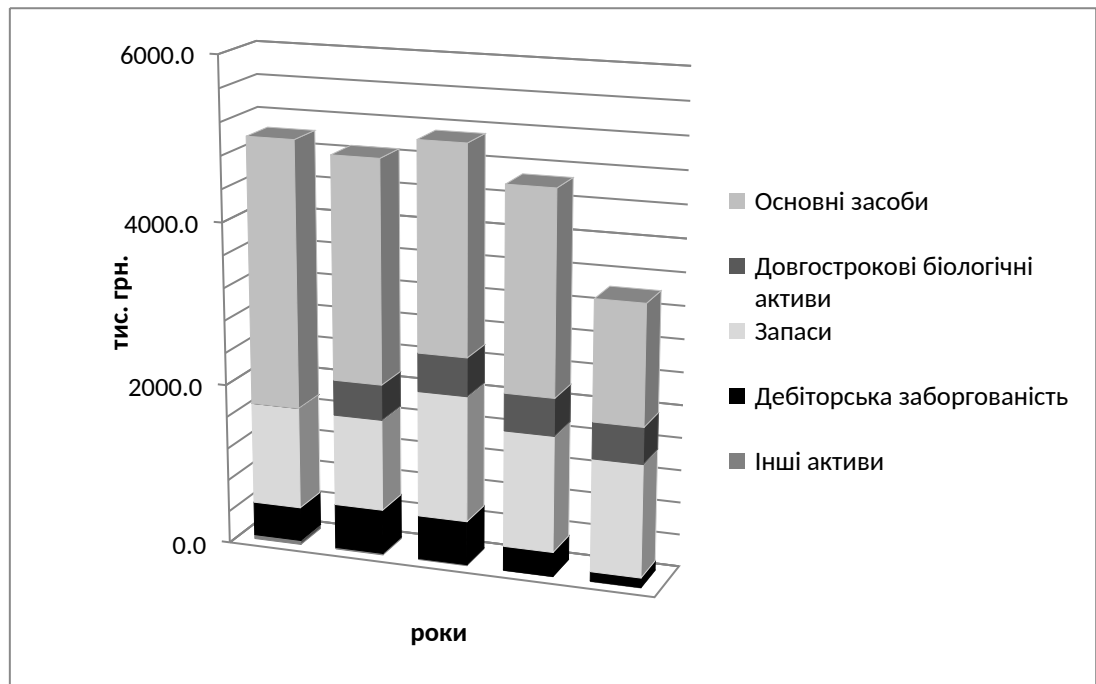

Рис. 2.7. Структура активів ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

За ознакою власності загальний капітал складається із власного та позикового. Власний капітал включає статті розділу I пасиву балансу, його величина дорівнює підсумку за цим розділом. Позиковий капітал включає статті розділів III та IV пасиву балансу, його величина дорівнює сумі підсумків за цими розділами.

До 2021 року власний капітал підприємства зростав, що пов'язано з нагромадженням нерозподіленого прибутку. В 2022-2023 рр. відбулось зменшення величини власного капіталу у зв'язку зі збитковістю діяльності та зменшенням величини іншого додаткового капіталу.

Поточні зобов'язання підприємства зростають протягом досліджуваного періоду, також зросла частка їх в структурі джерел, як видно з рис. 2.8. Це свідчить про зростання залежності підприємства від залучених засобів.

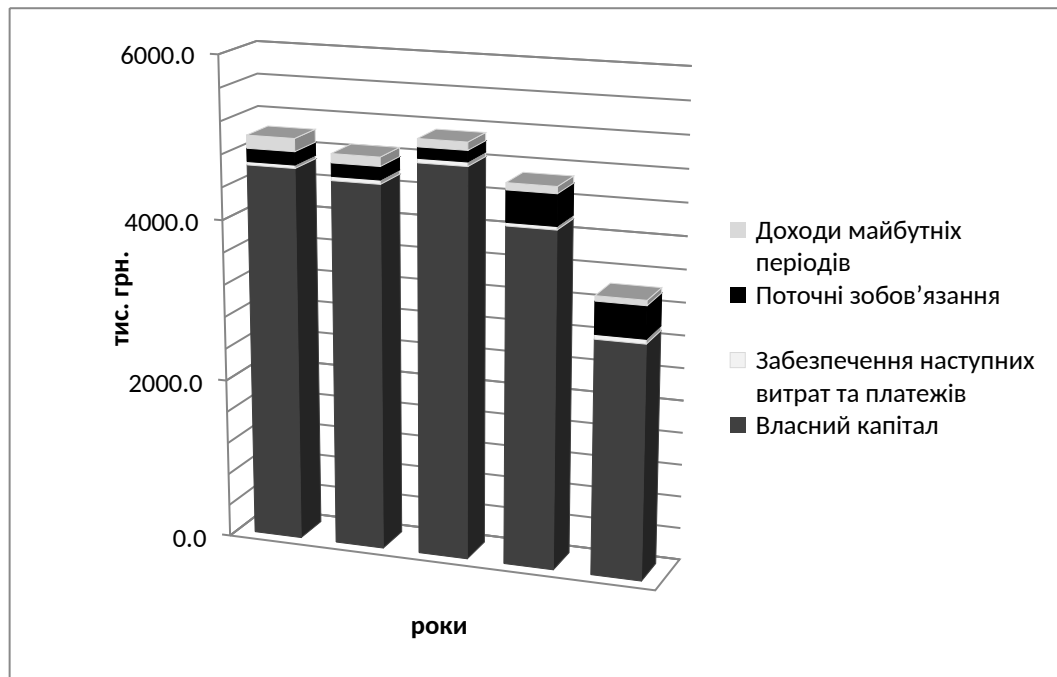

Рис. 2.8. Структура пасивів ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

Для отримання загальної оцінки динаміки фінансового стану можна зіставити зміни підсумку валюти балансу зі змінами фінансових результатів діяльності підприємства (чистою виручкою від реалізації, валовим прибутком, прибутком від операційної діяльності, чистим прибутком). Нажаль, «золоте правило економіки» ТОВ «ІДЕК-2006» на сьогодні не виконується. Тільки в 2021 році приріст валюти балансу набув додатного значення по відношенню до прибутку. В 2022 році ми бачимо від'ємні значення по всім показникам, хоча в 2023 році приріст виручки від реалізації набуває додатного значення.

Оцінка майнового стану включає також структурно-динамічний аналіз основної складової активів – основних засобів, який проведено в таблиці 2.5.

Найбільшу частку в основних засобах займають будинки, споруди та передавальні пристрої – 80,2%. Протягом досліджуваного періоду їх величина та частка в основних засобах зменшилась.

Машини та обладнання теж займають значну частку – 6,2 %. Але на відміну від будинків, споруд та передавальних пристроїв їх частка зростає.

Зростає вартість та частка транспортних засобів на підприємстві.

Таблиця 2.5

Структурно-динамічний аналіз основних засобів ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

№ п/п	Пасив	Значення на кінець року, тис. грн.					Відхилення							
		2019	2020	2021	2022	2023	2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023	
							абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Будинки, споруди та передавальні пристрої	5642,1	5667,9	5595	5427	3661	25,8	0,5	-72,9	-1,3	-168,0	-3,0	-1766,0	-32,5
	- у % до всього	80,5	86,4	86,4	85,1	80,2	5,9	-	0,0	-	-1,3	-	-4,9	-
2.	Машини та обладнання	251,3	348,3	335	328	282	97,0	38,6	-13,3	-3,8	-7,0	-2,1	-46,0	-14,0
	- у % до всього	3,6	5,3	5,2	5,1	6,2	1,7	-	-0,1	-	0,0	-	1,0	-
3.	Транспортні засоби	496,3	469	469	546	546	-27,3	-5,5	0,0	0,0	77,0	16,4	0,0	0,0
	- у % до всього	7,1	7,1	7,2	8,6	12,0	0,1	-	0,1	-	1,3	-	3,4	-
4.	Інструменти, прилади, інвентар	34,3	37,6	38	41	41	3,3	9,6	0,4	1,1	3,0	7,9	0,0	0,0
	- у % до всього	0,5	0,6	0,6	0,6	0,9	0,1	-	0,0	-	0,1	-	0,3	-
5.	Інші основні засоби	36	35,1	35	35	35	-0,9	-2,5	-0,1	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	- у % до всього	0,5	0,5	0,5	0,5	0,8	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,2	-
6.	Інші необоротні матеріальні активи	547,8	2,0	2,0	2,0	2,0	-545,8	-99,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
	- у % до всього	7,8	0,0	0,0	0,0	0,0	-7,8	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
Разом		7007,8	6559,9	6474,0	6379,0	4567,0	-447,9	-6,4	-85,9	-1,3	-95,0	-1,5	-1812,0	-28,4

Вартість інструментів, приладів та інвентарю, малоцінних необоротних активів, інших основних засобів та інших необоротних активів має незначну частку в загальній сумі основних засобів.

Для оцінки майнового стану доцільно розраховувати такі показники, які характеризують виробничий потенціал підприємства: коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт оновлення основних засобів, коефіцієнт вибуття основних засобів.

Проаналізуємо показники стану та руху основних виробничих фондів ТОВ «ІДЕК-2006» за допомогою таблиці 2.6. та рис. 2.10.

Таблиця 2.6

**Аналіз показників стану та руху основних виробничих фондів
ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.**

№ п/п	Пасив	Значення по рокам					Відхилення							
		2019	2020	2021	2022	2023	2019-2020		2020-2021		2021-2022		2022-2023	
							абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.	абс.	відн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Середньорічна вартість ОВФ, тис. грн.	6926,2	6783,9	6517,0	6426,5	5473,0	-142,3	-2,1	-266,9	-3,9	-90,5	-1,4	-953,5	-14,8
2.	Вартість ОВФ на початок року, тис. грн.	6844,6	7007,8	6560,0	6474,0	6379,0	163,2	2,4	-447,8	-6,4	-86,0	-1,3	-95,0	-1,5
3.	Вартість ОВФ на кінець року, тис. грн.	7007,8	6560,0	6474,0	6379,0	4567,0	-447,8	-6,4	-86,0	-1,3	-95,0	-1,5	-1812,0	-28,4
4.	Знос ОВФ, тис. грн.	3730,5	3831,0	3932,0	3900,0	3102,0	100,5	2,7	101,0	2,6	-32,0	-0,8	-798,0	-20,5
5.	Надійшло ОВФ, тис. грн.	327,2	154,0	64,0	131,0	3,0	-173,2	-52,9	-90,0	-58,4	67,0	104,7	-128,0	-97,7
6.	Вибуло ОВФ, тис. грн.	164,0	602,0	150,0	226,0	1815,0	438,0	267,1	-452,0	-75,1	76,0	50,7	1589,0	703,1
7.	Коефіцієнт зносу	0,53	0,58	0,61	0,61	0,68	0,05	9,70	0,02	4,00	0,00	0,66	0,07	11,10
8.	Коефіцієнт придатності	0,47	0,42	0,39	0,39	0,32	-0,05	-11,05	-0,02	-5,61	0,00	-1,03	-0,07	-17,46
9.	Коефіцієнт вибуття	0,0240	0,0859	0,023	0,03	0,28	0,0619	258,52	-0,063	-73,38	0,01	52,67	0,25	715,06
10.	Коефіцієнт надходження	0,05	0,02	0,01	0,02	0,00	-0,02	-49,72	-0,01	-57,89	0,01	107,74	-0,02	-96,80

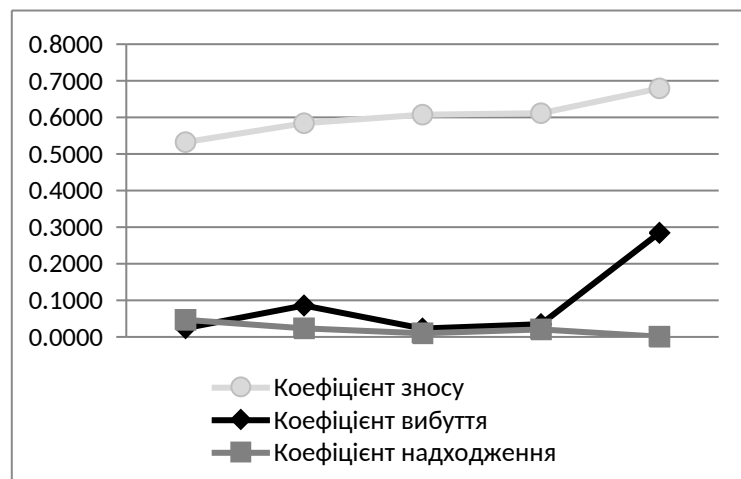

Рис. 2.10. Коефіцієнти майнового стану ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

Коефіцієнт зносу основних засобів характеризує стан та ступінь зносу основних засобів і розраховується як відношення суми зносу основних засобів до їх первісної вартості. Показник на підприємстві протягом досліджуваного періоду зріс з 0,53 в 2019 році до 0,68 в 2023 році. Така ситуація є несприятливою для підприємства.

Коефіцієнт придатності є оберненим до попереднього показника, тому має динаміку до зменшення.

Коефіцієнт надходження основних засобів показує, яку частину від наявних на кінець звітного періоду становлять нові основні засоби, що надійшли за звітний період. Цей показник мав найбільше значення в 2019 році (0,05), а з 2020-2022 роки значення коливалося в межах 0,01-0,02. В 2023 році оновлення основних засобів не відбувалось. На фоні зростання зносу основних засобів такий рівень оновлення є недостатнім.

Коефіцієнт вибуття основних засобів показує, яка частина основних засобів вибула за звітний період, та розраховується як відношення первісної вартості основних засобів, що вибули за звітний період, до первісної вартості основних засобів, наявних на балансі підприємства на початок звітного періоду. Значення показника є досить низьким. Доцільно порівняти його значення зі значенням коефіцієнта оновлення. Тільки в 2019 р. коефіцієнт вибуття був нижчим за коефіцієнт надходження, що можна оцінити позитивно, але в наступні роки набув значення більшого за коефіцієнт оновлення. Все це говорить про необхідність більш інтенсивного оновлення основних засобів.

Проаналізуємо майно підприємства за ознакою ліквідності в наступному розділі.

2.2.2. Аналіз ліквідності балансу та основних показників ліквідності

Для оцінки реального ступеню ліквідності підприємства спочатку необхідно здійснити аналіз ліквідності балансу.

Ліквідність балансу – це ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких в гроші відповідає строку погашення платіжних зобов'язань. Вона залежить від ступеню відповідності величини наявних платіжних коштів величині боргових зобов'язань [40].

Всі активи підприємства в залежності від ступеню їх ліквідності, тобто від здатності та швидкості перетворення в грошові кошти, можна умовно поділити на наступні групи:

1. Найбільш ліквідні активи (A1) - сума статей балансу р. 220, 230, 240.
2. Активи, що швидко реалізуються (A2) - сума статей балансу р. 130-150, 160, 170-210.
3. Активи, що повільно реалізуються (A3) - сума статей балансу р. 100-120, 250, 270, 275.
4. Активи, що важко реалізуються (A4) – р.080 балансу.

Пасиви балансу в залежності від ступеню зростання строків погашення зобов'язань групуються наступним чином:

1. Найбільш строкові зобов'язання (П1) – р. 530 балансу.
2. Короткострокові пасиви (П2) – різниця підсумку IV розділу пасиву та р. 530 балансу.
3. Довгострокові пасиви (П3) – сума статей балансу р.430, 480, 630.
4. Постійні пасиви (П4) – статті I розділу пасиву балансу.

Аналіз ліквідності балансу оформляється спеціальною таблицею 2.7.

Для визначення ліквідності балансу необхідно порівняти підсумки по кожній групі активів і пасивів.

Таблиця 2.7

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

Актив	Значення на кінець року, тис. грн.					Пасив	Значення на кінець року, тис. грн.					Платіжний надлишок(+) або нестача(-)				
	2019	2020	2021	2022	2023		2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
A ₁	46,2	18	12	2	4	П ₁	101,5	93	41	198	240	-55,3	-75	-29	-196	-236
A ₂	419,7	549	540	299	117	П ₂	59,8	69	95	186	158	359,9	480	445	113	-41
A ₃	1260	1127	1545	1427	1385	П ₃	200,5	164	152	128	122	1059,5	963	1393	1299	1263
A ₄	3282,1	3165	3014	2939	1912	П ₄	4646,2	4533	4823	4155	2898	-1364,1	-1368	-1809	-1216	-986
Всього	5008	4859	5111	4667	3418	Всього	5008	4859	5111	4667	3418	-	-	-	-	-

Розглянемо розміри платіжного надлишку або нестачі за аналізований період на рис. 2.11.

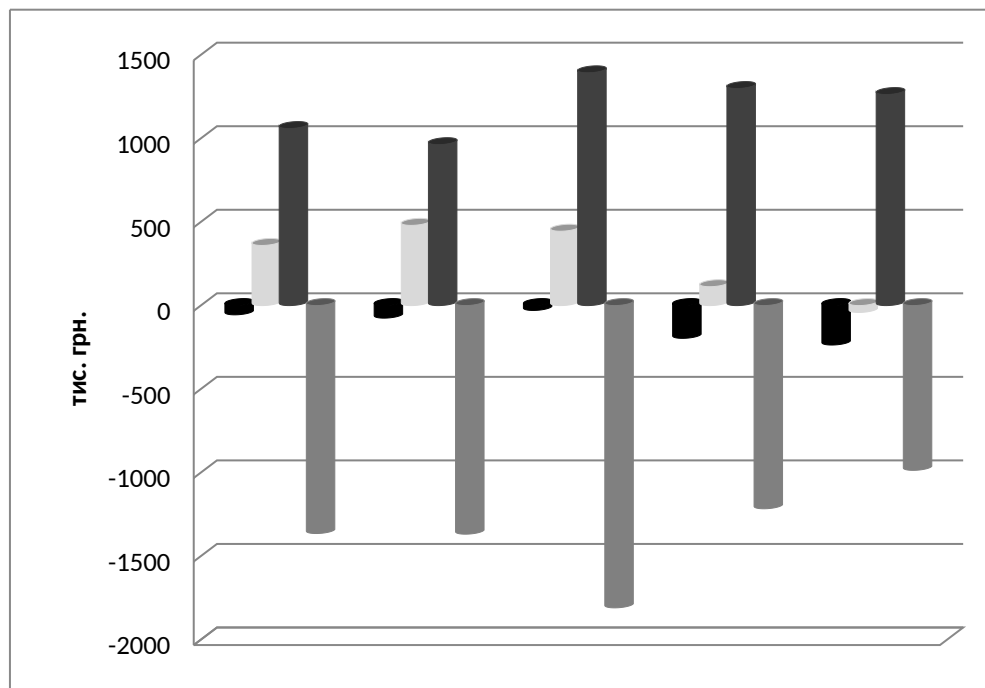

Рис. 2.11. Платіжний надлишок або нестача ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

Протягом 2019-2022 рр. на підприємстві була лише нестача найбільш ліквідних активів, але в 2023 році ситуація погіршилась і утворилась нестача швидкоореалізовуваних активів в розмірі 41 тис. грн.

Активи, що повільно реалізуються були в надлишку протягом всього аналізованого періоду, але спостерігається їх динаміка до зменшення починаючи з 2022 року.

Основним абсолютним показником ліквідності є робочий капітал (власні оборотні кошти), що досить розповсюджений в англо-американській практиці фінансового аналізу.

Робочий капітал — це величина оборотних коштів, що залишається у підприємства після розрахунків за короткостроковими зобов'язаннями.

Величину робочого капіталу можна розрахувати методом «знизу» чи «зверху» балансу. За методом «знизу» величину робочого капіталу можна розрахувати так: сума II, III та IV розділів активу за мінусом IV розділу пасиву балансу. За методом «зверху» величину робочого капіталу можна розрахувати так: сума I, II, III та V розділів пасиву за мінусом I розділу активу балансу.

Представимо результати розрахунку величини робочого капіталу підприємства за допомогою рис. 2.12.

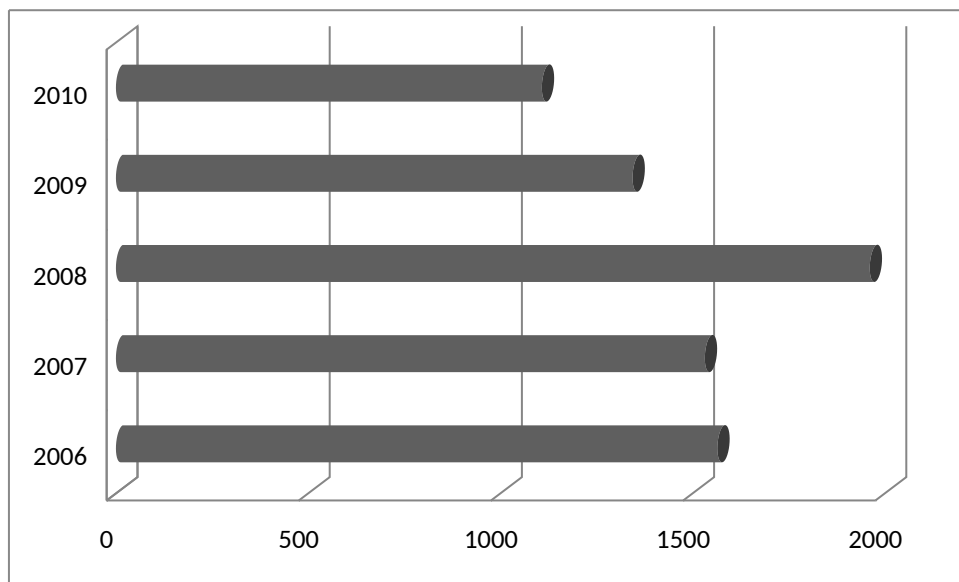

Рис. 2.12. Робочий капітал ТОВ «ІДЕК-2006» в 2006-2010 рр.

Протягом аналізованого періоду величина робочого капіталу мала додатне значення. Величина робочого капіталу зростала до 2021 року, а в

2022-2023 рр. зменшилась. Зменшення показника за інших однакових умов розглядається як негативна тенденція.

Використовуючи класифікацію активів та пасивів розрахуємо основні показники ліквідності та проаналізуємо їх за допомогою таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

**Параметричний аналіз ліквідності ТОВ «ІДЕК-2006»
в 2019-2023 рр.**

№ п/п	Показники	Норма- тивне значення	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
			2019	2020	2021	2022	2023	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021	2023- 2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Коефіцієнт покриття	>1,5	10,70	10,46	15,42	4,50	3,78	-0,24	4,96	-10,92	-0,72
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,7-0,8	2,89	3,50	4,06	0,78	0,30	0,61	0,56	-3,27	-0,48
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,2864	0,11	0,09	0,01	0,01	-0,18	-0,02	-0,08	0,00

Коефіцієнт покриття показує достатність ресурсів підприємства, які можуть бути використані для погашення поточних зобов'язань. Значення цього показника на підприємстві більше за нормативне, отже умова платоспроможності дотримана.

Коефіцієнт швидкої ліквідності відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами. З 2022 року коефіцієнт став різко знижуватись до нижче нормативного значення, це свідчить про недостатній рівень ліквідності.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яка частка боргів підприємства може бути сплачена негайно. Коефіцієнт абсолютної ліквідності 2020-2023 рр. ТОВ «ІДЕК-2006» нижчий нормативного значення, це говорить про нездатність підприємства вчасно і в повному обсязі розраховуватись по своїм зобов'язанням негайно.

Таким чином, можна зробити висновок, що загалом підприємство є платоспроможним. Але на підприємстві можуть виникнути труднощі при необхідності негайно розраховуватись по своїм зобов'язанням, оскільки є нестача найбільш ліквідних активів.

2.2.3. Оцінка фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства – це фінансовий стан, при якому підприємство здатне забезпечити свій розвиток та відповісти на вимоги зовнішнього середовища. За умов фінансової незалежності підприємство має безперервний процес фінансово-господарської діяльності, вільно маневрує грошовими коштами, оновлює та розширює виробництво.

Абсолютними показниками фінансової стійкості є показники, що характеризують міру забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування.

Співвідношення окремих запасів та джерел їх фінансування дає можливість охарактеризувати тип фінансової стійкості.

При визначенні типу фінансової стійкості до запасів відносять виробничі запаси, готову продукцію, незавершене виробництво, товари, витрати майбутніх періодів, строк погашення яких менший ніж 12 місяців (Ф. 1 р. 100 + ... + р. 140 + р. 270).

Для характеристики наявності джерел фінансування запасів виділяють три основних показники.

1. Наявність власних коштів (В) — визначається як різниця між власним капіталом та необоротними активами підприємства:

$$В = ВК - НА = \Phi.1 \text{ р.380} - \text{р. 080.} \quad (2.1)$$

2. Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал) (ВД) — визначається збільшенням попереднього показника на суму довгострокових зобов'язань (ДЗ):

$$ВД = В + ДЗ = \Phi.1 \text{ р.380} + \text{р.430} + \text{р. 480} + \text{р.630} - \text{р. 080.} \quad (2.2)$$

3. Наявність загальних коштів (ЗК) — фінансування запасів визначається збільшенням попереднього показника на суму короткострокових кредитів банків (КК):

$$\text{ЗК} = \text{ВД} + \text{КК} = \Phi.1 \text{ р.}380 + \text{р.}430 + \text{р.}480 + \text{р.}500 - \text{р.}080. \quad (2.3)$$

Трьом показникам наявності джерел фінансування запасів відповідають три показники забезпеченості запасів джерелами їхнього фінансування.

1. Надлишок (+) або дефіцит (–) власних коштів (ФВ):

$$\text{ФВ} = \text{В} - \text{Зп}, \quad (2.4)$$

де Зп — запаси.

2. Надлишок (+) чи дефіцит (–) власних та довгострокових позикових коштів (ФВД): $\text{ФВД} = \text{ВД} - \text{Зп}$. (2.5)

3. Надлишок (+) чи дефіцит (–) загальних коштів (ФЗК):

$$\text{ФЗК} = \text{ЗК} - \text{Зп}. \quad (2.6)$$

Для визначення типу фінансової стійкості використовують трьохкомпонентний показник:

$$S = \{S_1(\pm \Phi^{\text{В}}), S_2(\pm \Phi^{\text{ВД}}), S_3(\pm \Phi^{\text{ЗК}})\}, \quad (2.7)$$

де функція визначається так:

$$S(\Phi) = \begin{cases} 1, & \text{якщо } \Phi \geq 0 \\ 0, & \text{якщо } \Phi < 0 \end{cases}$$

Для характеристики фінансового стану на підприємстві розглядають чотири типи фінансової стійкості.

Перший — абсолютна фінансова стійкість. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має такий вигляд: $S = \{1, 1, 1\}$; $\text{В} > \text{Зп}$.

Другий — нормальна фінансова стійкість. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має вигляд: $S = \{0, 1, 1\}$; $\text{В} < \text{Зп} < \text{В} + \text{ДЗ}$.

Третій — нестійке (передкризове) фінансове становище. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має такий вигляд: $S = \{0, 0, 1\}$; $\text{В} + \text{ДЗ} < \text{Зп} < \text{В} + \text{ДЗ} + \text{КК}$.

Четвертий — кризовий фінансовий стан. Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості має такий вигляд: $S = \{0,0,0\}$; $Зп > В + ДЗ + КК$ [8, С. 157-158].

Для зручності визначення типу фінансової стійкості та результати розрахунків можна представити у вигляді таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

**Визначення типу фінансової стійкості ТОВ «ІДЕК-2006»
в 2019-2023 рр.**

№ п/п	Показники	Роки				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7
1.	Загальна величина запасів	1260	1127	1545	1427	1385
2.	Наявність власних коштів	1364,1	1368	1809	1216	986
3.	Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	1564,6	1532	1961	1344	1108
4.	Наявність загальних коштів	1564,6	1532	1961	1344	1108
5.	$\Phi^B = В - Зп$	104,1	241	264	-211	-399
6.	$\Phi^{ВД} = ВД - Зп$	304,6	405	416	-83	-277
7.	$\Phi^{ЗК} = ЗК - Зп$	304,6	405	416	-83	-277
8.	Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S = \{S_1(\pm \Phi^B), S_2(\pm \Phi^{ВД}), S_3(\pm \Phi^{ЗК})\}$,	{1,1,1}	{1,1,1}	{1,1,1}	{0,0,0}	{0,0,0}
9.	Тип фінансової стійкості	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	абсолютна фінансова стійкість	кризовий фінансовий стан	кризовий фінансовий стан

В період з 2019 до 2021 року фінансове становище підприємства було стійким і характеризувалось абсолютною фінансовою стійкістю. В 2022-2023 рр. підприємство мало кризовий фінансовий стан, що в першу чергу пов'язано зі зменшенням величини власного оборотного капіталу.

Після аналізу абсолютних показників фінансової стійкості розраховують відносні коефіцієнти (табл. 2.10), завдяки чому можна побачити співвідношення коштів підприємства за різними джерелами, структуру капіталу.

Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії) показує питому вагу власного капіталу в загальній сумі пасивів. Значення даного показника на

підприємстві є значно більшим за нормативне, але має динаміку до зменшення.

Таблиця 2.10

**Параметричний аналіз фінансової стійкості ТОВ «ІДЕК-2006»
в 2019-2023 рр.**

№ п/п	Показники	Нормативне значення	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
			2019	2020	2021	2022	2023	2020-2019	2021-2020	2022-2021	2023-2022
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	>0,5	0,93	0,93	0,94	0,89	0,85	0,01	0,01	-0,05	-0,04
2.	Коефіцієнт фінансової залежності	<2	1,08	1,07	1,06	1,12	1,18	-0,01	-0,01	0,06	0,06
3.	Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	<0,5	0,07	0,07	0,06	0,11	0,15	-0,01	-0,01	0,05	0,04
4.	Коефіцієнт фінансового ризику	<1	0,08	0,07	0,06	0,12	0,18	-0,01	-0,01	0,06	0,06
5.	Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	12,84	13,90	16,75	8,12	5,57	1,06	2,84	-8,63	-2,54
6.	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,1	0,29	0,30	0,38	0,29	0,34	0,01	0,07	-0,08	0,05
7.	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	>0,3	0,79	0,81	0,86	0,70	0,65	0,02	0,06	-0,16	-0,05

Коефіцієнт фінансової залежності розраховується відношенням валюти балансу до власного капіталу, є оберненим показником до коефіцієнта фінансової незалежності.

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує частку залученого майна в активах підприємства та ступінь залежності підприємства від кредиторів. На підприємстві залучені засоби по відношенню до власного капіталу мають досить незначну величину.

Коефіцієнт фінансового ризику характеризує співвідношення позикових та власних коштів, показує кількість позикових коштів, залучених підприємством на 1 гривню вкладених в активи власних коштів. Показник на підприємстві відповідає нормативному значенню.

Коефіцієнт фінансової стабільності характеризує покриття боргів власним капіталом. Значення показника більше нормативу.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами має значення краще за нормативне, що свідчить про відмінну фінансову стійкість.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності. Значення даного показника є більшим за нормативне, а динаміка зміни є позитивною.

Таким чином, можна зробити висновок, що ТОВ «ІДЕК-2006» має достатній рівень забезпеченості власними фінансовими ресурсами, але останні два роки є проблеми з фінансуванням запасів та затрат власними засобами.

2.2.4. Аналіз ділової активності підприємства

У широкому розумінні ділова активність означає весь спектр зусиль, спрямованих на просування фірми на ринках продукції, праці, капіталу. В контексті аналізу фінансово-господарської діяльності цей термін розуміється як поточна виробнича та комерційна діяльність підприємства.

Ділова активність підприємства виявляється в динамічності її розвитку, досягненні поставлених цілей, ефективному використанні економічного потенціалу, розширенні ринків збуту.

Ділова активність підприємства у фінансовому аспекті проявляється передусім у швидкості обороту його засобів. Аналіз її полягає у досліджуванні рівнів і динаміки різнобічних фінансових коефіцієнтів оборненості, які є відносними показниками фінансових результатів діяльності господарюючого суб'єкта.

Аналіз ділової активності дає змогу проаналізувати ефективність основної діяльності підприємства, що характеризується швидкістю обертання фінансових ресурсів підприємства.

Розглянемо показники ділової активності ТОВ «ІДЕК-2006»

Коефіцієнт загальної оборненості капіталу (коефіцієнт ділової активності) обчислюється як відношення виручки від реалізації до середньої вартості загального капіталу за певний період та відображає швидкість обороту (кількість оборотів за період) загального капіталу підприємства. Збільшення цього показника на ТОВ «ІДЕК-2006» означає прискорення кругообігу засобів підприємства.

Коефіцієнт оборненості мобільних засобів являє собою відношення виручки від реалізації до середньої за період величини мобільних засобів і показує швидкість обороту всіх мобільних засобів підприємства. Значення цього показника на ТОВ «ІДЕК-2006» характеризується позитивно, оскільки показник збільшується.

Коефіцієнт оборненості матеріальних оборотних коштів обчислюється як відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості запасів і затрат, та відображає число оборотів запасів і затрат господарюючого суб'єкта за аналізований період. Збільшення цього коефіцієнта свідчить про відносне зменшення виробничих запасів, незавершеного виробництва або про підвищення попиту на готову продукцію.

Коефіцієнт оборненості готової продукції визначається як відношення виручки від реалізації продукції до середньої за період величини готової продукції та відображає швидкість обороту готової продукції. Його зниження на ТОВ «ІДЕК-2006» свідчить про збільшення залишків готової продукції у зв'язку із зниженням попиту.

Коефіцієнт оборненості дебіторської заборгованості визначається як відношення виручки від реалізації до середньої за період дебіторської заборгованості. Підвищення на протязі 2019-2023 рр. цього показника на 8,25 означає зменшення обсягу дебіторської заборгованості, тобто зростання купівлі продукції покупцями, без від термінування розрахунку за продукцію.

Коефіцієнт оборненості кредиторської заборгованості визначається відношення виручки від реалізації до середньої за період кредиторської заборгованості. Зниження коефіцієнта оборненості кредиторської

заборгованості свідчить про зростання купівлі продукції в кредит. Тому можна говорити про те, що в 2019-2021 рр. спостерігалось підвищення швидкості сплати заборгованості ТОВ «ІДЕК-2006», а в 2022-2023 рр. відбулось зростання купівлі продукції в кредит.

Важливим етапом оцінки ділової активності є співвідношення тривалості періоду обороту дебіторської та кредиторської заборгованості (рис. 2.13.).

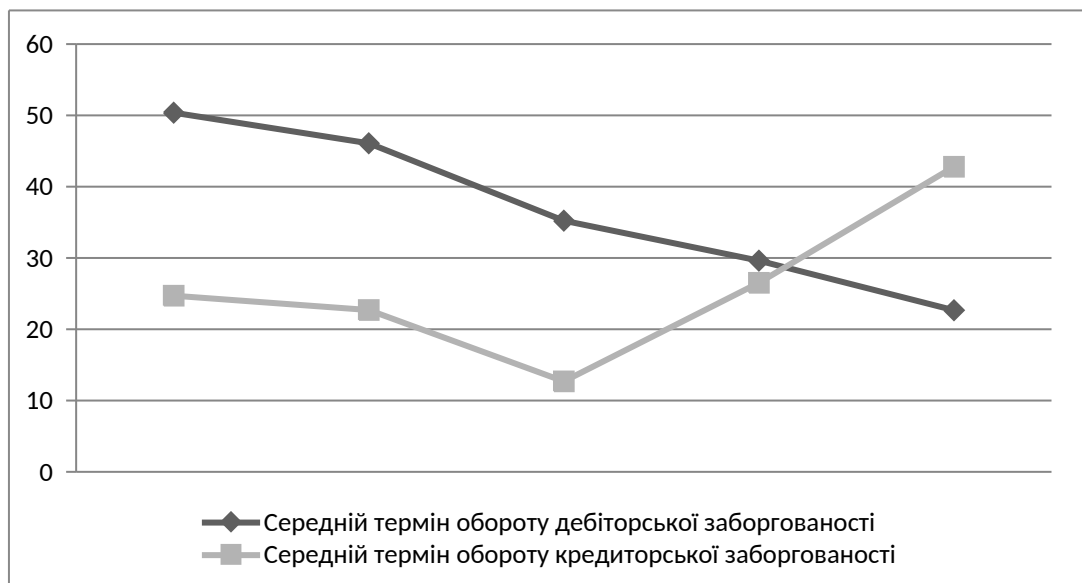

Рис. 2.13. Співвідношення тривалості періоду обороту дебіторської та кредиторської заборгованості ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.

В 2023 році тривалість обороту дебіторської заборгованості значно менша за тривалість обороту кредиторської заборгованості підприємства і ця різниця збільшується. З однієї сторони, це свідчить про наявність на підприємстві проблем з розрахунками по зобов'язаннях, але, з іншої сторони, така ситуація означає не досить ефективне управління фінансовими ресурсами, оскільки найкращою для підприємства була б ситуація, коли періоди погашення дебіторської та кредиторської заборгованості були б приблизно однакові, як спостерігається в 2022 році.

Фондовіддача основних засобів та інших позаоборотних активів визначається як відношення виручки від реалізації до середньої за період

величини необоротних активів. Збільшення цього показника характеризує підвищення ефективності використання необоротних активів.

Коефіцієнт оберненості власного капіталу розраховується як відношення виручки від реалізації до середньої за період вартості власного капіталу і відображає швидкість обороту власного капіталу, тобто його активність. Суттєве його збільшення свідчить про тенденцію ефективнішого задіяння власних коштів.

Загалом, можна зробити висновок, що ділова активність підприємства підвищується, про що свідчать значення основних показників.

2.2.5. Аналіз фінансових результатів та показників рентабельності

Діяльність підприємства неможлива без наявності певної кількості грошей, які необхідні для закупівлі сировини, матеріалів, обладнання, оплати праці.

Для того, щоб підприємство ефективно функціонувало необхідно приділяти достатньо уваги фінансовій політиці підприємства. Тому на підприємстві постійно здійснюється аналіз надходження і використання коштів, оборотних фондів, здійснюють оцінку і аналіз показників рентабельності. Використовуючи звіт про фінансові результати проведемо динамічний аналіз основних фінансових показників (додаток Е).

Дивлячись на розрахунки в таблиці можна сказати, що найуспішнішим для підприємства був 2021 рік, коли ТОВ «ІДЕК-2006» отримав чистий прибуток в розмірі 290 тис. грн. В 2022-2023 рр. підприємство отримувало чисті збитки.

Протягом всього аналізованого періоду підприємство отримувало збитки від реалізації продукції. Це означає, що керівництву ТОВ «ІДЕК-2006» необхідно звернути увагу на пошук резервів зростання прибутковості.

Для того щоб проаналізувати результативність діяльності підприємства порівняємо темпи зростання виручки та собівартості продукції підприємства в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

**Аналіз співвідношення між виручкою від реалізації продукції
ТОВ «ІДЕК-2006» та її собівартістю**

№ п/п	Назва показника	Роки				
		2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7
1.	Чиста виручка від реалізації продукції, тис. грн.	1156	1563,8	1927	1645	1868
2.	Темп росту виручки, %	-	1,35	1,23	0,85	1,14
3.	Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	1315,6	1780,8	2076	2399	2453
4.	Темп росту собівартості, %	-	1,35	1,17	1,16	1,02
5.	Коефіцієнт випередження	-	1,00	1,06	0,74	1,11

Протягом досліджуваного періоду коефіцієнт випередження мав значення менше 1 лише в 2022 році, показник на 0,26 був менший за 1. Це означає, що ефективність діяльності підприємства знизилась.

Прибуток та прибутковість виступають основними показниками ефективності діяльності суб'єктів господарювання різних форм власності, які характеризують інтенсивність їх роботи та успішну життєдіяльність в умовах дії ринку та панування конкуренції. Співвідношення одержаних доходів та понесених витрат є головним завданням аналітичних служб, керівного рівного персоналу і в цілому кожного працівника для прийняття вірної політики підприємства. Життя підприємства залежить саме від того, який досягається рівень прибутковості в процесі понесення певної величини витрат.

Таким чином, для об'єктивної оцінки ефективності роботи підприємства не достатньо знати лише абсолютну величину отриманого прибутку, необхідно володіти інформацією що його прибутковість, тобто вивчати відносні показники ефективності діяльності. Для цього необхідно отримані прибутки порівняти з вкладеним капіталом, ресурсами, понесеними витратами.

У світовій практиці широкого застосування набув узагальнюючий показник міри ефективності використання капіталу – прибутковість (доходність, рентабельність).

Коефіцієнт прибутковості (рентабельності) визначається відношенням прибутку до капіталу, що інвестується і розраховується за формулою:

$$КП = \frac{Пр}{K(A, П, В)}, \quad (2.8)$$

де КП – коефіцієнт прибутковості; Пр – прибуток, А – активи, П – пасиви, В – понесені витрати.

Але слід відмітити, що це ми відобразили загальну концепцію розрахунку показника. На сьогоднішній день не існує єдиного загальноприйнятого показника ефективності капіталу для розрахунку коефіцієнту прибутковості. В чисельнику формули може бути балансовий, чистий прибуток, прибуток від реалізації продукції, виконаних робіт та наданих послуг. В знаменнику можуть бути середні показники загального капіталу (загальні активи), основного капіталу (довгострокові активи), оборотного капіталу (поточних активів) [40, С. 187].

Визначимо основні показники рентабельності ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр. (таблиця 2.12).

Всі показники рентабельності можна поділити на групи. Рентабельність інвестицій визначається у розрізі двох показників: рентабельності сукупного капіталу та рентабельності власного капіталу. Ці показники становлять інтерес для власників, акціонерів та інвесторів.

Як видно, показники рентабельності інвестицій в 2020 році, 2022-2023 рр. мали від’ємне значення. В 2019 та 2021 роках показники були додатні. В 2022 році відбулося значне зниження рентабельності сукупного та власного капіталу на 19,48% та 21,08%, але в 2023 році по відношенню до 2022 року збільшення на 3,69% та 3,45%.

Таблиця 2.12

**Аналіз показників рентабельності ТОВ «ІДЕК-2006»
в 2019-2023 рр.**

№ п/п	Показники	Роки					Абсолютне відхилення, +/-			
		2019	2020	2021	2022	2023	2020- 2019	2021- 2020	2022- 2021	2023- 2022
1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1.	Рентабельності сукупного капіталу, %	1,82	-2,28	5,82	-13,66	-9,97	-4,11	8,10	-19,48	3,69
2.	Рентабельності власного капіталу, %	1,96	-2,46	6,20	-14,88	-11,43	-4,41	8,65	-21,08	3,45
3.	Валова рентабельність продажу, %	0,59	-0,78	9,86	-23,77	-13,28	-1,37	10,64	-33,63	10,49
4.	Операційна рентабельність продажу, %	9,18	-2,07	15,15	-38,84	-19,70	-11,24	17,22	-54,00	19,14
5.	Чиста рентабельність продажу, %	7,79	-7,21	15,05	-40,61	-21,57	-14,99	22,26	-55,66	19,03
6.	Рентабельність продукції, %	-12,13	-12,19	-7,18	-31,43	-23,85	-0,05	5,01	-24,25	7,58
7.	Рентабельність основної діяльності, %	0,91	-1,05	2,53	-4,57	-2,95	-1,96	3,59	-7,11	1,63

Другу групу показників рентабельності об'єднують під спільною назвою рентабельності продажу. Найчастіше в розрахунках використовують валову, операційну та чисту рентабельність продажу. Розглянемо динаміку цих показників в 2019-2023 рр. Валова рентабельність продажу максимального значення набула в 2021 році. Значення показника є досить високим, оскільки підприємство має достатню величину валового прибутку.

Показники операційної та чистої рентабельності продажу мали від'ємне значення в 2020 році та 2022-2023 рр. Це пов'язано з тим, що операційна та звичайна діяльність підприємства була збитковою. В 2022 році по відношенню з 2021 роком рівень рентабельності зменшився на 54% та 55,6%. В 2023 році ситуація дещо покращилась на 19%, але підприємство збиткове.

Третя група показників характеризує рентабельність виробничої діяльності, її складають показники рентабельності продукції та основної діяльності. Розглянемо динаміку цих показників на рис. 2.16.

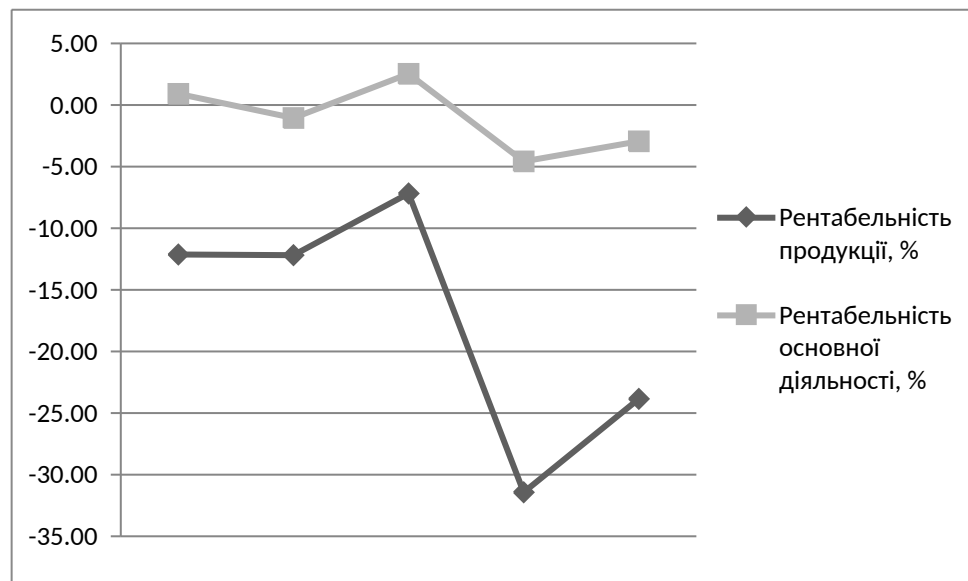

Рис. 2.16. Динаміка показників рентабельності виробничої діяльності в 2019-2023 рр.

Рентабельність продукції протягом досліджуваного періоду має від'ємне значення та динаміку до зменшення. Така ситуація є вкрай незадовільною, і пов'язана з тим, що повна собівартість продукції підприємства є більшою за виручку від реалізації продукції.

Рентабельність основної діяльності мала від'ємне значення в 2020 та 2022-2023 рр., оскільки підприємство мало збиток від операційної діяльності. В 2019 і 2021 рр. підприємство було прибутковим, але динаміка показника є негативною.

Загалом, можна зробити висновок, що хоч в 2021 році практично всі показники рентабельності мають додатне значення та зросли в порівнянні з попереднім періодом, в 2022-2023 рр. відбулось значне зниження всіх показників, що говорить про необхідність пошуку резервів зростання прибутковості.

2.3. Інтегральна оцінка фінансової стійкості ТОВ «ІДЕК-2006» на підставі системи фінансових коефіцієнтів

Комплексна оцінка фінансового стану підприємства передбачає визначення економічного потенціалу суб'єкта господарювання або, іншими словами, вона дає змогу забезпечити ідентифікацію його місця в економічному середовищі. Оцінка майнового та фінансово-економічного стану підприємства створює необхідну інформаційну базу для прийняття різноманітних управлінських та фінансових рішень щодо проблемних питань купівлі-продажу бізнесу, напрямків виробничого розвитку, залучення чи здійснення інвестицій тощо.

Важливою проблемою при проведенні комплексної оцінки фінансового стану є вибір системи коефіцієнтів, які б максимально точно відображали всі аспекти фінансово-економічної діяльності підприємства, тобто ефективність, прибутковість, захищеність, ділову активність тощо.

В вітчизняній практиці деякі показники багато в чому дублюють один одного, тому для проведення фінансового аналізу варто з усього різноманіття аналітичних коефіцієнтів відібрати певний набір, який би комплексно оцінював фінансовий стан підприємства.

Напрямами дослідження, що комплексно характеризували б фінансовий стан визначено:

- майновий стан;
- ліквідність підприємства;
- рентабельність;
- ділову активність;
- фінансову стійкість [65, С. 201-204].

Для цього розглянемо кожен з перерахованих вище груп показників і виберемо ті, які найбільш повно відповідають нашим аналітичним потребам (таблиця 2.13).

Таблиця 2.13

**Сукупність одиничних показників комплексної оцінки
фінансового стану підприємства**

<i>Блоки комплексної оцінки фінансового стану</i>				
<i>Майновий стан</i>	<i>Ліквідність підприємства</i>	<i>Фінансова стійкість</i>	<i>Ділова активність</i>	<i>Рентабельність</i>
1	2	3	4	5
Коефіцієнт зносу основних засобів	Коефіцієнт покриття	Коефіцієнт фінансової незалежності	Коефіцієнт загальної оборненості капіталу	Рентабельності сукупного капіталу
Коефіцієнт надходження основних засобів	Коефіцієнт швидкої ліквідності	Коефіцієнт фінансової стійкості	Коефіцієнт оборненості мобільних засобів	Чиста рентабельність продажу
Коефіцієнт вибуття основних засобів	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Коефіцієнт оборненості матеріальних оборотних коштів	Рентабельність продукції

Найпростішим методом оцінки певного фінансового коефіцієнта (одиничного показника) є його нормування, яке проводиться за формулою:

$$K_i = \frac{P_i}{P_{i_норм}}, \quad (2.9)$$

де K_i – нормований одиничний показник фінансового стану підприємства; P_i – фактичне значення одиничного показника; $P_{i_норм}$ – нормативне значення одиничного показника; i – порядковий номер одиничного показника, фінансового коефіцієнта, в блочній оцінці.

Ця формула може бути використана, в разі якщо для стійкого фінансового стану фактичне значення має перевищувати нормативне. В разі якщо фактичне значення має бути нижчим за нормативне, формула має інший вигляд:

$$K_i = \frac{P_{i_норм}}{P_i}, \quad (2.10)$$

де K_i – нормований одиничний показник фінансового стану підприємства; P_i – фактичне значення одиничного показника; $P_{i_норм}$ – нормативне значення одиничного показника; i – порядковий номер одиничного показника, фінансового коефіцієнта, в блочній оцінці.

В разі якщо коефіцієнт не має нормативного значення (наприклад коефіцієнт оборотності обігового капіталу) нормування одиничного показника може здійснюватись на основі порівняння з найкращим значенням за досліджуваний період.

Для забезпечення порівнянності одиничних показників між собою сформуємо умову, що значення K_i завжди має бути менше або ж дорівнювати 1. Якщо фактичне значення одиничного показника значно краще за нормативне, то K_i присвоюється значення одиниці.

Здійснення блочних оцінок показників фінансового стану здійснюється за умови, що одиничні показники є рівнозначними.

Для визначення інтегрального показника фінансового стану підприємства може використовуватись формула:

$$K_k = \sum_{j=1}^m b_j \times K_j, \quad (2.11)$$

де K_k – інтегральний показник фінансового стану підприємства; K_j – підсумкова блочна оцінка; b_j – вагомість аналітичних блоків фінансового стану в комплексній оцінці; m – кількість блоків оціночних показників; j – номер блоку при проведенні комплексної оцінки фінансового стану підприємства [65, 205-206].

Розрахуємо інтегральний показник фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006».

Майновий стан та ліквідність підприємства були найкращими в 2019 році, а на сьогоднішній момент вони є вкрай незадовільними. Підприємство можна назвати фінансово стійким.

Ділова активність підприємства покращується, і в 2023 році груповий показник був на рівні 0,97. Оскільки підприємство несе збитки, то в 2020 та в 2022-2023 роках груповий показник рентабельності був на рівні 0, найкращого значення показник набув в 2021 році – 0,67.

Інтегральний показник фінансового стану підприємства набув максимального значення на рівні 0,86 в 2021 році. Найгірше значення показника 0,6 спостерігалось в 2023 році.

Таким чином, можна зробити висновок, що інтегральні показники фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006» далекі від норми (норма 1), а крім цього в 2023 звітному році показники фінансового стану погіршились. Це створює обґрунтовану можливість стверджувати, що підприємство перебуває в кризовому фінансовому стані.

2.4. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства

У методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства визначено три види неплатоспроможності (або платоспроможності):

- поточна;
- критична;
- надкритична.

Поточна платоспроможність (Пп) визначається за формулою:

$$Пп = Дф1 + Пф1 + Гк - Пз, \quad (2.12)$$

де Дф- довгострокові фінансові інвестиції (Ф1 р.040, 045); Пф – поточні фінансові інвестиції (Ф1 р. 220); Гк – грошові кошти та їх еквіваленти (Ф1 р.230, 240); Пз – поточні зобов’язання (Ф1 р. 620).

Якщо підприємство має позитивне значення показника, то воно вважається цілком платоспроможним. Негативне значення свідчить про наявність поточної неплатоспроможності. Якщо підприємство на початок або кінець кварталу, що аналізується, має позитивне значення показника, то воно не є боржником. Разом з тим, якщо стан поточної неплатоспроможності має місце на початок і кінець кварталу, то згідно з чинним законодавством фінансовий стан підприємства відповідає визначенню боржника, який не в

зможі розрахуватися за своїми зобов'язаннями протягом трьох місяців з моменту їх виникнення.

$$\text{Пп}_{2019} = 1+46,2-161,3 = -114,1 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Пп}_{2020} = 1+18-162 = -143 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Пп}_{2021} = 1+12-136 = -123 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Пп}_{2022} = 1+2-384 = -381 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{Пп}_{2023} = 1+4-398 = -393 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок показника поточної платоспроможності підприємства ТОВ «ІДЕК-2006» показав, що у 2019-2023 році підприємство мало поточну неплатоспроможність.

Ситуацію для підприємств України з урахуванням галузевих особливостей відображають дискримінантні моделі, розроблені О.О. Терещенко. Ці моделі є десятифакторними:

$$Z = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 + \dots + a_{10} x_{10}, \quad (2.13)$$

де x_1 — коефіцієнт поточної ліквідності; x_2 — коефіцієнт фінансової незалежності; x_3 — відношення чистого доходу до активів; x_4 — відношення операційного грошового потоку (Cashflow I) до суми чистого доходу та інших операційних доходів; x_5 — відношення операційного та інвестиційного грошових потоків (Cash-flow II) до активів; x_6 — відношення чистого доходу до позикового капіталу; x_7 — відношення операційного грошового потоку (Cashflow I) до позикового капіталу; x_8 — співвідношення прибутку до оподаткування та чистого доходу; x_9 — відношення чистого прибутку до власного капіталу; x_{10} — коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Для сільськогосподарських підприємств може бути використана модель:

$$Z = -2,6 + 0,105x_1 + 1,567x_2 + 0,301x_3 + 1,375x_4 + 1,689x_8 + 0,168x_9, \quad (2.14)$$

де x_1 — коефіцієнт поточної ліквідності; x_2 — коефіцієнт фінансової незалежності; x_3 — відношення чистого доходу до активів; x_4 — відношення операційного грошового потоку (Cashflow I) до суми чистого доходу та інших операційних доходів; x_8 — співвідношення прибутку до

оподаткування та чистого доходу; x_9 — відношення чистого прибутку до власного капіталу [8, С. 205-206].

Розрахунки цього показника проводимо в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

**Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр.
на основі дискримінантної моделі О.О. Терещенко для
сільськогосподарських підприємств**

Показник	Значення по роках					Коефіц.	Врівноважене значення				
	2019	2020	2021	2022	2023		2019	2020	2021	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
a_0	-	-	-	-	-	-2,6	-2,599	-2,599	-2,599	-2,599	-2,599
X_1	10,70	10,46	15,42	4,50	3,78	0,105	1,123	1,098	1,619	0,473	0,397
X_2	0,93	0,93	0,94	0,89	0,85	1,567	1,454	1,462	1,479	1,395	1,329
X_3	0,23	0,32	0,39	0,34	0,46	0,301	0,070	0,095	0,116	0,101	0,139
X_4	-0,508	0,241	0,079	0,615	0,711	1,375	-0,699	0,332	0,108	0,845	0,978
X_8	0,078	-0,072	0,150	-0,406	- 0,216	1,689	0,131	-0,122	0,254	-0,686	-0,364
X_9	0,02	-0,02	0,06	-0,15	-0,11	0,168	0,003	-0,004	0,010	-0,025	-0,019
Z	-	-	-	-	-	-	-0,516	0,262	0,988	-0,496	-0,140

Оцінку результатів можна проводити на підставі параметрів: $Z < -0,8$ – зона фінансової кризи; $-0,8 \leq Z \leq 0,48$ – зона додаткового аналізу; $0,48 > Z$ – зона фінансової стійкості.

Проведений розрахунок показника ймовірності банкрутства нашого підприємства, показав що підприємство знаходилося в зоні фінансової стійкості лише в 2021 році, а в інші роки в зоні додаткового аналізу.

Модель Альтмана 1983 року, являє собою алгоритм інтегральної оцінки загрози банкрутства підприємства, заснованої на комплексному обліку найважливіших показників, що діагностують кризовий фінансовий стан. На основі обстеження підприємств-банкрутів, Альтман визначив коефіцієнти значимості окремих факторів в інтегральній оцінці можливості банкрутства.

Дана модель має такий вигляд:

$$Z = 0,717X_1 + 0,847X_2 + 3,107X_3 + 0,42X_4 + 0,998X_5, \quad (2.15)$$

де Z - інтегральний показник рівня загрози банкрутства; X_1 - відношення оборотного капіталу до суми активів; X_2 - відношення нерозподіленого прибутку до суми пасивів (рівень рентабельності капіталу); X_3 - відношення операційного прибутку до суми пасивів (рівень прибутковості активів); X_4 - відношення балансової вартості акцій до позичкового капіталу; X_5 - відношення виручки до суми активів.

Результати численних розрахунків за моделлю Альтмана представлені в (таблиця 2.15.)

Таблиця 2.15

Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Альтмана

№	Назва показника	Показники					Відхилення			
		2019	2020	2021	2022	2023	2023/2019		2023/2022	
							абсол.	%	абсол.	%
1	X1	0,312	0,316	0,384	0,288	0,324	0,012	3,76	0,036	12,57
2	X2	0,018	-0,023	0,057	-0,143	-0,118	-0,136	-756,08	0,025	-17,63
3	X3	0,018	-0,023	0,057	-0,143	-0,118	-0,136	-756,08	0,025	-17,63
4	X4	28,805	28,317	35,463	10,820	7,281	-21,523	-74,72	-3,539	-32,71
5	X5	0,231	0,322	0,377	0,352	0,547	0,316	136,76	0,194	55,05
6	Z	12,623	12,349	15,770	4,537	3,370	-9,254	-73,30	-1,167	-25,72

В таблиці 2.16 описана оцінка ймовірності банкрутства [17, С. 234-236].

Таблиця 2.16

Оцінка ймовірності банкрутства

Значення Z - рахунку	Ймовірність банкрутства
1,80 і менше	Дуже висока
Від 1,81 до 2,70	Висока
Від 2,71 до 2,90	Існує ймовірність
2,91 і вище	Дуже низька

В нашому випадку ми бачимо, що за даними розрахунками показник Z – має набагато допустиме значення і коливався в межах від 15,77 в 2021р. і до 3,37 в 2023 році. Отже підприємство не є схильним до банкрутства.

Висновок до розділу 2

1. Об'єктом дослідження являється ТОВ «ІДЕК-2006», яке займається вирощуванням та продажем сільськогосподарських культур, фруктів, ягід, посадкового матеріалу плодових та ягідних культур, також вирощує та реалізує тваринницьку продукцію, в т.ч. племінної худоби та молоко.

2. Обсяг реалізації на протязі 2019-2021 років збільшився на 66,7%. Найбільший обсяг реалізації продукції був в 2021 році 1927 тис. грн. Наступні роки спостерігався спад обсягів виробництва. Змінювалась і чисельність працівників підприємства. За п'ять проаналізованих років чисельність персоналу зменшилась на 35,3%. Така ситуація спричинена війною. Аналіз фондів показав, що стійкої динаміки зміни показника не було. Найкраще значення показника було в 2023 році. Зменшення фондів створює умови для зменшення ефективності виробництва, прибутковості та збільшення собівартості продукції. Матеріальні витрати займають найбільшу питому вагу в сумі операційних витрат. Протягом аналізованого періоду сума матеріальних витрат зростає, що свідчить про зростання залежності підприємства від матеріальних ресурсів.

3. Основним абсолютним показником ліквідності є робочий капітал, величина якого мала додатне значення. Величина робочого капіталу зростала до 2021 року, а в 2022-2023 рр. зменшилась. Зменшення показника за інших однакових умов розглядається як негативна тенденція. Загалом підприємство є платоспроможним. Але на підприємстві можуть виникнути труднощі при необхідності негайно розраховуватись по своїм зобов'язанням, оскільки є нестача найбільш ліквідних активів.

4. В період з 2019 до 2021 року фінансове становище підприємства було стійким і характеризувалось абсолютною фінансовою стійкістю. В 2022-2023 рр. підприємство мало кризовий фінансовий стан, що в першу чергу пов'язано зі зменшенням величини власного оборотного капіталу. ТОВ «ІДЕК-2006» має достатній рівень забезпеченості власними фінансовими

ресурсами, але останні два роки є проблеми з фінансуванням запасів та затрат власними засобами. Ділова активність підприємства підвищується. Спостерігається збільшення залишків готової продукції у зв'язку із зниженням попиту. В 2019-2021 рр. спостерігалось підвищення швидкості сплати заборгованості, а в 2022-2023 рр. відбулось зростання купівлі продукції в кредит. Збільшення фондівіддачі основних засобів. Збільшення оборотності власного капіталу. Показники рентабельності в 2021 році мають додатне значення та зросли в порівнянні з попереднім періодом, в 2022-2023 рр. відбулось значне зниження всіх показників, що говорить про необхідність пошуку резервів зростання прибутковості.

5.Інтегральні показники фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006» далекі від норми (норма 1), а крім цього в 2023 звітному році показники фінансового стану погіршились. Це створює обґрунтовану можливість стверджувати, що підприємство перебуває в кризовому фінансовому стані. Проведений розрахунок показника імовірності банкрутства ТОВ «ІДЕК-2006» в 2019-2023 рр. на основі дискримінантної моделі О.О. Терещенко для сільськогосподарських підприємств, показав що підприємство знаходиться в зоні фінансової стійкості, і хоч в 2023 році показник дещо знизився, але ТОВ «ІДЕК-2006» має дуже низьку схильність до банкрутства.

РОЗДІЛ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ

СТІЙКОСТІ ТОВ «ІДЕК-2006»

3.1. Оптимізація величини матеріальних оборотних активів

Оборотний капітал на підприємстві представляє майно, призначене для поточного (разового) використання в процесі господарської діяльності, або яке знаходиться в обороті підприємства не більше як один рік. Оборотний капітал обслуговує поточну господарську діяльність підприємства, в процесі якої змінює свою натурально-речову форму та переносить свою вартість на готову продукцію підприємства.

До складу оборотного капіталу підприємства відносяться матеріальні оборотні засоби, кошти у поточних розрахунках, короткотермінові фінансові вкладення, грошові кошти. До матеріальних оборотних засобів відносять:

- виробничі запаси;
- витрати на незавершене виробництво;
- готову продукцію;
- товари;
- тварини на вирощуванні та відгодівлі;
- малоцінні та швидкозношувані предмети.

Наявність матеріальних оборотних засобів дозволяє підприємству забезпечити безперебійний процес матеріально-технічного забезпечення, виробництва та продажу продукції. Відсутність у виробничих запасах навіть одного виду відповідних ресурсів призводить до зупинки виробництва певної продукції. Тому підприємство повинно здійснювати постійний контроль за рівнем запасів відповідних ресурсів

На основі оцінки рівня матеріальних оборотних активів запасів ТОВ «ІДЕК-2006», зробленого в розділі 2.2.1. було виявлено, що на підприємстві виникла проблема необґрунтованого збільшення в останні роки частки виробничих запасів в активах підприємства. Тому на підприємстві постає

необхідність здійснення ефективного управління запасами, що дозволить зменшити рівень поточних витрат на зберігання продукції, знизити рівень трансакційних витрат на їх закупівлю, вивільнити з поточного господарського обороту частину фінансових засобів, реінвестуючи їх в інші активи.

Запровадження заходів щодо оптимізації величини матеріальних оборотних активів ТОВ «ІДЕК-2006» передбачає передусім проведення детального аналізу запасів, вивчення структури запасів в розрізі їх видів, визначення сезонних коливань їх розмірів.

Передусім визначимось, які види матеріальних оборотних активів є на підприємстві, який їх розмір та частка в загальному обсязі запасів.

З таблиці видно, що найбільшу частку в виробничих запасах мають поточні біологічні активи, незавершене виробництво та матеріали сільськогосподарського призначення, а саме готова продукція сільськогосподарського виробництва, насіння і корми. Значну частку в запасах займають також будівельні матеріали, запасні частини, мінеральні добрива та малоцінні і швидкозношувані предмети. До цього ж переважно за рахунок збільшення цих видів запасів збільшилась загальна сума виробничих запасів. Тобто оптимізація саме цих видів запасів найбільше вплине на загальну величину виробничих запасів.

Але визначення величини запасів підприємства на початок і кінець року є недостатнім для оптимізації, адже відомо, що значний вплив на розмір запасів сільськогосподарських підприємств мають сезонні коливання.

За даними бухгалтерської звітності було проведено аналіз надходжень, витрачання та залишків запасів на протязі 2023 року помісячно, в результаті чого можна сформулювати таблицю та графік зміни цих показників на протязі року під впливом сезонних коливань (таблиця 3.1. та рис. 3.1.).

Характеризуючи зміни надходжень матеріально-технічних цінностей в запаси підприємства, можна стверджувати, що найбільші нахождення припадають на червень-жовтень, оскільки саме в цей час

сільськогосподарське підприємство отримує врожай та займається заготівлею кормів

Таблиця 3.1

Надходження, витрачання та залишки матеріально оборотних активів ТОВ «ІДЕК-2006» протягом 2023 року помісячно

№ п/п	Дата	Надходження запасів	Споживання запасів	Залишок запасів
1	2	3	4	5
1	01.01.10	-	-	1427232
2	01.02.10	433494	453827	1406899
3	01.03.10	461395	485802	1382491
4	01.04.10	570077	580691	1371877
5	01.05.10	573382	480870	1464389
6	01.06.10	588648	647402	1405636
7	01.07.10	599191	637134	1367693
8	01.08.10	779448	752505	1394636
9	01.09.10	678709	616754	1456590
10	01.10.10	810064	759413	1507241
11	01.11.10	726044	861185	1372100
12	01.12.10	458062	394042	1436120
13	01.01.11	473259	582434	1385961

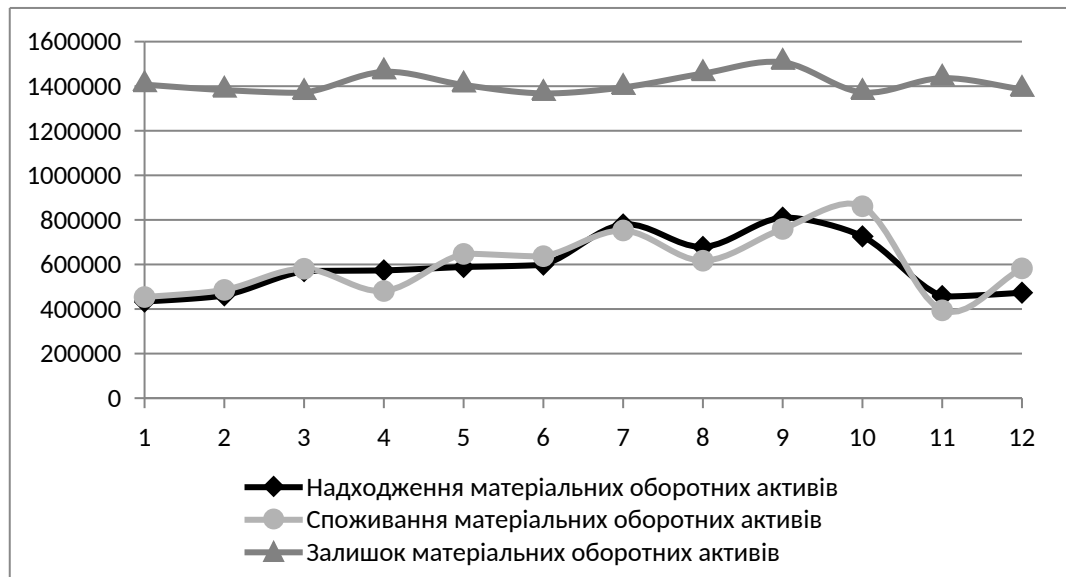

Рис. 3.1. Формування та використання матеріальних оборотних активів ТОВ «ІДЕК-2006» протягом 2023 року

У літньо-осінній період ТОВ «ІДЕК-2006» формує запаси для посіву у весняному періоді. З однієї сторони, така забезпеченість дає упевненість керівництву підприємства, що посівна в наступному році буде проведена в оптимальні строки, забезпечить технологічну ритмічність виробництва. По-друге, накопичення запасів зверху норми пояснюється нестабільними цінами на всі види покупних товарно-матеріальних цінностей. В той же час практикою доведено, що чим менші запаси, тим вища відповідальність керівництва підприємства, тим досконаліша повинна бути організація виробництва. Тому можна стверджувати, що чітко налагоджена організація виробництва це і є складова ефективного використання оборотних засобів підприємства.

Важливою характеристикою ефективного управління запасами підприємства є співвідношення залишків матеріально оборотних активів та споживання їх протягом місяця. Як видно з рисунку залишки запасів підприємства значно перевищують потреби ТОВ «ІДЕК-2006» в матеріально-технічних ресурсах. Особливо це твердження стосується осінньо-зимового періоду.

Надмірне придбання товарно-матеріальних цінностей призводить до їх значного накопичення, а це в свою чергу вимагає додаткових витрат, пов'язаних із їх збереженням, приведенням до відповідної технологічної кондиції. До цього ж, коли запаси досить довго зберігаються на складі неминучими є природні втрати запасів.

Але оптимізуючи запаси підприємства треба пам'ятати, що не всі види запасів можуть бути зменшеними, оскільки такі запаси, як власний посадковий матеріал та корми є обґрунтованою необхідністю, адже вони забезпечують господарський процес в майбутньому періоді. Тому незважаючи на те, що, як вже зазначалося, ці види запасів займають найбільшу частку в загальній сумі, все ж було б доцільніше оптимізувати розміри покупних запасів, таких як паливо, будівельні матеріали, мінеральні

добрива, хімічні препарати та медикаменти і біопрепарати, які використовуються в процесі виробництва продукції повністю.

Таким чином формуючи оптимальну величину матеріально оборотних активів підприємства необхідно врахувати як плановану суму запасів сезонного зберігання і запасів цільового призначення, що забезпечують процес виробництва, так і нормативів використання покупних та інших видів запасів на основі застосування індексів сезонності використання.

Визначимо індекси сезонності для запасів підприємства в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Індекси сезонності споживання запасів ТОВ «ІДЕК-2006» за 2023 рік

Місяць	Індекс сезонності	Місяць	Індекс сезонності	Місяць	Індекс сезонності
Січень	0,75	Травень	1,07	Вересень	1,26
Лютий	0,80	Червень	1,05	Жовтень	1,43
Березень	0,96	Липень	1,25	Листопад	0,65
Квітень	0,80	Серпень	1,02	Грудень	0,96

На основі викладеного вище визначимо формулу, за якою можна розрахувати оптимальну величину матеріально оборотних активів:

$$MOA_{opt} = Z_{сез} + Z_{цп} + \sum_{i=1}^n BZ_{сепі} I_{сезміс}^{B3} + \sum_{i=1}^n \frac{BZ_{сепі} HZ}{30}, \quad (3.1)$$

де Z_{opt} - оптимальний розмір запасів на кінець розрахункового періоду, $Z_{сез}$ - запланована сума запасів сезонного зберігання, $Z_{цп}$ - запланована сума запасів цільового призначення, n - кількість видів інших запасів, $BZ_{сепі}$ - середньомісячне використання і-того виду запасу, $I_{сезміс}^{B3}$ - індекс сезонного використання запасу в певному місяці, $HZ_{рез}$ - норматив резерву і-того виду запасів, днів.

Визначення нормативу оборотних засобів проводиться на основі відповідної методики. На основі нормативів, що розраховуються по окремих елементах оборотних засобів, визначається зведений норматив оборотних

засобів. Нормуванню підлягають виробничі запаси та незавершене виробництво.

Розраховуємо норматив оборотних засобів ТОВ «ІДЕК-2006» склавши розрахункову таблицю 3.3.

Таблиця 3.3

Нормативи виробничих запасів ТОВ «ІДЕК-2006»

Види виробничих запасів	Поточний запас, днів	Резервний (страховий) запас, днів	Транспортний запас, днів	Підготовчий запас, днів	Технологічний запас, днів	Всього, днів
паливо	30	15	1	0,5	-	46,5
будівельні матеріали	30	15	1	1	1	48
запасні частини	33	16,5	1	0,5	-	51
мінеральні добрива	90	45	2	0,5	0,5	138
хімічні препарати	33	16,5	1	0,5	1	42
медикаменти і біопрепарати	33	16,5	1	0,5	-	51
інші матеріали	30	15	1	0,5	-	46,5

Для визначення оптимальної суми запасів на кінець року складемо розрахункову таблицю. Таким чином, проведемо розрахунок оптимальної суми матеріально оборотних активів підприємства на кінець року:

$$C_{\text{по}} = 1106314,76 + 35471,29 + 105761,1 + 98458,7 = 1346005,85 \text{ грн.}$$

Порівняємо отриману суму з фактичною сумою матеріально оборотних активів на кінець 2023 року: $DC = 1385509,94 - 1346005,85 = 39505,09 \text{ грн.}$

Таким чином, здійснення ТОВ «ІДЕК-2006» управлінської діяльності направленої на оптимізацію матеріальних оборотних активів дозволить підприємству вивільнити 39,5 тис. грн. фінансових ресурсів, які можуть бути направлені на підвищення фінансової стійкості підприємства та підвищення ефективності його діяльності.

3.2. Забезпечення поточної платоспроможності за рахунок оптимізації грошових активів ТОВ «ІДЕК-2006»

Управління грошовими активами або залишком грошових засобів та їх еквівалентів, що постійно знаходяться в розпорядженні підприємства, складає невід’ємну частину управління фінансовим станом, оскільки розмір залишку грошових активів, якими оперує підприємство в процесі господарської діяльності, визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на розмір капіталу, інвестованого в оборотні активи, а також характеризує в певній мірі його інвестиційні можливості.

В розділі 2.4. було проведено аналіз платоспроможності ТОВ «ІДЕК-2006» і виявлено, що підприємство має деякі труднощі з оплатою своїх поточних рахунків, що було пов’язано в першу чергу з „заморожуванням” коштів в запасах. Але оскільки вирішення цього питання зміцнення фінансового стану підприємства розкрито в розділі 3.1, то постає необхідність обґрунтування оптимальної суми грошових активів підприємства.

В результаті оптимізації запасів підприємства планується вивільнити 39,5 тис. грн.

Частина цих грошових коштів повинна піти на погашення та сплату штрафів по простроченій кредиторській заборгованості підприємства. На кінець 2023 року на ТОВ «ІДЕК-2006» зареєстровано 9,5 тис. грн. простроченої кредиторської заборгованості.

Для обґрунтування оптимально необхідної суми грошових активів підприємства нам недостатньо інформації отриманої в результаті аналізу фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006», оскільки там вона вивчалась на кінець року. Тому, щоб визначити, чи достатньо у підприємства грошових коштів протягом року, на основі бухгалтерської інформації проаналізуємо надходження, витрачання та залишки грошових коштів помісячно в 2023 році (таб.3.4 та рис.3.2.).

Таблиця 3.4

**Надходження, витрачання та залишки грошових коштів ТОВ
«ІДЕК-2006» протягом 2023 року помісячно**

№ п/п	Дата	Надходження грошових коштів	Виплата грошових коштів	Залишок грошових коштів
1	2	3	4	5
1	01.01.10	-	-	1872,30
2	01.02.10	127043,77	123298,82	5629,02
3	01.03.10	272871,78	276856,38	1644,42
4	01.04.10	224462,85	159772,93	66334,34
5	01.05.10	155065,05	213346,01	8053,38
6	01.06.10	316885,78	321696,68	3242,48
7	01.07.10	180791,65	182491,46	1542,67
8	01.08.10	312027,89	307221,62	6348,94
9	01.09.10	339323,04	341800,05	3871,93
10	01.10.10	283176,92	286044,55	1004,30
11	01.11.10	558343,26	525557,10	33790,46
12	01.12.10	197534,68	229928,73	1396,41
13	31.12.10	288270,88	285911,19	3756,10
Разом		3255797,55	3197943,06	-

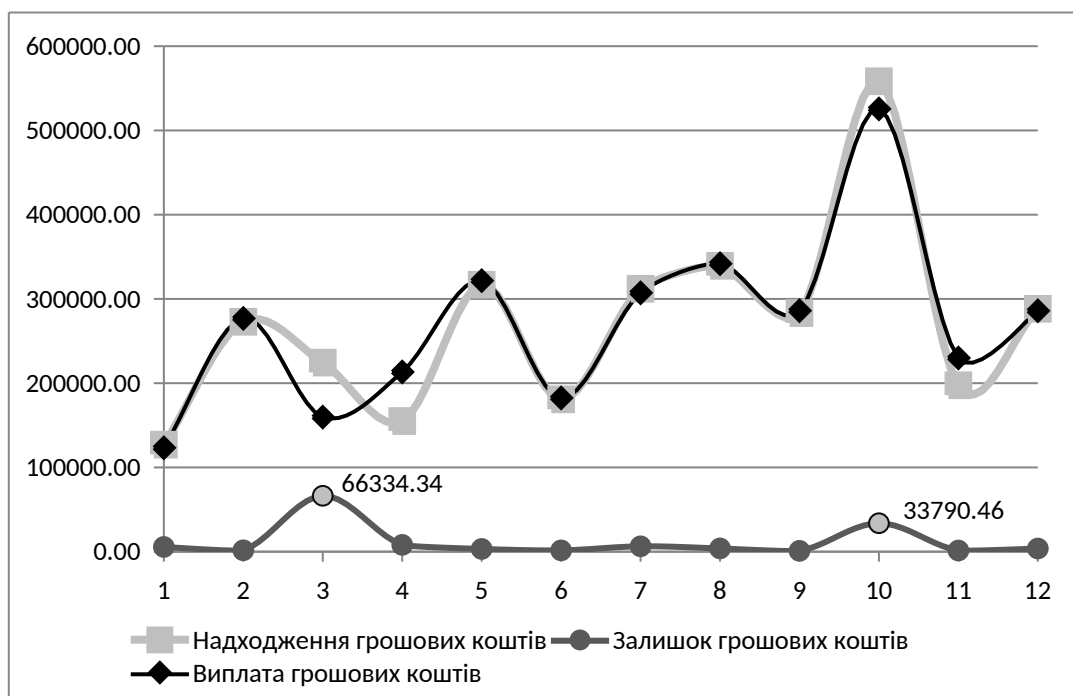

Рис. 3.2. Надходження, витрачання та залишки грошових коштів ТОВ «ІДЕК-2006» протягом 2023 року помісячно

Протягом 2023 року на підприємстві лише в березні та жовтні залишки грошових коштів набували значення близького до нормативних, а в інші періоди вони наближались до 0, що свідчить про недостатність грошових активів підприємства.

Криві надходження і витрачання грошових коштів майже ідентичні, що пов'язано з недостатністю фінансових коштів у підприємства, тому що отримуючи грошові надходження ТОВ «ІДЕК-2006» намагається в максимально короткий час розрахуватися за власними борговими зобов'язаннями і на кінець періоду на рахунку підприємства майже не залишається грошових коштів. Крім цього криві надходження та витрачання грошових коштів також підвладні сезонності виробництва.

Дивлячись на динаміку надходжень та витрачань грошових коштів протягом року можна сказати, що явний дефіцит грошових активів спостерігається в квітні та листопаді місяці.

Розглянемо з якими цілями на підприємстві можуть використовуватись залишки грошових коштів:

- Операційний або трансакційний залишок грошових активів формується з метою забезпечення поточних платежів, пов'язаних з операційної діяльністю підприємства. Цей вид залишку грошових засобів є основним в складі грошових засобів підприємства.
- Страховий або резервний залишок грошових активів формується для страхування ризику несвоєчасного повернення коштів від операційної діяльності.
- Інвестиційний залишок грошових активів формується з метою здійснення ефективних короткострокових інвестицій при сприятливій кон'юктурі в окремих сегментах ринку грошей.

Як видно з рис. 3.2, єдиний залишок грошових активів, що застосовується на ТОВ «ІДЕК-2006» – це операційний або трансакційний залишок грошових активів, але навіть він формується на підприємстві в недостатніх обсягах.

Тому для формування на підприємстві відповідних залишків грошових активів спробуємо застосувати на підприємстві модель Міллера-Орра. Ця модель представляє собою складний алгоритм визначення оптимального розміру залишків грошових коштів. Вихідні положення цієї моделі передбачають наявність визначеного розміру страхового запасу і визначену нерівномірність в надходженні і використанні грошових засобів, а відповідно і залишку грошових активів. Мінімальний рівень формування залишку грошових активів підприємства на рівні страхового залишку, а максимальний – на рівні потрібного розміру страхового залишку.

Принцип цієї моделі дуже простий: коли залишок грошових активів досягає максимального значення, зайві засоби (по відношенню до середнього залишку) переводяться в резерв, тобто інвестуються в короткострокові фінансові інструменти. Аналогічним образом, коли залишок грошових активів досягає максимального значення здійснюється поповнення грошових засобів до середнього рівня за рахунок продажі частки короткострокових фінансових інструментів інвестування.

Необхідно також звернути увагу і на те, що значення середнього залишку грошових активів знаходиться на одну третину вище мінімального залишку, а не посередині між цими значеннями. При такому підході рівень альтернативних втрат доходів при зберіганні грошових коштів буде більш низьким.

Математичний алгоритм розрахунку діапазону коливань залишку грошових активів між мінімальним та максимальним його значення має наступний вигляд:

$$ДКЗ_{м/м} = 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{3 \cdot B_o \cdot s_{до}^2}{4 \cdot B_o}}, \quad (3.2.)$$

де $ДКЗ_{м/м}$ - діапазон коливань сум залишку грошових активів між мінімальним і максимальним його значенням, B_o - витрати на обслуговування однієї операції поповнення грошових засобів, $s_{до}^2$ - стандартне

середньоквадратичне відхилення щоденного обсягу від'ємного грошового потоку, B_0 - середній рівень втрат альтернативних доходів при зберіганні грошових засобів, виражений часткою.

Відповідно максимальний і середній залишок грошових активів визначається за формулою:

$$GA_{\text{макс}} = GA_{\text{мін}} + ДКЗ_{\text{м/м}}, \quad (3.3)$$

$$\overline{GA} = GA_{\text{мін}} + \frac{ДКЗ_{\text{м/м}}}{3}, \quad (3.4)$$

де $GA_{\text{макс}}$ - оптимальний розмір максимального залишку грошових активів підприємства $\overline{GA}$ - оптимальний розмір середнього залишку грошових активів підприємства, $GA_{\text{мін}}$ - мінімальний (або страховий) залишок грошових активів підприємства.

Розрахуємо середньоквадратичне відхилення за даними від'ємного грошового потоку в 2023 році використовуючи формулу:

$$s = \sqrt{\frac{\sum_{j=1}^m (x_j - \bar{x})^2}{n}}, \quad (3.5)$$

де s - стандартне середнє квадратичне відхилення; x - окремі означення ознаки; $\bar{x}$ - середнє значення ознаки; m - кількість груп; n - обсяг сукупності.

Для розрахунку середньоквадратичного відхилення щоденного обсягу від'ємного грошового потоку необхідно скласти допоміжну таблицю 3.5. Середнє значення щоденного обсягу від'ємного грошового потоку дорівнює 8914,86 грн.

$$s = \sqrt{\frac{124988747,95}{12}} = \sqrt{10415729} = 3227,34 \text{ грн.}$$

Розрахуємо діапазон коливань сум залишку грошових активів між мінімальним і максимальним його значенням для ТОВ «ІДЕК-2006»:

$$\Delta EC_{i/i} = 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{3 \cdot 2 \cdot 3227,34^2}{4 \cdot 0,0017}} = 3 \cdot \sqrt[3]{\frac{62494340,85}{0,0068}} = 2916,75 \text{ грн.}$$

Таблиця 3.5

**Вихідні дані для розрахунку середньоквадратичного відхилення
щоденного обсягу від'ємного грошового потоку**

ТОВ «ІДЕК-2006»

№ з/п	Щоденний обсяг від'ємного грошового потоку, грн. x	$x_j - \bar{x}$	$(x_j - \bar{x})^2$
1.	3977,38	-4937,48	24378739,84
2.	9887,73	972,86	946463,2316
3.	5153,97	-3760,90	14144360,95
4.	7111,53	-1803,33	3252001,872
5.	10377,31	1462,45	2138753,625
6.	6083,05	-2831,82	8019180,565
7.	9910,37	995,51	991040,9572
8.	11025,81	2110,94	4456082,993
9.	9534,82	619,95	384342,8319
10.	16953,45	8038,59	64618935,62
11.	7664,29	-1250,57	1563933,925
12.	9222,94	308,08	94911,54548
å	106902,66	0	124988747,95

Визначимо залишок грошових активів відповідно до забезпечення платоспроможності підприємства, він складатиме в середньому 39,1 тис. грн. Відповідно до цього визначимо, що середній залишок дорівнюватиме цій сумі. Визначимо максимальний і мінімальний залишок грошових активів:

$$\tilde{A}_{\text{вн}} = 39100 - \frac{2916,75}{3} = 38127,75 \text{ грн.}$$

$$\tilde{A}_{\text{вн}} = 39100 + 2916,75 = 42016,75 \text{ грн.}$$

Таким чином мінімальний залишок грошових активів складатиме 38127,75 грн., а максимальний – 42016,75 грн. Таким чином можна зобразити формування та витрачання залишків грошових залишків у відповідності з Моделлю Міллера-Орра на ТОВ «ІДЕК-2006» (рис.3.3).

Суму в розмірі 38127 грн. можна вважати страховим грошовим фондом, що формується з метою страхування ризику несвоєчасного повернення коштів від операційної діяльності. Середнє значення залишку грошових активів характеризує абсолютну ліквідність підприємства, тобто

показник, до якого повинні наближатися залишки грошових активів підприємства. Максимальний залишок характеризує величину, більше якої не рекомендується тримати кошти в грошових активах.

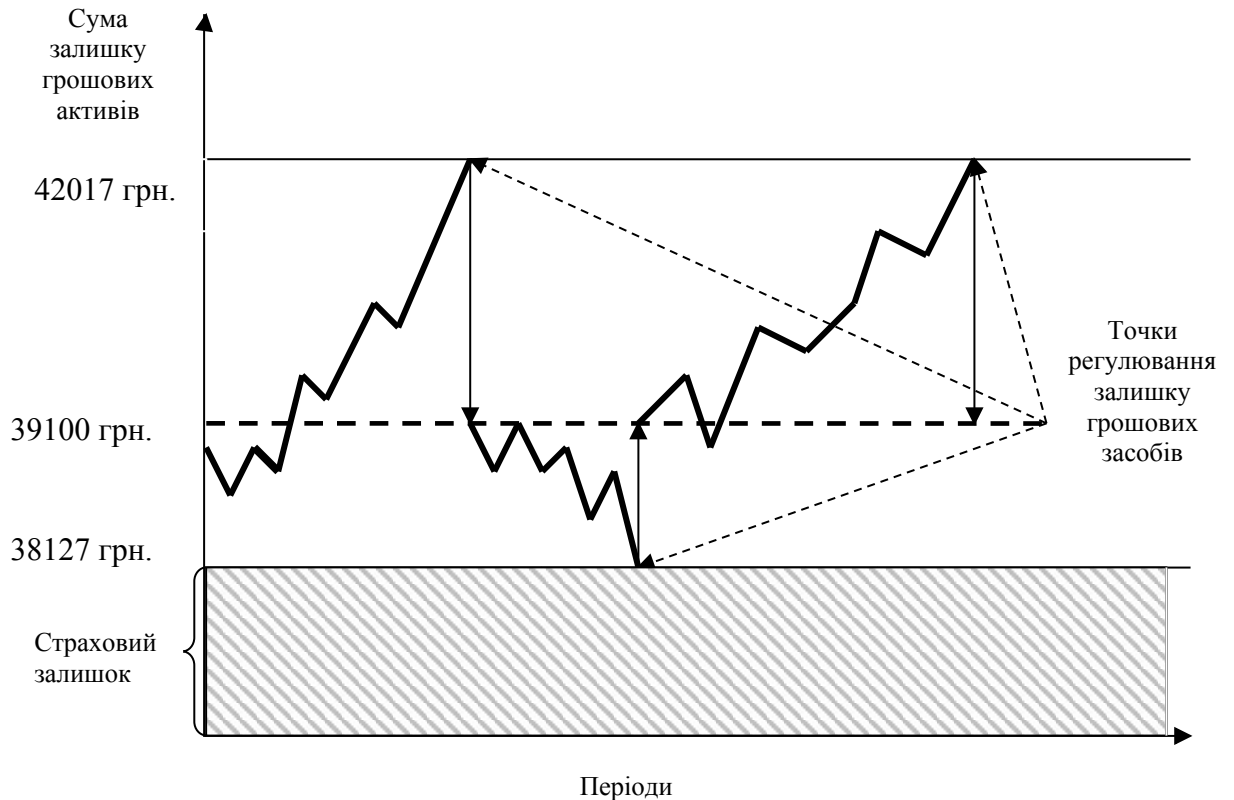

Рис. 3.3. Формування та витрачання залишків грошових залишків у відповідності з Моделлю Міллера-Орра на ТОВ «ІДЕК-2006»

Наступним кроком необхідним для підтримання на підприємстві оптимального розміру залишків грошових коштів є вибір ефективної форми регулювання середнього залишку грошових активів. Таке регулювання проводиться з метою забезпечення постійної платоспроможності підприємства, а також з метою зменшення розрахункової максимальної та середньої потреби в залишках грошових активів.

Основним методом регулювання середнього залишку грошових активів є корекція потоку майбутніх платежів (перенос терміну окремих платежів за передчасною домовленістю з контрагентами).

Важливим питання при оптимізації залишків грошових активів є також розробка системи заходів по мінімізації рівня альтернативного доходу в процесі їх зберігання та протиінфляційного захисту. До числа основних з таких заходів відноситься узгодження з банком, що здійснює поточне обслуговування підприємства, умов поточного зберігання залишків грошових активів з виплатою депозитного відсотку по середній сумі цього залишку (наприклад відкриття контокорентного рахунку в банку). Ще одним таким засобом є використання короткострокових грошових інструментів (в першу чергу, депозитних вкладів в банках) для тимчасового зберігання страхового та інвестиційного залишку грошових активів.

Провівши дослідження пропозицій банків м. Рівного щодо альтернативного вкладення тимчасово вільних грошових засобів, в якості такої альтернативи було обрано депозитну лінію Приватбанку, що має багато переваг.

Для полегшення обслуговування цим банком доцільним є відкриття в ньому поточного рахунку, що забезпечує підприємству певні вигоди. Зокрема ТОВ «ІДЕК-2006» буде забезпечене безкоштовне встановленні та обслуговуванні системи „Клієнт-банк”, що прискорить процес переказу коштів як з рахунку, так і на рахунок підприємства. Крім цього, оскільки і поточний і депозитний рахунок будуть відкриті в одному банку, то це полегшить процес переказу коштів з одного рахунку на інший.

Розглянемо детальніше умови запропонованої депозитної лінії. Її особливістю є те, що частина грошових коштів залишається на депозитному рахунку в якості недоторканого вкладу на протязі всього строку існування рахунку. По цьому недоторканому залишку підприємству нараховується 15,5% річних. Але підприємство залишає за собою право в будь-який момент поповнювати цей депозитний рахунок, або знімати з нього понадлімітні кошти. Відсотки на кошти, що вкладаються тимчасово нараховуються залежно від того на який строк вони вкладаються: якщо кошти знаходяться на рахунку від 1 до 6 днів, то по них нараховується 1,5 % річних; якщо від 7

до 29 днів – 2,5% річних; від 30 до 59 днів - 6%; від 60 до 89 днів – 8%, від 90 днів і більше – 15% річних.

Таким чином, підприємство буде мати змогу не тільки отримувати відсотки по залишках на депозитному рахунку, а й в разі потреби скористатися ним в разі нестачі грошових коштів на поточному рахунку.

Як вже зазначалося вище, внаслідок реалізації системи заходів по покращенню фінансового стану підприємство буде мати змогу направити в грошові активи близько 43,5 тис. грн. При цьому постає питання, яким же чином раціонально розподілити ці грошові кошти підприємства.

Нами було визначено, що 38127 грн. складає страховий залишок грошових активів підприємства.

Грошові кошти, що залишаються в розпорядженні підприємства в розмірі 5343 грн., ТОВ «ІДЕК-2006» можна рахувати інвестиційним залишком грошових активів та за рахунок них здійснювати короткострокові депозитні вклади, або ж вкласти в розширення власної господарської діяльності. Як альтернативу розглянемо вкладення цих коштів в депозитний вклад під 15% річних. В цьому разі прибуток підприємства складе: $5343 \cdot 0,15 = 801,5$ грн.

Таким чином можна зробити висновок, що в результаті оптимізації грошових активів підприємство набуває не уявної, а справжньої платоспроможності. А ефективне розміщення грошових активів підприємства забезпечить отримання ТОВ «ІДЕК-2006» додаткового прибутку.

Розглянемо за допомогою розрахункової таблиці 3.6 як вплинули запропоновані заходи на фінансові показники ТОВ «ІДЕК-2006».

Після впровадження заходу щодо оптимізації величини матеріальних оборотних активів, дозволить зменшити величину запасів до 1346 тис. грн., вивільнивши 39,5 тис. грн. фінансових ресурсів, які можуть бути направлені на підвищення фінансової стійкості підприємства та підвищення ефективності його діяльності.

Таблиця 3.6

Вплив запропонованих заходів на фінансові показники

№	Показники	01.01.2025	Після впровадження заходу
1	2	3	4
1	Матеріально оборотні активи	1385509,94	1346005,85
2	Грошові кошти	3756	43500
3	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,30	0,40
4	Коефіцієнт платоспроможності	0,01	0,11

Внаслідок реалізації системи заходів по покращенню фінансового стану підприємство буде мати змогу направити в грошові активи близько 43,5 тис. грн.

Як наслідок збільшуються показники: коефіцієнт швидкої ліквідності до 0,4 та коефіцієнт платоспроможності до 0,11, що вказує на покращення фінансового стану підприємства та ефективність запропонованих заходів.

3.3. Збільшення прибутку шляхом впровадження виробництва пастеризованого молока

На базі сільськогосподарського підприємства ТОВ «ІДЕК-2006» пропонується відкрити цех по переробці молокосиrowини, продуктом виробництва якого буде пастеризоване молоко. Проект передбачається організувати та ввести в експлуатацію на протязі другого півріччя 2025 року і вже починаючи з січня 2025 року почати виробництво та продаж молокопродукції. Продукцію підприємства планується реалізовувати в межах міста Рівного та Рівненського району.

Основною передумовою забезпечення продажу молокопродукції є чисельні конкурентні переваги. Зокрема, це: такі відмінності продукції ТОВ «ІДЕК-2006» від продукції конкурентів, як підвищена жирність молока та вміст вітаміну С. Крім цього пастеризоване молоко підприємства вирізняється порівняно низькою ціною, а обслуговування магазинів-

споживачів – швидкістю доставки. Як проєктовані канали збуту молока передбачається організувати як роздрібну (через власну торгову точку), так і оптову (на основі укладання угоди з окремими продовольчими магазинами та підприємствами громадського харчування міста Рівного).

В Рівненській області загальні обсяги виробництва молока та молокопродуктів в 2021-2022 роках зменшився з 5,7 до 4,1 тис. т. Але якщо розглянути співвідношення виробництва та споживання молока та молокопродуктів по Рівненській області в розрахунку на одну особу, то видно, що внутрішнє виробництво в області задовольняє платоспроможний попит населення лише на 65 %. Таким чином, можна зробити висновок, що постає необхідність збільшення виробництва молока та молокопродуктів, оскільки попит населення не задовольняється повністю.

Одним з видів основної діяльності ТОВ «ІДЕК-2006» є виробництво тваринницької продукції, в тому числі молока, яке підприємство реалізує переробним підприємствам. В результаті ж реалізації проєкту ТОВ «ІДЕК-2006» планує самостійно перероблювати молокосировину, виробляти молокопродукцію, що має невеликий термін реалізації, і реалізувати її в місті Рівному та в Рівненському районі.

До основних конкурентних переваг продукції ТОВ «ІДЕК-2006» можна віднести помірні відповідно до рівня якості ціни на молокопродукцію, що обумовлено нижчими ніж у інших виробників витратами на сировину та на транспортування, та швидкість доставки магазинам-споживачам.

В м. Рівному та Рівненському районі пастеризоване молоко реалізують такі підприємства, як ТзОВ "Радивилів молоко", ЗАТ "Тернопільський молокозавод", ЗАТ "Галичина" (м. Радехів), ПАТ "Ковельмолоко". Вони займають найбільшу частку ринку пастеризованого молока.

Порівняємо характеристики пастеризованого молока, що виробляється різними молокопідприємствами для визначення основних конкурентних переваг продукції ТОВ «ІДЕК-2006».

Результати аналізу показують, що за ціновим фактором конкурентну перевагу має ТзОВ "Радилівмолоко" (торгова марка Радимо). ЗАТ "Тернопільський молокозавод" також має перевагу перед конкурентами, що пов'язано з тим, що це єдине підприємство, яке виробляє молоко з невеликим терміном реалізації з жирністю 3,4%.

Конкурентною перевагою продукції, що буде вироблятися ТОВ «ІДЕК-2006», є наближеність місця виробництва та реалізації молока, що забезпечує його свіжість. Крім цього в основі сировинної бази лежить власне виробництво, що забезпечує підприємству дешеву сировину і відповідно порівняно низьку ціну. Також, підприємство планує виробляти молоко підвищеної жирності 3,4% та з підвищеним вмістом вітаміну С, що забезпечить ТОВ «ІДЕК-2006» необхідні переваги перед продукцією конкурентів.

Аналіз місцевого ринку збуту показав, що в день в м. Рівному реалізується близько 13996,7 кг при виробництві відповідно 9104,6 кг. Тобто близько 4892,1 кг реалізованого молока виробляється за межами Рівненської області. Завізна продукція характеризується високими цінами, порівняно з продукцією місцевого виробництва, а за іншими характеристиками вона подібна. Згідно опитування проведеного серед споживачів молочної продукції, більшість з них віддавала б перевагу дешевій продукції за умови того, що якість продукції буде незмінною. Тому можна зробити висновок, що за умови роздрібної ціни меншої 6,55 грн. продукція ТОВ «ІДЕК-2006» знайде свого споживача в місті Рівному.

Як проектовані канали збуту молока передбачається організувати як роздрібну (через власну торгову точку), так і оптову (на основі укладання угоди з окремими продовольчими магазинами міста Рівного). Крім власного магазину планується з часом організувати реалізацію продукції ТОВ «ІДЕК-2006» через торгову точку на ринку. За необхідності інтенсифікації реалізації продукції можливе здійснення виїзної торгівлі з мікроавтобуса в багатолюдних місцях.

Характеризуючи роздрібний канал збуту пастеризованого молока необхідно зауважити, що власний магазин ТОВ «ІДЕК-2006» знаходиться за адресою: Рівне, вул. Січових стрільців, 22, і споживачами цього магазину є близько 150 сімей. Оскільки середнє споживання молока однією сім'єю на добу складає 1,8 кг, то можна підрахувати, що реалізація підприємства через власний магазин складає 270 кг на добу, що складає 18% від всього обсягу реалізації продукції.

Щодо реалізації продукції через посередників, то такими виступлять переважно магазини в районі вул. Дубенської, Соборної, Київської та інших м. Рівного. Планується реалізовувати через магазини м. Рівного близько 70% виробленої продукції або 910 кг на добу. Іншу частину продукції ТОВ «ІДЕК-2006» буде реалізовувати в Острозі.

Передбачається здійснення достатньо активної рекламної діяльності: встановлення на території міста рекламного щита, відповідні об'яви у міських засобах масової інформації, реклама на власних транспортних засобах та на міському громадському транспорті, барвисту вивіску на власних торгових точках, рекламний напис на упаковці продукції ТОВ «ІДЕК-2006».

Організація виробництва молокопродукції потребує придбання та монтажу відповідного устаткування. На основі ретельного аналізу пропозицій українських постачальників обладнання для харчової промисловості прийнято рішення придбати необхідний комплект технологічного устаткування в наступних фірмах: ТОВ "МТС" (м. Київ), ТОВ „Айсберг” (м. Київ), ТОВ «НПП Інтермаш» (м.Київ).

Вибір постачальників здійснювався за ступенем привабливості техніко-економічних показників устаткування (змінної продуктивності, питомої вартості, комплектності й транспортних витрат). Перелік необхідного устаткування, що бажає придбати ТОВ «ІДЕК-2006», з ключовими показниками наведено в табл. 3.8.

Отже в результаті реалізації проекту до балансової вартості основних фондів підприємства додається сума в розмірі 355 тис. грн.

Основним видом виробничої сировини в цьому проекті є молоко. Внутрішнє виробництво ТОВ «ІДЕК-2006» складає близько 630 т на рік, при цьому реалізація молока переробним підприємствам – 500 т. Таким чином, середня кількість молока, яке підприємство може направити на переробку, складає 1,3 т в день, що задовольняє необхідність підприємства в молоку сировині на 65%.

Таблиця 3.8

Комплект технічного устаткування для молокопереробного цеху

ТОВ «ІДЕК-2006»

Найменування устаткування	Постачальник	Кількість одиниць обладнання шт.	Продуктивність за зміну	Амортизаційний період, років	Вартість комплекту, грн.
1. Лінія переробки молока	ТОВ "МТС-ЭКСПО"	1	2000 кг	10	272000
2. Машина фасовочно-пакувальна для рідких продуктів	ТОВ «НПП Інтермаш»	1	4000 пак.	10	70380
Холодильна шафа	ТОВ „Айсберг”	1	5000 кг	10	13000
Всього	-	-	-	-	355380

При цьому, якщо закупівля молока у сільгоспвиробників коштує переробному підприємству в середньому 23,2 грн\кг, то вартість сировини виробленої ТОВ «ІДЕК-2006» становить близько 12,3 грн\кг. Тобто різниця є досить суттєвою, що дозволяє підприємству виробляти продукцію з порівняно низькою собівартістю.

Перероблене молоко пакується в пакети з полімерного матеріалу. Вартість упаковки складає 0,27 грн. й має включатись до продажної ціни виробу. Контроль якості сировини та готової продукції здійснюватиме

технолог, який передовсім стежитиме за дотриманням технології виробництва.

Здійснення молокопереробного виробництва потребує певних виробничо-господарських приміщень. У власності ТОВ «ІДЕК-2006» знаходяться 9 будівель, в т.ч. будівля офісу, магазин, склади та інші приміщення. Для реалізації проекту планується у виробничих цілях використати будівлю, що використовувалась раніше підприємством в якості столової, площа якої складає близько 100 м². Первісна вартість будівлі складає 570 тис. грн., а залишкова – 250 тис. грн. Норма амортизації складає 5%. Будівля перебуває у стані, що відповідає сучасним санітарним нормам. Вони є досить сухими; діють усі системи електропостачання, вентиляції та опалення; відведено воду, каналізацію. З метою дотримання санітарних норм буде проводитись прибирання виробничих приміщень один раз на добу після закінчення роботи.

Крім працівників, що вже є на ТОВ «ІДЕК-2006», постає також необхідність в наймі деяких категорій персоналу (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Додаткові потреби в персоналі ТОВ «ІДЕК-2006»

№ з/п	Необхідні категорії працівників	Види виконуваних робіт	Кількість персоналу, ос.	Місячна заробітна плата, грн.
1.	Майстер-технолог	Розробка і організація технологічних процесів, контроль за їх перебігом	1	15000
2.	Робітник	Здійснення виробничого процесу	3	11000
3.	Наладчик	Налагодження устаткування	1	12500

Майстра-технолога та робітників, що будуть здійснювати безпосередньо виробничу діяльність планується найняти на постійній основі, а для здійснення налагоджувальних робіт буде раз в місяць залучатися спеціаліст на умовах трудової угоди.

Таким чином, щомісячні додаткові витрати на оплату праці, що понесе ТОВ «ІДЕК-2006» в результаті реалізації проекту, складають 6050 грн. на місяць.

У процесі складання плану доходів і витрат ЗСАТ Плодородсадник на 2025 рік була врахована інфляція з 12% темпом за рік.

У табл. 3.10 подано результати прогнозних оцінок обсягів продажу молокопродукції за 2025 рік.

Таблиця 3.10

**Прогнозний обсяг продажу молока ТОВ «ІДЕК-2006»
в 2025 році**

Місяці	Показники		
	Кількість проданих виробів, пак.	Продажна ціна одиниці продукції, грн.	Обсяг продажу, грн.
Січень	20000	36,5	130000
Лютий	20000	36,5	130000
Березень	20000	36,5	130000
Квітень	20000	36,5	130000
Травень	20000	36,5	130000
Червень	20000	36,5	130000
Липень	30000	36,5	195000
Серпень	30000	36,5	195000
Вересень	30000	36,5	195000
Жовтень	30000	36,5	195000
Листопад	30000	36,5	195000
Грудень	30000	36,5	195000
Усього за рік	300000	-	1950000

Оскільки, при започаткуванні молоковиробництва необхідно враховувати те, що потрібен час для створення іміджу підприємства, для того щоб покупці оцінили переваги виробляємої продукції, прийнято рішення збільшувати обсяги виробництва продукції поступово.

В перше півріччя 2025 року обсяги виробництва та реалізації складатимуть близько 35% від усієї потужності молоковиробництва ТОВ «ІДЕК-2006». І тільки на початок третього кварталу підприємство вийде на 65% використання своїх потужностей, якщо продукція буде користуватися

попитом, то можна буде дозавантажити виробничу потужність, за рахунок закупної сировини, або збільшити обсягів виробництва молочної продукції.

Дані про загальні обсяги продажу товарів використані для складання планів доходів і витрат ТОВ «ІДЕК-2006» за відповідні роки його функціонування. Зокрема, як видно в таблиці, дохідність молокопереробного виробництва є досить високою: в 2025 році валовий прибуток очікується в розмірі 1138500 грн., а чистий прибуток – 665156 грн., або відповідно 58,4% та 33,6% від собівартості річного обсягу продукції

Очікувані кількісні показники прогнозного плану руху готівки ТОВ «ІДЕК-2006» протягом 2025 року в результаті реалізації проекту показано в додатку К. Вони свідчать про достатність грошових коштів для фінансування всіх необхідних витрат та їх значне нагромадження на кінець розрахункового періоду. Зокрема, у 2025 році всі витрати грошових коштів становитимуть 83,9% від загальної суми грошових надходжень, а нагромаджений надлишок коштів має досягти 144067,6 грн. Прогнозні розрахунки підтверджують, що такі ж тенденції руху готівки мають зберігатися і для наступних двох років.

На основі даних цієї таблиці розраховано окремі показники, що характеризують фінансову ефективність реалізації проекту на кінець 2025 року.

- Показник прибутковості всіх активів

$$K_A = \frac{665}{5667} \cdot 100\% = 11,7\%$$

- Показник прибутковості продажу

$$K_{III} = \frac{665}{1950} \cdot 100\% = 34,1\%$$

- Коефіцієнт загальної ліквідності

$$K_{зл} = \frac{2373}{394} = 6,02$$

- Коефіцієнт швидкої ліквідності

$$K_{\text{ПЛ}} = \frac{163 + 11 + 567}{394} = 1,88$$

- Коефіцієнт платоспроможності

$$K_{\text{ПС}} = \frac{567}{394} = 1,44$$

- Коефіцієнт фінансової незалежності

$$K_{\text{ФНЗ}} = \frac{5230}{5667} = 0,92$$

Як бачимо, усі показники коефіцієнтів свідчать, що ТОВ «ІДЕК-2006» в межах проекту на кінець 2025 року буде мати абсолютно стійкий фінансовий стан.

Термін окупності інвестованих ресурсів (410000 грн.), виходячи з очікуваного чистого прибутку становитиме: $\frac{410000}{1915269,48} \cdot 24 = 5,2 \text{ міс.}$ Тобто на протязі півтора року очікується повне відшкодування вкладених фінансових ресурсів.

Відтак запропонований проект організації молокопереробного бізнесу ТОВ «ІДЕК-2006» має бути високоприбутковим і високоліквідним.

Висновки до розділу 3

1. На підставі проведеного аналізу фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006» було виявлено такі проблеми, які впливають на фінансовий стан підприємства:

✓ часткова неплатоспроможність підприємства викликана недостатнім обсягом грошових ресурсів, що проявляється в досить низьких значеннях коефіцієнта абсолютної ліквідності, отже, у підприємства не вистачає грошових коштів на покриття невідкладних зобов'язань.

✓ Надлишок на складах матеріально оборотних активів, що зменшують дебіторську заборгованість та наявність грошових коштів.

2. Здійснення ТОВ «ІДЕК-2006» управлінської діяльності направленої на оптимізацію матеріальних оборотних активів дозволить підприємству вивільнити 39,5 тис. грн. фінансових ресурсів, які можуть бути направлені на підвищення фінансової стійкості підприємства та підвищення ефективності його діяльності

3. Платоспроможність підприємства відбиває наявність у нього коштів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення. Характерними ознаками платоспроможності підприємства є наявність у нього достатніх коштів на розрахунковому рахунку та відсутність простроченої кредиторської заборгованості. Причини часткової неплатоспроможності ТзОВ "Мантрейд" можна охарактеризувати як внутрішні і зовнішні.

4. Для покращення платоспроможності підприємства необхідно забезпечити на підприємстві ефективну систему управління грошовими активами.

5. Грошовий потік підприємства являє собою сукупність розподілених у часі надходжень і виплат коштів, генеруючи його господарською діяльністю.

6. Основною метою управління грошовими потоками є забезпечення фінансової рівноваги підприємства в процесі його розвитку шляхом балансування обсягів надходження і витрати коштів і їхньої синхронізації в часі.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Магістерська робота присвячена проведенню діагностики фінансового стану господарської діяльності підприємства ТОВ «ІДЕК-2006» і запровадження певних заходів на даному підприємстві.

В першому розділі описуються теоретичні основи оцінки фінансової стійкості сільськогосподарського підприємства та визначення шляхів її покращення:

1. Фінансова стійкість стан сільськогосподарського підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства і характеризується розміщенням і використанням фінансових ресурсів та джерел їх формування.

2. Фінансовий стан значної частини сільськогосподарських підприємств України є кризовим, що характеризується обмеженістю фінансових ресурсів, низькою рентабельністю продукції, високою кредиторською та дебіторською заборгованістю. Саме тому фінансовий стан сільськогосподарських підприємств треба систематично й усебічно оцінювати з використанням різних методів та прийомів аналізу фінансового стану.

3. В основі аналізу фінансового стану лежить аналіз і керування фінансовими ресурсами сільськогосподарського підприємства. Фінансова діагностика значно розширює коло проблем для вивчення і, отже, дозволяє вирішувати більш складні проблеми стратегічного характеру.

4. Інформаційною базою для оцінювання фінансового стану підприємства є: баланс (форма № 1); звіт про фінансові результати (форма № 2); звіт про рух грошових коштів (форма № 3); звіт про власний капітал (форма № 4); примітки до річної фінансової звітності (форма № 5); додаток до приміток до річної фінансової звітності “Інформація за сегментами” (форма № 6); статистична звітність та оперативні дані.

В другому розділі проводиться оцінка господарської діяльності та фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006»:

1. Здійснивши поглиблену діагностику фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006» можна сказати, що на підприємстві відбулися незначні зміни.

2. Середньорічна вартість основних виробничих фондів на підприємстві протягом 2019-2023 рр. знижувалась, відбулось зменшення їх величини на 21%, що пов'язано зі зменшенням фінансування оновлення основних засобів.

3. Власний капітал підприємства до 2021 року зростав, що пов'язано з нагромадженням нерозподіленого прибутку. В 2022-2023 рр. відбулось зменшення величини власного капіталу у зв'язку зі збитковістю діяльності та зменшенням величини іншого додаткового капіталу.

4. Аналізуючи обсяги основної діяльності потрібно врахувати те, що протягом досліджуваного періоду виручка від реалізації зросла на 712 тис. грн, а собівартість на 966,8 тис. грн. Це означає, що підприємство мало збиток від операційної діяльності.

5. ТОВ «ІДЕК-2006» мало достатній рівень рентабельності продукції лише в 2021 році (10,9%), а протягом 2022-2023 рр. підприємство мало чистий збиток, тому показники рентабельності діяльності мали від'ємне значення. Хоч в 2019 р. підприємство і мало чистий прибуток, але показники рентабельності діяльності були на надзвичайно низькому рівні 0,6 та 7,8% відповідно. Все це наштовхує на висновок про значні витрати операційної та іншої діяльності.

6. Оцінка прибутку здійснюється на основі показників рентабельності власного капіталу та основної діяльності ТОВ «ІДЕК-2006» мало достатній рівень рентабельності продукції лише в 2021 році (10,9%), а протягом 2022-2023 рр. підприємство мало чистий збиток, тому показники рентабельності діяльності мали від'ємне значення. Все це наштовхує на висновок про значні витрати операційної та іншої діяльності.

7. Чисельність працівників протягом досліджуваного періоду постійно зменшувалась. Така ситуація спричинена труднощами в господарській діяльності, що спіткають підприємство в останні роки через війну.

8. Аналіз майна підприємства передбачає проведення аналізу складу майна та його структури, вивчення джерел формування майна, зміни складових майна і джерел його формування. Проводячи структурно-динамічний аналіз майна підприємства з'ясувалося, що він зазнав деяких змін.

9. Загальна сума капіталу за 2023 рік зменшилась на 30,3% по відношенню до попереднього року. Це відбулося за рахунок зменшення необоротних активів на 1027 тис. грн. Запаси не мають стійкої динаміки, до 2021 року значно збільшились, далі поступово зменшуються, це говорить про те, що запаси не затримуються.

10. Проводячи структурно-динамічний аналіз джерел формування майна підприємства з'ясувалося, що до 2021 року власний капітал підприємства зростав, що пов'язано з нагромадженням нерозподіленого прибутку. В 2022-2023 рр. відбулось зменшення величини власного капіталу у зв'язку зі збитковістю діяльності та зменшенням величини іншого додаткового капіталу.

11. Аналіз майнового стану підприємства показав, що сума господарських коштів підприємства протягом досліджуваного періоду мала тенденцію до зменшення, що свідчить про зменшення платоспроможності та потенціалу підприємства.

12. Коефіцієнт зносу основних засобів на підприємстві за п'ять років зріс з 0,53 в 2019 році до 0,68 в 2023 році. Така ситуація є несприятливою для підприємства

13. Проаналізувавши показники рентабельності підприємства можна сказати, що хоч в 2021 році практично всі показники рентабельності мають додатне значення та зросли в порівнянні з попереднім періодом, в 2022-2023

пр. відбулось значне зниження всіх показників, що говорить про необхідність пошуку резервів зростання прибутковості.

14. Провівши оцінку показників коефіцієнтів ліквідності, можна зробити висновок,. Що загалом підприємство є платоспроможним, але на підприємстві можуть виникнути труднощі при необхідності негайно розраховуватись по своїм зобов'язанням, оскільки є нестача найбільш ліквідних активів.

15. Розглянувши показники фінансової стійкості можна сказати, що ТОВ «ІДЕК-2006» є фінансово стійким, оскільки всі показники відповідають рекомендованому значенню, але останні два роки є проблеми з фінансуванням запасів та затрат власними засобами.

16. Аналізуючи показники ділової активності можна зробити висновок, що ділова активність підприємства підвищується, про що свідчать значення основних показників, тобто прискорення кругообігу засобів підприємства, підвищення попиту на готову продукцію, зростання купівлі продукції покупцями без від термінування розрахунку, підвищення ефективності використання необоротних активів.

В третьому розділі проводиться обґрунтування шляхів покращення фінансового стану ТОВ «ІДЕК-2006». Було запропоновано три заходи:

1. Здійснення ТОВ «ІДЕК-2006» управлінської діяльності направленої на оптимізацію матеріальних оборотних активів дозволить підприємству вивільнити 39,5 тис. грн. фінансових ресурсів, які можуть бути направлені на підвищення фінансової стійкості підприємства та підвищення ефективності його діяльності.

2. В результаті оптимізації грошових активів підприємство набуває не уявної, а справжньої платоспроможності. А ефективне розміщення грошових активів підприємства забезпечить отримання ТОВ «ІДЕК-2006» додаткового прибутку.

3. Збільшення коефіцієнтів швидкої ліквідності та платоспроможності вказує на ефективність запропонованих заходів та покращення фінансового стану підприємства.

4. Впровадження у виробництво пастеризованого молока є досить дохідним: в 2025 році валовий прибуток очікується в розмірі 1138500 грн., а чистий прибуток – 665156 грн., Тобто на протязі півтора року очікується повне відшкодування вкладених фінансових ресурсів. Відтак запропонований проект організації молокопереробного бізнесу ТОВ «ІДЕК-2006» має бути високоприбутковим і високоліквідним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навчально-методичний посібник /Базилінська О. Я. – К.: 2009. – 328 с.
2. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства. Держава та регіони. 2008. № 1. С. 34–39.
3. Герега О.В. Сутність фінансовоекономічної стійкості сучасних суб'єктів економіки. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2014. № 794. С. 250–254.
4. Герега О.В. Управління потенціалом фінансовоекономічної стійкості торговельних підприємств. Дис. канд. екон. наук: 08.00.04. Львів, 2021. 271 с.
5. Економіка, планування та управління в галузях 175 Сер.: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. –Львів : Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2010. –№ 691. –С. 95-99.
6. Єпіфанова І. Ю. Сучасні підходи до аналізу ефективності оптимізації структури капіталу підприємств кондитерської галузі України [Електронний ресурс] / І. Ю. Єпіфанова, О. Г. Стемблевська // Економіка та суспільство. – 2016. – № 7. – С. 313-319. – Режим доступу : <http://economyandsociety.in.ua>
7. Єпіфанова І.Ю. Ієрархічна класифікація факторів впливу на систему управління фінансовою стійкістю промислового підприємства. Innovation and Sustainability. 2021. № 1. С. 6–12.
8. Заюкова М.С. Теорія фінансової стійкості підприємства: монографія. Вінниця: Видво «Універсум», 2009. 155 с.
9. Іванов В.Л., Малов В.А. Забезпечення організаційноекономічної стійкості промислового підприємства. Економіка. Менеджмент. Підприємство. 2010. № 22. С. 32–39.

10. Костирко Л.А. Аналіз потенціалу фінансової в системі управління вартістю підприємства/ Л.А. Костирко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2015. – № 4 (221). – С. 122-128.
11. Кремень В.М., Щепетков С.Я. Оцінювання фінансової стійкості підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2011. № 1 (115). С. 107–115.
12. Куцик В.І. Суть і аналіз фінансово-економічного стану підприємства в сучасних умовах /В.І. Куцик, Н.В. Борисенко // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. –Львів : РВВ НЛТУ України. – 2019. – Вип. 19.13. –С. 274-278.
13. Лазоренко В.В. Моделювання оцінки фінансової стійкості підприємства сфери послуг: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.11. Полтава, 2019. 202 с.
14. Лазоренко В.В. Оцінка фінансового стану підприємства сфери послуг з використанням карт Кохонена. Схід. 2018. № 2 (154). С. 13–18.
15. Левкович О.В., Калашнікова Ю.М. Фінансова стійкість як передумова інноваційного розвитку підприємства. Ефективна економіка. 2021. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8776>.
16. Лісовий А.В. Аналіз фінансових ресурсів як базис формування фінансового потенціалу / А.В. Лісовий, І.І. Чуницька // Бізнес Навігатор. – 2010. – Спецвип. 21. –С. 96-101.
17. М. Сиротяк, Л.І. Сопільник // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". –Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.18
18. Мамонтова Н.А. Фінансова стійкість акціонерних підприємств і методи її забезпечення (на прикладі підприємств харчової промисловості): автореф. дис... канд. екон. наук: 08.04.01. Київ, 2009. 17 с.
19. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість — основні складові фінансового стану підприємства. Економіка. Фінанси. Право. 2008. № 7. С. 26–28.

20. Москалець К.М. Визначення поняття та функцій категорії «фінансова стійкість» як критерію ефективності фінансової діяльності підприємства. *Materialy Vi Międzynarodowej naukowipraktycznej konferencji «Nauka I wykształcenie bez granic — 2010»*. 2010. С. 81–88.
21. Н.Ф. Чечетова; Донецький державний університет управління, 2011. – 40 с.
22. Нагорна І.В. Обліковоаналітичне забезпечення управління фінансовою стійкістю підприємств торгівлі: дис... канд. екон. наук: 08.00.09. Харків, 2019. 303 с.
23. Павловська О.В., Пригуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз: Навч.метод. посібник для самост. вивч.дисц. К.: КНЕУ, 2002. 388 с.
24. Плиса В.Й., Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України: монографія. Львів: ННБК «АТБ». 2012. 144 с.
25. Приймак І.І. Стратегічний аналіз фінансової стійкості підприємства. Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. 2012. № 3. С. 55–68.
26. Приймак І.І. Стратегія забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання в економіці України. дис... канд. екон. наук: 08.00.03. Львів, 2007. 210 с.
27. Русіна Ю.О., Полозук Ю.В. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та фактори, що на неї впливають. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 91–94.
28. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. / Г. В. Савицька – 2-ге вид., випр. і доп.. – К., 2005. – 662 с.
29. Ткаченко Є.Ю., Фатюха В.В., Яришко О.В. Фінансова стійкість підприємства: сутність та основи управління. Інфраструктура ринку. 2021. Випуск 56. С. 129–134.

30. Тридід О.М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства : монографія / О.М. Тридід, К.В. Орехова. –К. : Вид-во Університету БС НБ

31. Чепка В.В., Матяш О.К. Фінансова стійкість підприємства: сутність та фактори впливу. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 649–655.